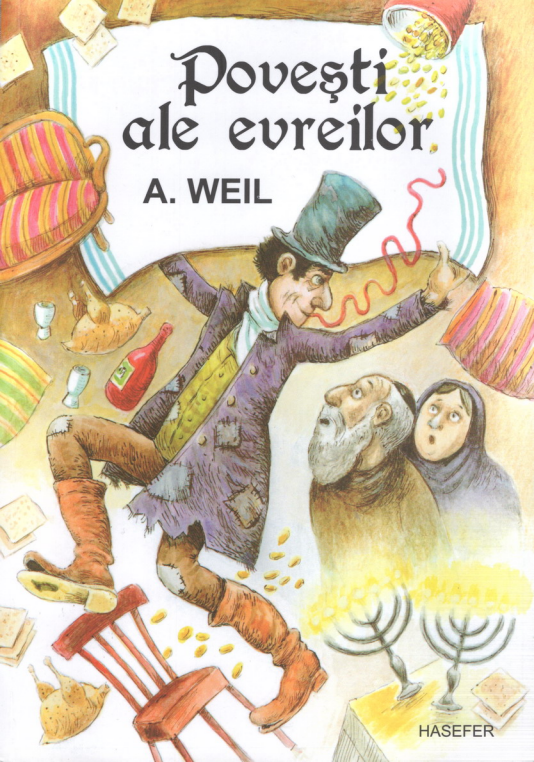

Povești ale evreilor

A. WEIL

HASEFER

A. Weil

Povești ale evreilor

Coperta si ilustratii: Done STAN
Redactor: Ileana BUCULEI
Corector: Virginia VALASUTEANU
Tehnoredactare: RCR Editorial

© Editura Hasefer a FCER
Str. Maria Rosetti, nr. 17
Bucureşti 020481 – România
Tel./Fax: 004-021.308.62.08
E-mail: hasefer@hasefer.ro
Pentru comenzi: difuzare@hasefer.ro
www.hasefer.ro

Titlul original: „Contes et légendes d’Israël“

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
WEIL, A.

Poveşti ale evreilor / A. Weil ; trad.: de Francisca
Băltăceanu şi Monica Broşteanu. - Bucureşti : Hasefer, 2013
ISBN 978-973-630-270-1

I. Băltăceanu, Francisca (trad.)
II. Broşteanu, Monica (trad.)

82-91-34=135.1
398(=411.16)

A. Weil

Povești ale evreilor

Traducere din limba franceză:

Francisca BĂLTĂCEANU,

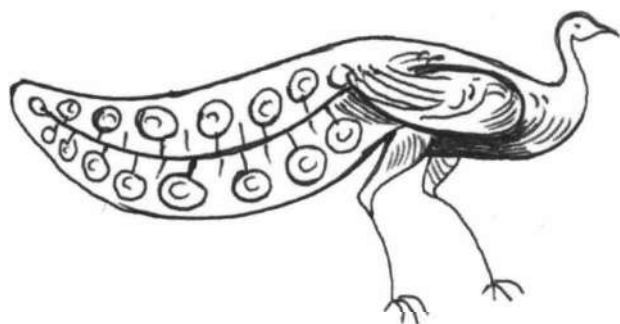
Monica BROȘTEANU

HASEFER

Carte editată cu sprijinul
Departamentului pentru Relații Interetnice

*Soției mele,
în amintirea fiului nostru, Élie.*

Crearea lui Adam

umnezeu¹ le-a spus îngerilor:

– Să facem om după chipul și asemănarea noastră!

Atunci Dreptatea s-a apropiat, rugătoare, de tronul Maiestății dumnezeiești:

– Suprem Judecător al lumii, spuse ea, să nu cumva să-l creezi pe om, căci fiecare pas al lui va fi marcat de nedreptate. Pe văduvă o va alunga fără milă din casa ei și pe orfan, din adăpostul lui; nu va pregeta să-și despoaie propriul frate; chiar și regii și principii cei mai vestiți vor pune mâna pe bunurile supușilor lor, dobândite cu preț de trudă grea.

Pacea i-a adresat Domnului aceeași rugămintă:

– Nu, nu-l crea pe om. Vai lumii, dacă vei chema la viață această făptură, căci nu va voi să audă nici de unitate, nici de iubire frățească. Ura și dezbinarea îl vor însoți. Văd popoare și imperii înecate în sânge, tată și fiu despărțiți de interes, mire și mireasă tulburând prin certuri distrugătoare pacea căminului lor.

¹ În ebraică, unul din apelativele pentru *Dumnezeu* este *Hașem*. (n. trad.)

Adevărul a zis și el, la rându-i:

– Minciuna va fi trăsătura dominantă a caracterului lui: minciună în casa lui Dumnezeu, minciună în familie, minciună în templul dreptății, minciună de la om la om și de la popor la popor.

Dar atunci s-a înfățișat cea mai minunată făptură a lui Dumnezeu, îngerul Milei, cu o negrăită blândețe întipărită pe chip. Prosternat în fața Domnului, el s-a rugat astfel:

– Te rog, Dumnezeule, am venit să mijlocesc pentru om: creează-l! Vreau să-i fiu sprijin. Vreau să-i însoțesc pașii. Dacă patima și greșeala îl târăsc spre rău, eu voi fi acolo ca să-i redau curajul, ca să-l aduc înapoi pe calea cea dreaptă și să-l întorc la Tatăl lui ceresc.

Astfel i-a vorbit Domnului Mila, iar Domnul a ascultat de glasul suav al Milei. L-a creat pe om.

Și omul, făptură slabă, acoperită de păcate, are mereu nevoie de Îngerul bun care a pledat pentru el și care trebuie, din ceasul nașterii și până în clipa morții, să-i călăuzească și să-i întărească pașii de-a lungul întregii lui peregrinări.

Crima lui Cain

ain și Abel se înțeleseseră să-și împartă bunurile acestei lumi. Cain a luat pământurile, iar Abel, tot ce nu este legat de pământ. Curând, bănuielile, gelozia și reavoința s-au ivit între ei.

– Pământul pe care calci, spunea Cain, este proprietatea mea; zboară prin aer!

– Hainele care te acoperă, zicea Abel, sunt de la mine: dă-mi-le înapoi!

Astfel, discuțiile au devenit tot mai aprige și aveau să se termine în felul tragic pe care îl știm.

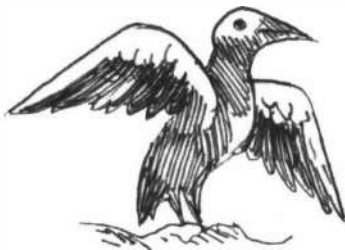
Cain a apucat într-o zi o creangă de copac și i-a dat fratelui său o lovitură atât de năprasnică, încât bietul Abel a căzut fără suflare. Zăcea în sângele său și nu era nimeni care să-l ajute. Doar un câine, păzitorul turmei, nu părăsise trupul stăpânului său și îl apăra de animalele sălbatice și de păsările de pradă.

Adam și Eva nu știau încă nimic din cele întâmplate. Se întrebau de ce întârzie Abel atât. L-au căutat peste tot și, până la urmă, au descoperit trupul copilului lor iubit. Inima le-a fost sfâșiată de o durere

nespusă. Lacrimile le-au țâșnit din ochi și jalea le era sporită de faptul că nu știau ce pot face cu acest trup lipsit de viață. Să-l părăsească? Dragostea lor nu se putea hotărî s-o facă. Să-l încredințeze pământului? Nu le venise în minte.

Atunci au văzut un corb care, săpând în pământ cu ciocul și cu ghearele, ascundea în gaură trupul unuia dintre puii săi și îl acoperea cu pământ. Au săpat și ei o groapă și l-au înmormântat pe Abel...

Iată de ce Dumnezeu i-a răsplătit pe corbi pentru felul în care se îngrijesc de morții lor. Când strigă și cer de mâncare², Dumnezeu îi ascultă și le dă hrană. Căci Domnul își amintește pururea de pietatea pe care o arătăm față de cei morți și răsplătește din generație în generație faptele de milostenie săvârșite de fii în amintirea părinților lor.

² Cf. Psalmul 147, 9. (n. trad.)

Via lui Noah

ând Noah a sădit vița-de-vie, după potop, Satan a strigat de bucurie:

– Planta aceasta, a zis el, este a mea.

Cu siguranță va fi cel mai bun furnizor al împărăției mele. Totul e să găsim îngrășământul cel bun pentru a dobândi multe roade.

Și s-a apropiat de Noah, care era ocupat cu plantatul:

– Ce faci acolo? i-a zis.

– Vezi și tu, a răspuns Noah. Sădesc vița-de-vie.

– De ce?

– Pentru că rodul acestui arbust va fi de preț: el va bucura inima omului³.

– Dacă e pe așa, zise Satan, să căutăm împreună ca să găsim un îngrășământ potrivit.

Atunci, Satan a adus, pe rând, o oaie, un leu, un tigru, un porc și, la sfârșit, o maimuță. El a jertfit rând pe rând animalele, așa încât sângele lor, pătrunzând în pământ și de acolo în seva viței, să ajungă în

³ Cf. Psalmul 104, 15. (n. trad.)

strugure. Satan cel șiret știa bine ce face.

Și astăzi, caracterele animalelor pe care le-a ales se arată în efectele vinului. Dacă bea puțin vin, omul este blând ca oaia. Dacă bea ceva mai mult, devine viteaz ca leul. Când depășește măsura cuvenită, iată-l feroce ca tigru. În sfârșit, dacă se lasă pradă patimii băuturii, se aseamănă cu porcul care se tăvălește în noroi și devine josnic precum o maimuță care se strâmbă.

Cetățile vinovate

etățile Sodoma și Gomora erau, cu siguranță, cele mai nelegiuite din țara Canaanului; și catastrofa care le-a nimicit, în cele din urmă, a fost o pedeapsă meritată. Când sosea acolo un negustor ambulant, locuitorii mari și mici veneau în fugă și fiecare îi fura câte ceva. Dacă, încercând să-și apere marfa, negustorului i se întâmpla să fie rănit, departe de a-l despăgubi, îi mai și cereau bani, pretinzând că luarea de sânge e bună pentru sănătate.

Într-o zi, Eliezer, servitorul lui Avraham, s-a dus la Sodoma și a fost martor la felul neomenos în care se purtau cu un biet om. A vrut să-i ia apărarea, dar mulțimea s-a întors cu sălbăticie împotriva-i și a aruncat în el cu pietre, așa încât a fost rănit și a pierdut mult sânge. Adus în fața judecătorului, a fost condamnat să plătească patru monede de argint ca preț pentru acea pretinsă luare de sânge. Eliezer, mâniat de această judecată nedreaptă, a luat o piatră și i-a aruncat-o în față judecătorului.

– Dacă așa e legea țării, a spus el, plătește-te cu asta pentru luarea de sânge cu care vă sunt dator.

Și a fugit.

În această cetate ticăloasă era interzisă cu strășnicie practicarea ospitalității. Când venea un străin, era îngăduit să-i dai o pomană în bani, dar nimeni nu trebuia să îndrăznească să-i ofere, și nici măcar să-i vândă, o bucată de pâine, așa încât, cu toată pomana primită, urma să moară în curând de foame.

O fică a lui Lot, care ascunsese o bucată de pâine în ulciorul ei, ca să o dea unui sărman flămând, a fost acuzată de crimă de milostenie și osândită să fie arsă de vie.

O altă tânără avusese îndrăzneala să cedeze rugăminții unui călător care-i cerea favoarea unui pahar cu apă. Aflând de această fărădelege, populația a venit în goană, i-a smuls fetei hainele, i-a uns trupul cu miere și a expus-o astfel la înțepăturile de albine: și fata a pierit sub acele lor.

Eliezer, care în altă împrejurare încercase zadarnic să capete puțină pâine, s-a dus fără sfială să se așeze la masa unui ospăț de nuntă, care avea loc în ziua aceea.

– Dar cine te-a invitat? l-a întrebat în șoaptă, îngrozit, vecinul său.

– Cum? Tu mă întrebi? i-a răspuns Eliezer. Tu

m-ai chemat!

La aceste cuvinte, omul a luat-o la fugă îngrozit, temându-se că i se va aplica legea care pedepsea cu moartea pe oricine ar fi invitat pe cineva la masă. Celălalt vecin i-a pus aceeași întrebare și a primit același răspuns. A luat-o și el la goană. La fel s-a întâmplat cu toți mesenii, până la cel din urmă, așa încât Eliezer a rămas în final singur la ospăț și astfel a putut să mănânce pe săturate.

Cum l-a recunoscut Avraham pe Dumnezeu adevărat

Pe măsură ce se înmulțeau, urmașilor lui Noah li se ștergea din minte și cea mai mică amintire despre Dumnezeu; au ajuns toți idolatri, adorând soarele, luna și animalele. Un singur om, Avraham, fiul lui Terah, a umblat pe calea Domnului și a aflat har în ochii lui.

Pe când era copil încă, Avraham a fost ascuns de tatăl său într-o peșteră. Regele Nimrod, care voia să-i ia viața, îi întindea capcane. Dar în adâncul peșterii întunecoase, căutarea lui Dumnezeu îi umplea inima; cugeta la El tot timpul și neîncetat se întreba: „Oare cine este Creatorul meu?”

Când, după mai mulți ani de ședere în acel ascunziș întunecos, a ieșit în sfârșit la lumina zilei, ochii săi au contemplat pentru prima oară cerul și pământul: ce uimire, ce bucurie! A întrebat atunci pretutindeni în jur:

– Care este Dumnezeu care a creat cerul și frumusețile naturii?

Tocmai răsărise soarele. Avraham a căzut cu fața la pământ:

– Oare acesta este Dumnezeu universului? a exclamat el. Cât de strălucitoare este înfățișarea lui!

Și a rămas ziua întreagă cufundat în această contemplare. Dar cum, spre seară, soarele apunea ca să lase loc lunii, Avraham a zis:

– Acest astru care apune nu poate fi stăpânul lumii. Stăpânul e, fără îndoială, acest nou luminător. E drept că este mai mic decât cel dintâi, dar este la fel de măreț, iar această oștire de stele reprezintă, de bună seamă, alaiul slujitorilor săi.

Și pe dată s-a prosternat în fața astrului nopții. Dar, când luna și stelele au dispărut, Avraham a rămas singur, nedumerit.

– Văd, spuse el cu tristețe, că nici acest astru nu e Creatorul a toate.

Atunci Domnul Dumnezeu s-a dezvăluit evlaviosului său slujitor care îl căuta din toată inima, iar Avraham și-a recunoscut stăpânul și l-a adorat pe El.

Avraham sfărâmă idolii tatălui său

vraham s-a străduit să-l scoată din rătăcire pe Terah, tatăl său, mare idolatru și fabricant de idoli. Dar acesta, departe de a-l asculta, i-a poruncit să continue să fabrice statuile zeilor lui și să aibă grijă de ele. Deși cu părere de rău, Avraham a ascultat de porunca tatălui său.

Într-o zi, pe când Terah plecase de acasă cu o treabă, s-a întâmplat că un bătrân i s-a înfățișat lui Avraham și a întrebat de prețul unui idol care îi plăcea mult. Drept răspuns, tânărul i-a spus:

– Pot să te întreb câți ani ai sau ce vârstă ai, bătrâne?

– Șaptezeci și cinci de ani.

– Șaptezeci și cinci de ani! a exclamat Avraham. Și ești gata să adori un chip pe care l-au fabricat lucrătorii tatălui meu abia acum douăzeci și patru de ore! Ce nebunie! Un om de șaptezeci și cinci de ani vrea să-și plece capul cărunț în fața unui idol de o zi!

Aceste cuvinte l-au rușinat pe bătrân și el a plecat fără a spune nimic.

Au mai venit și alți cumpărători, iar Avraham i-a alungat la fel.

În sfârșit, o bătrână, care purta un vas plin cu cea mai aleasă făină, s-a apropiat ca să o ofere acelor statui. Avraham, împins de indignare, a luat un topor și a sfărâmat toți idolii, în afară de unul singur, care era mai mare decât ceilalți și în mâna căruia a pus toporul.

La întoarcere, Terah, găsindu-și prețioasele statui făcute fărâme, și-a dat frâu liber furiei:

– Ce s-a întâmplat, Avrahame? a strigat el.

Avraham i-a povestit atunci că o ofrandă de făină pe care o bătrână o adusese acestor idoli iscase între ei o ceartă foarte puternică, pentru că fiecare divinitate avea pretenții la acea ofrandă. Și atunci, cea mai mare dintre toate s-a ridicat și, luând un topor, le-a sfărâmat pe celelalte.

– Doar nebunie și minciună este în ce-mi povestești, a răspuns Terah. Statuile mele n-au scos niciodată vreun cuvânt, n-au făcut niciodată vreo mișcare!

– O, tată! a răspuns Avraham. Gândește-te bine la ce-mi spui! După mărturisirea pe care ai făcut-o, cum poți să aduci cinstire dumnezeiască acestor idoli neînsuflețiți, care nici măcar nu și-au putut feri capul de lovituri?

Avraham în fața lui Nimrod

Departe de a se rușina de orbirea sa, Terah s-a mâniat din pricina sfaturilor înțelepte pe care i le dăduse fiul său, pentru a-l smulge idolatriei. S-a dus pe dată să-l dea pe mâna lui Nimrod, dușmanul lui. Acesta a poruncit să-i fie înfățișat pe dată și a vrut să-l silească să adore Focul.

– O, mare rege, i-a zis Avraham, de ce să nu ador mai degrabă Apa? Este mai puternică decât Focul, de vreme ce are puterea să-l stingă.

– Adoră atunci Apa, a răspuns Nimrod.

– Dar nu știu dacă nu e mai cuminte să adorăm Norii, a continuat Avraham, căci poartă în ei apa și o revarsă pe pământ.

– Bine! Adoră Norii, a spus Nimrod, de vreme ce crezi că puterea lor e și mai mare.

– Ba nu, a răspuns Avraham; dacă trebuie să ne închinăm puterii, atunci trebuie să dăm întâietate Vântului, căci el împinge norii izbindu-i unul de altul și-i mână în fața lui.

– Cu toate poveștile tale, nu mai ajungem noi

niciodată la capăt, a exclamat regele mânios. Adoră, aşadar, Vântul şi-ţi voi ierta hulele împotriva zeilor noştri.

– Nu te mânia, mare împărat, a zis Avraham cu glas rugător. Nu pot adora nici Focul, nici Apa, nici Norii, nici Vântul şi nici măcar unul dintre lucrurile pe care tu le numeşti „zei“. Întreaga tărie pe care o au aceste puteri, o au din darul Celui Atotputernic, Creatorul cerului şi al pământului. Numai în faţa lui vreau să mă prostern.

– Bine! a zis Nimrod. De vreme ce refuzi să adori Focul, îi vei simţi neîntârziat tăria şi puterea.

Şi a poruncit ca Avraham să fie aruncat într-un cuptor încins. Dar, spre uimirea tuturor celor de faţă, Avraham a ieşit din flăcări nevătămat.

Dumnezeu îl izbăvise pe „părintele celor care cred“, păstrându-l astfel pentru misiunea lui glorioasă.

Osemintele lui Iosef

ând a sunat ceasul eliberării pentru israeliții care erau robi în Egipt, Moșe și-a amintit că Iosef, înainte de a muri, îi pusese pe fiii lui Israel să jure: „Când Dumnezeu vă va elibera de sub jugul egiptean, să luați cu voi osemintele mele“.

Moșe a căutat vreme de trei zile și trei nopți sicriul lui Iosef, dar strădaniile i-au fost zadarnice. N-a descoperit nicăieri nicio urmă și a fost foarte mâhnit de nereușita căutărilor sale. Atunci a întâlnit-o pe Serah, fiica lui Așer. Evreii o supranumeau pe această femeie „Comoara neprețuită“, căci, fiind foarte înaintată în vârstă, ea știa multe lucruri păstrate din vremuri străvechi.

– O, izbăvitor al lui Israel, de ce ai fața atât de tristă? l-a întrebat ea.

– Cum să nu fiu necăjit? a răspuns Moșe. De trei zile și trei nopți caut sicriul lui Iosef, fără de care nu putem pleca din Egipt.

– Dacă asta e pricina supărării tale, i-a spus bătrâna, îți voi arăta îndată locul unde se află

rămășițele strămoșului nostru.

Și l-a dus pe Moșe pe malul Nilului. S-a oprit într-un loc anume și i-a spus:

– Aici au cufundat, în adâncul fluviului, magicienii și ghicitorii sicriul greu al lui Iosef. Îmi aduc aminte încă foarte bine de cuvintele pe care le-au rostit atunci: „Iosef i-a pus să jure pe fiii lui Israel să nu plece din Egipt fără să-i ia osemintele. Așadar, să le ascundem atât de bine, încât să nu le mai poată găsi niciodată.“

Atunci Moșe, stând în picioare pe malul Nilului, a strigat cu glas puternic:

– Iosefe, Iosefe! Amintește-ți cum, înainte de a muri, i-ai pus pe fiii lui Israel să jure. A sunat pentru noi ceasul eliberării. Singura piedică pentru plecarea noastră este că nu suntem în stare să împlinim făgăduința care ți-a fost făcută. Pentru ținerea Numelui sfânt care a fost chemat asupra noastră, fă să se ridice sicriul tău din adâncurile Nilului, pentru ca, luându-l cu noi, să putem pleca pentru totdeauna din această țară unde și sufletele, și trupurile noastre sunt în robie.

Abia rostise Moșe aceste cuvinte, că apele fluviului s-au involburat și pe valurile clocotitoare a apărut sicriul lui Iosef și apoi a fost aruncat pe mal. Moșe a luat pe umerii săi prețioasa povară și s-a grăbit să o ducă evreilor, frații săi, care îi așteptau întoarcerea cu nerăbdare și care s-au pregătit pe dată să părăsească pentru totdeauna pământul robiei.

Moșe copil

Bithia, fiica faraonului, l-a adus odată la tatăl său pe băiețelul pe care îl găsisese într-un coș, pe malul Nilului, și pe care îl îndrăgise mult. Spera că nevinovăția copilului va mișca inima tatălui ei și că îl va face mai puțin neomenos față de nefericiții evrei. Ea însăși fusese vindecată de lepră, de când îl adoptase pe micuțul ce fusese părăsit. Datorită faptului că se întâlnea mereu cu Amram și Iocheved⁴, care o ajutau să-l crească pe copilul găsit, prințesa s-a vindecat treptat de altă lepră, nu mai puțin periculoasă, aceea a idolatriei. Ea găsisese calea ce duce la Dumnezeu adevărat. De aceea își luase numele de Bithia, care înseamnă „fiica lui Dumnezeu”⁵.

Într-o zi, când băiețelul, căruia îi dăduse numele Moșe, ședea pe genunchii regelui, a apucat coroana suveranului și a aruncat-o pe jos. Faraonul era un om superstițios: gestul copilului i s-a părut de rău

⁴ Amram și Iocheved: părinții lui Moșe, cf. Exod 6, 20. (n. trad.)

⁵ Ebr. *Bath-Yah*, „fiica lui YHWH”. (n. trad.)

augur. Și-a adunat îndată sftnicii și ghicitorii și le-a povestit ce se întâmplase.

– Fără îndoială, au spus ei, acest copil îți va răpi într-o zi coroana și tronul. Ucide-l înainte să ajungă în stare să-ți facă rău!

Regele era pe punctul de a urma sfatul acelor oameni cruzi, când unul dintre sftnici, numit Iethro, a prins a vorbi și a zis:

– Nu este oare datoria noastră să cercetăm mai întâi dacă într-adevăr gestul acestui copil nevinovat trebuie să fie interpretat ca o prevestire rea? Poate că, la urma urmelor, lucrul nu are nicio importanță. Este oare cuminte să cauți un înțeles în gesturile necugetate ale copiilor? Ca să ne convingem, haide să facem o experiență. Să se aducă aici o tavă plină cu monede de aur și alta plină cu cărbuni aprinși. Dacă copilul își întinde mâna spre cărbunii aprinși, cred că se va arăta astfel că e atras numai de ce strălucește mai mult, chiar cu riscul să-și ardă degetele. Dar dacă, dimpotrivă, își întinde mâna spre aur, se va dovedi că, atingând coroana regească, ne-a dat un semn de la care nu e de așteptat nimic bun.

Sfatul i s-a părut foarte bun faraonului și el a poruncit să se aducă cele două tăvi: una plină cu aur curat, cealaltă, cu cărbuni aprinși. Deja mâna copilului se întindea spre aur, când un înger nevăzut, coborât din cer, a abătut-o pe dată și a îndreptat-o spre cărbunii aprinși. Micul Moșe și-a ars degetele și a început să țipe sfâșietor, dar era salvat.

Întâmplarea a avut totuși urmări supărătoare. Pentru a potoli durerea arsurii, copilul, care mai ținea încă între degete o bucațică de cărbune, a dus mâna la gură și și-a ars vârful limbii. De aceea, când a ajuns să vorbească, se bâlbâia. Și aceasta ne învață ceva: nu elocinței lui Moșe i-au datorat mai târziu evreii eliberarea, ci doar grijii purtate de Dumnezeu.

Toiagul minunat al lui Moșe

unt cunoscute minunile pe care le-a înfăptuit Moșe cu toiagul său, dar puțini știu povestea acestui toiag minunat. Iat-o:

Toiagul despre care este vorba este nici mai mult nici mai puțin decât o ramură a pomului cunoașterii, care se afla în Raiul pământesc. Când a fost alungat din Eden, Adam dobândise de la Creatorul său acest dar, ca să-l mângâie în pedeapsa lui. L-a luat cu sine pretutindeni și toiagul acesta avea însușirea de a-i îndepărta oboseala când umbla în arșița zilei. În clipa morții, el l-a încredințat evlaviosului Set. Mai târziu, Noah, în stăpânirea căruia ajunsese, a găsit în el un ajutor de preț, ca să ducă la bun sfârșit construirea arcei.

Regăsim prețiosul toiag în mâna lui Avraham, atunci când ilustrul nostru patriarh a urcat pe muntele Moria, spre a-și oferi fiul ca jertfă. Iaakov îl purta în vremea când a trecut Iordanul și, la întoarcerea în țara natală, l-a dăruit lui Iosef, fiul său preferat. El, grație acestui toiag, a putut face minuni în Egipt.

La moartea lui Iosef, toiagul a fost adus, împreună cu alte lucruri, în palatul faraonului. Acesta a voit să-l folosească, dar în mâinile lui și-a pierdut puterea miraculoasă, așa încât suveranul l-a aruncat într-un colț al palatului și nu i-a mai păsat de el. Iethro, unul dintre magicienii de la curtea Egiptului, cunoscând valoarea acestui toiag, l-a luat și l-a sădit în grădina sa. Dar, deși toiagul a prins rădăcină, n-a dat nici frunze, nici fructe. Atunci Iethro a vrut să-l smulgă din pământ, dar toate eforturile i-au fost zadarnice: nu l-a putut dezrădăcina.

Iethro avea o fiică, numită Sephora⁶, care era foarte frumoasă. Ea a fost de mai multe ori cerută în căsătorie, dar i-a respins pe toți претенdenții, declarând că nu-l va accepta decât pe acela care va fi în stare să smulgă din pământ faimosul toiag.

Moșe, care auzise despre toiagul minunat și despre frumusețea Sephorei, nu a fost descurajat de nereușita tuturor celor care încercaseră să-l smulgă. A hotărât să încerce și el și, pentru aceasta, s-a dus în grădina lui Iethro. În clipa în care a pus mâna pe toiag, a văzut că la capătul lui era săpat Numele sfânt al Dumnezeului evreilor. A rostit cu evlavie Numele divin și îndată vraja s-a rupt; a luat toiagul la fel de ușor ca pe o pană. Moșe s-a căsătorit cu fiica lui Iethro și, atâta vreme cât a păzit turmele socrului

⁶ Sephora: ebr. Tıpporah, „pasăre“. (n. trad.)

său cu prețiosul toiag în mână, nicio oaie nu a fost atacată de vreo fiară sălbatică.

Toiagul i-a folosit ca să înfăptuiască minuni în fața faraonului și să-și elibereze frații din robia Egiptului.

Moșe și oița

e când păștea turmele lui Iethro, socrul său, în pustiu, Moșe cugeta fără încetare la soarta fraților săi în Egipt. Și, astfel, într-o zi n-a observat că i-a dispărut o oiță. Când și-a dat seama, a alergat s-o caute și a găsit-o potolindu-și setea la un izvor.

– Sărmană făptură, a spus el, așadar de aceea te-ai rătăcit! Dacă știam că vrei să bei, te duceam eu însumi la izvor.

Apoi a luat în brațe oița obosită de fuga îndelungată și a dus-o în staul.

Tatăl ceresc a auzit cuvintele lui Moșe și i-a văzut gestul de milostivire. El, Creatorul a toate, s-a bucurat de aceste sentimente atât de iubitoare ale lui Moșe. S-a auzit atunci un glas din înaltul cerului:

– Moșe! spuse glasul, dacă dai dovadă de atâta compătimire pentru un animăluț, de câtă iubire va fi fiind plină inima ta față de oamenii creați asemenea ție! Tu vei fi așadar păstorul poporului meu, Israel.

Ești vrednic de această misiune, pentru că acela care se arată mare în lucrurile mici va fi căpetenie și stăpân între toți, când îi va fi dat să împlinească unele mai mari.

Moartea lui Moșe

ând i-a venit lui Moșe ceasul de pe urmă, Dumnezeu i-a adunat pe îngerii săi și le-a spus:

– Moșe, slujitorul meu, va muri. Care dintre voi vrea să meargă la el, ca să-i culeagă sufletul?

Îngerul Gabriel a ieșit în față și a zis:

– Stăpâne al universului, n-aș putea să-l văd murind pe acela al cărui merit depășește tot ce a văzut pământul până astăzi. În toată viața lui, slujitorul tău n-a făcut niciodată nici cel mai mic rău cuiva: cum m-aș putea hotărî să-l amărăsc prin prezența mea?

Îngerul Mihael a spus, la rândul-i:

– Nici eu n-aș putea accepta să fiu vestitorul morții pentru Moșe. I-am fost învățător. În el am găsit cel mai fidel ucenic. Scutește-mă de misiunea dureroasă de a-i duce preaiubitului inimii mele vestea morții!

Astfel, niciun înger n-a vrut să-și ia această misiune. Atunci a venit să-și ofere serviciile Samael. Beat de bucurie la gândul răului pe care avea să-l facă celui mai drept dintre muritori, a pus mâna pe sabia de foc.

Când Samael a ajuns lângă Moșe, acesta tocmai își scria ultima cuvântare către poporul său și ultima rugăciune. Fața îi era atât de liniștită, atât de venerabilă, era atâta seninătate în atitudinea lui și tot sufletul îi era atât de pătruns de gândul la Dumnezeu, încât, văzându-l, Samael, cuprins de spaimă, a scăpat sabia din mână și a rupt-o la fugă.

– Niciun înger nu va putea să-ți aducă sufletul acestui om, îi spuse el Domnului.

Totuși Dumnezeu i-a dat din nou aceeași misiune.

Samael, adunându-și toată ura față de oameni, s-a înfățișat iar înaintea lui Moșe, dar iarăși i-a pierit curajul. S-a urcat înapoi degrabă în lăcașul ceresc și și-a mărturisit neputința. Atunci, Cel Veșnic a coborât El însuși ca să primească sufletul lui Moșe. A pus pe gura omului lui Dumnezeu o sărutare prin care i-a desprins sufletul de trup.

Domnul însuși a îngropat trupul slujitorului său.

Nimeni n-a știut vreodată unde este mormântul lui Moșe, dar duhul lui plutește asupra noastră, ca să ne învețe și să ne îndemne, iar cuvintele lui ne dau, de-a lungul veacurilor, mângâiere și speranță.

Uriaşul Og

fost odată un uriaş pe care îl chema Og. Cu cât înainta în vârstă, cu atât se făcea mai mare şi mai tare. Când şi-a sărbătorit al cincilea centenar, nu mai exista casă destul de înaltă şi destul de mare ca să-i slujească drept locuinţă, chiar dacă se apleca până la pământ; el nu găsea poartă prin care să poată trece. Dar acestui uriaş nu-i plăcea nicicum să se aplece, căci era arrogant şi trufaş şi-i privea cu dispreţ pe prăpădiţii de omuleţi. Îi numea „furnici“ şi îi strivea cu piciorul când nu ascultau de cel mai mic semn al său. Braţele şi picioarele îi erau lungi cât catargele cele mai înalte. Peste trupul lui gigantic se înălţa un cap enorm, mai mare decât frunzişul unui castan. Patul lui, de fier şi de oţel, era de nouă ori mai lung şi de patru ori mai lat decât braţul lui de la mână până la cot.

Dimineţa, când se scula din culcuş, ochiul său, pătrunzător ca al vulturului, zărea un călător străin de la depărtare de mai multe leghe. Sărind din câţiva paşi peste copacii cei mai înalţi şi peste fluviile cele

mai late, reușea repede să-l ajungă; îl despuia de toate și-l lega la brâu, așa cum vânătorul își leagă prada de tolbă, și îl ducea în vizuina lui din vârful munților. Acolo, numeroșii prizonieri erau siliți să muncească pământul pentru el și să-i îndeusteleze masa, căci uriașul Og avea o poftă de mâncare nesățioasă.

Într-o zi, un popor mare s-a apropiat de țara lui – aceștia erau israeliții care veneau din pustiu, pe unde umblaseră patruzeci de ani. Tabăra lor era apărută de șapte nori deși, dintre care unul se afla în partea dreaptă, unul în partea stângă, unul în față, unul în spate, unul deasupra lor ca să oprească razele arzătoare ale soarelui, unul sub ei, ca să omoare

șerpilor, lei și tigri și să niveleze munții și văile, așa încât ei să poată merge drept înainte; un al șaptelea nor, luminos, umbla mereu înaintea lor ca să le arate drumul. Noaptea, acest nor era roșu ca focul. Pentru că apa lipsea în pustiu, o fântână adâncă, plină tot timpul de apă limpede și proaspătă, însoțea triburile evreilor în toate peregrinările lor.

Când uriașul Og a zărit de departe acești oameni-furnici, inima lui rea s-a umplut de bucurie. Pe dată, în câțiva pași, se năpustește spre ei, dar se trezește în fața unui nor des, de nepătruns. Atunci, scărpînându-se în urechile sale mari, s-a întrebat ce ar putea să facă. După câteva clipe de șovăire, apucă un munte enorm, îl smulge din pământ și-l ridică deasupra capului ca să-l arunce peste tabăra lui Israel și să zdrobească, dintr-o lovitură, bărbați, femei și copii.

Dar în muntele acesta își săpaseră galerii nenumărate furnici. Aceste galerii s-au prăbușit și muntele enorm a alunecat pe capul uriașului, prinzându-i gâtul într-o grămadă de pământ și de pietre.

Og a încercat din toate puterile să se desprindă din această povară apăsătoare; fața i s-a umflat de mânie și de turbare; dar cu cât se sforța mai mult, cu atât mai puțin reușea să scape de munte.

În timp ce se zbătea astfel, s-a apropiat căpetenia oștirii evreilor, ținând în mână o sabie mare, lungă de zece coți. A vrut să-l omoare pe uriaș, dar la

început nu a reușit. Însă, făcând un salt de zece coți în înălțime, a izbutit să atingă cu sabia glezna lui Og. Cu o lovitură puternică l-a dărâmat la pământ pe uriaș, zdrobit sub propria-i povară. Numai capul îi mai ieșea din grămada enormă de pământ.

Dar furnicile din munte nu stăteau degeaba; au năvălit cu miile pe trupul uriașului și l-au devorat atât de bine, încât n-a mai rămas din el decât scheletul.

David în pustiu

e când regele David fugea prin pustiuul Zif⁷ urmărit de Saul, și-a pierdut răbdarea în fața mulțimii de pânze de păianjen pe care trebuia să le rupă; într-o zi, înțepat de o insectă, a exclamat mânios:

– Dumnezeule mare! De ce ai creat muștele și păianjenii, care nu sunt de niciun folos, ci doar îi necăjesc pe oameni?

– Te voi lămuri, i-a răspuns un glas.

După o vreme, David a coborât muntele Ahila și s-a aventurat noaptea în tabăra lui Saul, ca să-i fure armele și pocalul, în timp ce acesta dormea. După ce a izbândit această ispravă, tocmai voia să plece, când un picior i s-a încurcat în picioarele credinciosului Abner, care dormea lângă Saul. Mare i-a fost încurcătura: cum să se desprindă fără să facă zgomot în tabăra dușmanului? David era neliniștit la culme, când o muscă a venit să-l înțepe pe Abner în picior și l-a făcut să se miște, iar David a profitat de moment ca să se desprindă; a luat-o repede la fugă,

⁷ Cf. 1Samuel 26. (n. trad.)

mulțumindu-i lui Dumnezeu că a creat muștele.

Totuși Saul l-a urmărit până în pustiu. Ca să scape de dușmanul său, David s-a ascuns într-o peșteră. Dumnezeu a trimis un păianjen care și-a țesut pânza în fața intrării înguste a grotei. Saul și Abner n-au întârziat să ajungă pe urmele fugarului.

– Fără îndoială, s-a ascuns în scobitura acestei stânci, a spus Abner. Haideți să-l căutăm!

– N-arerost, a răspuns Saul, nu vezică deschizătura peșterii e acoperită de o pânză de păianjen? Nimeni n-ar fi putut intra fără să rupă această țesătură fină.

Și au plecat mai departe, continuându-și căutările.

Atunci David s-a plecat cu fața la pământ și a exclamat:

– Doamne! Iartă-mă că m-am îndoit de înțelepciunea ta. De acum înainte mintea mea slabă nu va înceta să se smerească în fața armoniilor sublime din lucrările tale, Doamne! Chiar și cea mai mică dintre făpturile tale îi este de folos omului! Chiar și păianjenii și muștele își au rolul lor în natură, Doamne! Cuvintele Tale sunt adevăr și faptele Tale sunt dreptate!

Căința lui David

avid, alesul lui Dumnezeu, regele lui Iuda, șade pe tronul său, copleșit de mâhnire!

Vai, o durere adâncă îi macină inima. Atunci își ia harfa ca să înalțe o cântare. Atinge corzile, dar ele nu vor să vibreze; iarăși le atinge, dar ele nu vor să răsunе.

Atinge corzile, le atinge iarăși, dar niciun sunet nu răsună: corzile tac, parcă înlănțuite de puterea unor duhuri nevăzute.

Tovarășa lui credincioasă, care nu l-a părăsit niciodată, care de atâtea ori l-a fermecat cu melodia ei, întărindu-i curajul în nenorocire și în primejdii și exprimând în zilele fericite cele mai frumoase elanuri ale inimii lui, harfa lui iubită nu mai vrea să cânte, rămâne mută. Căci el a făcut legământ cu păcatul...

David, pradă unei neliniști de negrăit, se ridică deodată, dar cade înapoi îngrozit, se cutremură, pălește.

De groază, i se face părul măciucă: o ființă

nevăzută i-a smuls harfa din mâini.

Atunci, privind în jur, zărește fantoma lui Urie, care ținea în mâinile sale înghețate harfa smulsă regelui vinovat. Se apropie amenințător, cu o expresie înspăimântătoare pe chip...

Inima lui David bate cuprinsă de groază.

– Mi-ai luat nevasta pe care mi-o dăduse Dumnezeu și care era toată bucuria mea! M-ai aruncat în mormânt, folosindu-te de armele dușmanului! De aceea îți iau harfa care era bucuria ta și care, prin cântul ei, îți aducea multă dulceață în viață.

Așa vorbește înspăimântătoarea apariție, apoi se face nevăzută. David rămâne năucit, copleșit de aceste cuvinte răzbunătoare.

Vai! De acum înainte nu va mai gusta dulcea bucurie a melodiei, dumnezeiasca muzică nu-i va mai aduce farmecul ei mângâietor. Nu poate răbda acest gând... Cade la pământ cu sufletul plin de durere. Iată-l culcat în țărână, zdrobit sub povara remușcărilor. Se roagă cu râvnă, își imploră iertarea cu fața scăldată în lacrimi!

Îndură-te de mine, Dumnezeule, după măsura bunătății Tale;

Desăvârșit mă spală de nelegiuirea mea, ca iarăși să fiu curat!

Căci fărădelegea mea eu o cunosc: ea este pururea înaintea ochilor mei.

Deschide în fața căinței mele poarta cerească a
îndurării Tale!

Iată, m-am născut în trup; inima omului aplecată
e spre rău din copilărie.

Fiu al pulberii sunt, care bea păcatul precum apa și zadarnic se luptă cu patimile pământului.

Stropește-mă cu isop și voi fi curat, Părinte ceresc, ca să mă înfățișez înaintea Ta mai alb decât zăpada.

Nu mă alunga dinaintea feței Tale pe mine, păcătosul; suflarea Ta sfântă n-o lua de la mine!

Ca să-i învăț pe cei fără-de-lege căile drepte și să-i aduc pe cei răătăciți înapoi pe cărările binelui.

Inima frântă și zdrobită, Dumnezeule, Tu n-o disprețuiești.

Izbăvește-mă de pedeapsa sângelui vărsat, Dumnezeule, Dumnezeul mântuirii mele,

Și limba mea va vesti îndurarea ta.

Îndură-te de mine, Dumnezeule, după măsura bunătății Tale; desăvârșit mă spală de nelegiuirea mea, ca iarăși să fiu curat!⁸

Rugându-se astfel cu hohote de plâns, David oferea imaginea celei mai profunde căințe.

Deodată, durerea i se potolește; sufletul său simte o ușurare neașteptată: un serafim i-a dus lacrimile în fața lui Dumnezeu.

Un murmur blând și ceresc îi ajunge la ureche. Atunci David se ridică. Și iată! În fața lui zărește un înger venit din cer, care, cu mâinile învăluite în raze, îi înfățișează harfa, vechea lui harfă credincioasă, care nu a avut nicicând pereche pe pământ!

⁸ Cf. Psalmul 51. (n. trad.)

Iar îngerul din zările înstelate se apropie de el, plin de farmec și de măreție, și îi spune zâmbind:

– Dumnezeu s-a îndurat de tine după marea sa milostivire; ți-a spălat vina în iubirea sa, ca să te facă din nou curat. Iată harfa care era bucuria ta și a cărei melodie ți-a înseninat totdeauna inima.

Astfel vorbește arătarea strălucitoare, apoi dispare, lăsându-l pe David în culmea bucuriei.

Iată-l din nou așezat pe tronul său cu harfa în mână, evlaviosul cântăreț al psalmilor, regele lui Iuda!

O bucurie alinătoare îi umple inima; el atinge corzile, care vibrează armonios, și înalță o cântare sfântă.

Atinge corzile, le atinge iarăși... ce sunet dumnezeiesc!

Și din pieptul său urcă spre cer un cânt înălțător.

Atinge corzile, le atinge iarăși, neobosit, și din gura sa zboară spre Creator cea mai strălucitoare și cea mai gingașă aducere de mulțumire: rugăciunea păcătosului ridicat de iertarea dumnezeiască.

Solomon și greierele

imeni pe pământ nu-l egala în înțelepciune pe regele Solomon și niciun palat nu se putea măsura în măreție cu Templul pe care îl ridicase.

Când s-au pus temeliile acestei clădiri, pământul n-a voit să îngăduie continuarea construcției. A ridicat valuri asemenea valurilor mării și pietrele cioplite au căzut în fundul abisului. Solomon a ales rând pe rând alte locuri, dar de fiecare dată pământul începea să se cutremure și zidurile se prăbușeau.

– Vai mie! a exclamat regele. Trebuie să-i construiesc Domnului o casă și nu izbutesc! O, pământule! De ce nu-mi îngădui să-I zidesc acest Templu?

– O, rege, a răspuns pământul, trebuie doar să alegi un loc care să fie vrednic de casa lui Dumnezeu și voi purta cu mândrie acest lăcaș divin.

Regele era în culmea tristeții, căci vedea toată țara plină de păcătoși.

– Ce loc aș putea alege ca să construiesc sanctuarul? a exclamat el cu amărăciune. Chiar și

Paradisul este impur!

Trebuia să-și întrebe sfetnicii? Ce lumină i-ar putea da oamenii? Cu sufletul plin de neliniște, Solomon a ieșit în câmp. Deoarece cunoștea toate limbile, chiar și pe ale păsărilor, a chemat la sine toate ființele înaripate – porumbelul, vulturul, uliul – și le-a întrebat. Le-a consultat mai ales pe cele care văzuseră multe în călătoriile lor: barza, rândunica și cocorul. Dar toți acești locuitori ai văzduhului i-au răspuns:

– O, rege, n-am văzut niciodată locul sfânt pe care îl cauți.

Și iată că soarele a apus și stelele strălucitoare au început să-și alcătuiască horele și să-l laude pe Dumnezeu prin melodii suave. Solomon le-a întrebat și pe ele, dar ele și-au continuat cântările fără să ia seama la el și la întrebările lui. Atunci regele s-a plecat cu fața la pământ și a spus plângând:

– Oare cine îmi va veni în ajutor?

În câmpul unde se culcase regele, se afla un măslin sub care erau îngrămădite două căpițe de snopi, de aceeași mărime. Pe acel măslin era cocoțat un greiere care nici nu mânca, nici nu bea; nu făcea altceva decât să cânte slava lui Dumnezeu. Regele Solomon l-a ascultat cu atenție și a înțelege ce spunea:

– O, rege puternic, nu suspina, ci laudă-l pe Dumnezeu împreună cu mine! Iată că ești culcat chiar pe locul unde trebuie să se ridice într-o zi

Templul.

Solomon s-a ridicat și a privit în jur: n-a văzut nimic altceva decât cele două câpițe de snopi și măslinul. Greierele a continuat:

– Acest câmp este proprietatea a doi frați. Unul dintre ei este însurat și are mai mulți copii, iar celălalt trăiește singur. Când a venit vremea secerișului, cei doi frați, după cum vezi, și-au legat snopii. În noaptea următoare, fratele care nu este însurat a avut un gând bun. El și-a zis: „Fratele meu are nevastă și copii de hrănit; nu e drept ca partea mea să fie egală cu a lui. Hai să luăm din grămada mea câțiva snopi și, în taină, să-i adăugăm la snopii lui. El nu-și va da seama și nu va putea refuza.“ Și așa a făcut. Dar, în aceeași noapte, celălalt frate se trezise și-i spusese nevastei sale: „Fratele meu e tânăr: trăiește singur și nu are soață, nu are pe nimeni care să-l ajute la muncă și să-l aline după osteneli. Nu e drept ca noi să luăm din câmpul comun tot atâtia snopi ca și el. Să ne sculăm, să mergem și să ducem în taină în grămada lui de snopi câțiva dintre ai noștri. El nu-și va da seama și nu va putea refuza.“ Zis și făcut. A doua zi, fiecare dintre cei doi frați s-a dus la câmp și a fost foarte mirat să vadă că grămezile erau tot egale, dar fiecare și-a ascuns uimirea și a tăcut din gură.

Greierele a adăugat:

– Rămâi aici, o, rege, și ia bine seama: cei doi

frați nu vor întârzia să apară pe câmp și în această noapte.

Abia rostise greierile aceste cuvinte, că au apărut și cei doi frați, unul venind din dreapta, celălalt, din stânga, amândoi încărcăți cu snopii pe care și-i destinau reciproc. S-au întâlnit în mijlocul câmpului, în fața măslinului. Speriați, au scăpat din mâini povara, dar, după câteva clipe de șovăială, au căzut unul în brațele celuilalt, într-un elan de bucurie.

Văzând acest frumos exemplu de bună înțelegere, regele s-a apropiat de ei și le-a spus:

– Voi, care dați o atât de minunată dovadă de iubire frățească, dați-mi, vă rog, mie acest câmp, ca să zidesc aici Sanctuarul Marelui Rege. Niciun loc nu este mai vrednic, mai sfânt decât acesta, consacrat prin dragostea voastră, unul pentru altul. Vă voi plăti un preț înzecit.

Frații s-au plecat adânc și au spus:

– Să se facă voia ta, rege puternic și înțelept!

Și astfel au fost puse temeliile Templului în locul în care se aflau snopii și măslinul.

Și atunci pământul nu s-a mai cutremurat și valurile nu s-au mai ridicat. Aerul s-a umplut de cântări cerești și, în curând, s-a ridicat pe acel loc un Templu măreț, spre slava Dumnezeuului lui Israel.

Solomon și Asmoden

Îndregele Solomon a voit să construiască Templul la Ierusalim, nu știa cum să facă rost de piatra cioplită necesară, căci trebuia să evite folosirea vreunei unelte de fier, metal care era de obicei destinat fabricării armelor de război. I-a adunat atunci pe înțelepții din regatul său, ca să le ceară sfatul. Aceștia i-au răspuns:

– Există un vierme cât un bob de orz, numit Șamir, care e în stare să cioplească piatra cea mai tare. Moșe l-a folosit deja ca să graveze numele celor douăsprezece triburi pe pietrele prețioase de pe pieptarul lui Aaron.

Plin de bucurie, Solomon a exclamat:

– Vă mulțumesc din toată inima, înțelepților, dar spuneți-mi cum aș putea dobândi această insectă?

– O, rege, stăpâne! au răspuns înțelepții. Nu putem să-ți dăm niciun sfat în această privință, dar silește-i pe demoni să se înfățișeze înaintea tronului tău: îți vor spune cu siguranță.

Îndată regele a poruncit să se înfățișeze înaintea tronului său toți demonii și i-a întrebat unde stă

ascuns Șamirul. Aceștia i-au răspuns:

– O, rege, nici noi nu știm; numai regele nostru, Asmodeu, căpetenia tuturor demonilor, îți va putea spune.

– Atunci vă țin prizonieri aici până ce îmi veți spune unde se află sălașul lui Asmodeu, căpetenia voastră.

După câteva zile de captivitate, demonii s-au declarat gata să-i dezvăluie sălașul:

– Foarte departe de aici, au spus ei, în mijlocul pădurii, la poalele unui munte, sălășluiește mai-marele demonilor. Acolo și-a săpat o fântână plină cu apă de izvor foarte limpede. Ca să păstreze apa curată, a așezat pe gura fântânii o piatră grea cu pecetea lui. El se suie în fiecare zi în cer ca să afle hotărârile cerești. Către seară se întoarce pe pământ și, însetat de lunga călătorie, se desfată cu această băutură curată și răcoroasă. Dar, mai înainte, se asigură că pecetea fântânii este neatinsă. Apoi pune toate la loc și dispare. Iată, o, rege, tot ce-ți putem spune. În marea ta înțelepciune, vei vedea singur ce ai de făcut.

Pe dată, Solomon l-a chemat pe sfetnicul său credincios, viteazul războinic Benaia, și i-a dat un lanț de aur pe care era gravat numele lui Dumnezeu. Tot atunci, i-a mai dat și câteva burdufuri pline cu vin de preț. Astfel echipat, Benaia, împreună cu câțiva tovarăși, a pornit la drum pentru a îndeplini o

misiune pe cât de grea, pe atât de primejdioasă.

După ce au mers săptămâni și săptămâni, au trecut fluvii revărsate, au suit munți prăpăstioși, au ajuns în sfârșit în pădurea descrisă de demoni și au găsit acolo fântâna lui Asmodeu. Degrabă s-au apucat de lucru. S-au ferit cu grijă să se atingă de capacul ce purta pecetea lui Asmodeu. Au străpuns fântâna pe o latură și, prin gaură, au turnat înăuntru vinul cel vechi, apoi au pus totul la loc, așa încât să nu dea nimic de bănuț. Apoi Benaia și tovarășii săi s-au ascuns în pădure și au așteptat întoarcerea căpeteniei demonilor.

Către seară, acesta s-a întors din cer. Benaia și ai săi au fost îngroziți de înălțimea și de înfățișarea lui cumplită, dar nu și-au pierdut cumpătul. După obicei, Asmodeu s-a apucat să-și cerceteze fântâna; și, cum totul îi părea în ordine, a ridicat capacul ca să bea.

Dar îndată ce lichidul i-a atins buzele, și-a dat seama de înșelătorie:

– Ah, e vin! a exclamat el. Eu nu beau vin. Vinul răpește cunoașterea și tulbură mintea. Un înțelept nu bea vin.

Dar setea îl chinuia atât de tare, încât a vrut măcar să-și moaie buzele în lichid.

– O singură picătură, și-a zis, nu poate face niciun rău.

Își duce vasul la gură, dar, în loc de o picătură,

înghite două, apoi trei, apoi patru... Abia a avut timp să-și dea seama ce face, că dulcea băătură îi trecuse toată prin gâtlej.

Urmările vinului n-au întârziat să se facă simțite: demonul a căzut într-un somn adânc. Văzând aceasta, Benaia și tovarășii săi au ieșit din ascunzătoare, s-au apropiat încet de el și i-au legat la gât lanțul ce purta numele lui Dumnezeu. Când Asmodeu, trezindu-se, a zărit lanțul pus la gâtul său, s-a înfuriat și a încercat să-l smulgă, dar Benaia i-a spus:

– Niciodată nu vei putea rupe acest lanț, care este însemnat cu numele Dumnezeului Atotputernic. Acum ești în puterea mea.

La aceste cuvinte, mai-marele demonilor, transformat, i-a urmat de bunăvoie pe Benaia și pe oamenii lui.

Pe drumul de întoarcere s-au petrecut întâmplări ciudate. Într-o zi, demonul s-a rezemat de un copac. Dar pe dată, abia atins de acest duh puternic, copacul a fost smuls din rădăcină.

În altă zi, Asmodeu s-a rezemat, ca să se odihnească, de o căsuță unde locuia o biată văduvă. Dar îndată ce trupul i s-a atins de zid, s-a cutremurat toată casa. Îngrozită, biata bătrână ieși în grabă afară, implorându-l să-i fie milă de ea și de locuința ei.

Mergând mai departe, au întâlnit un alai de nuntă. Atunci Asmodeu a început să plângă și să geamă.

– De ce plângi? l-a întrebat Benaia.

– Pentru că știu că mireasa trebuie să moară mâine.

Trecând pe lângă atelierul unui cizmar, l-a auzit pe un om care comanda o pereche de cizme care să țină șapte ani! Asmodeu a exclamat:

– O pereche de cizme pentru șapte ani! Dar omul acesta nu mai are de trăit decât șapte zile!

Pe drum au întâlnit și un om beat care, îndepărtându-se de cale, a ajuns lângă un șanț în care era să-și găsească moartea. Asmodeu s-a sforțat puternic și a reușit să-l scoată pe om din primejdie. Cum Benaia își exprima mirarea față de atâta bunătate din partea căpeteniei demonilor, acesta i-a răspuns:

– Știu foarte bine că acest om beat este un mare păcătos. Tocmai de aceea i-am făcut acest serviciu, ca să primească plata pentru puținul bine pe care l-a făcut pe pământ, iar în viața viitoare să nu aibă parte decât de pedepse.

În altă zi, s-au întâlnit pe câmp cu un om care se îndeletnicea cu căutatul comorilor, folosind vrăjitoria. Văzându-l, Asmodeu a izbucnit în râs:

– Iată un om, a spus el, care caută pretutindeni comori și nu știe că este una ascunsă sub casa în care locuiește.

În sfârșit, au ajuns la Ierusalim. Dus pe dată în palatul regelui Solomon, mai marele demonilor a desenat în fața tronului regesc un dreptunghi de

patru coți lungime și, plin de mânie, i-a vorbit astfel regelui:

– Privește! Când vei fi mort, va trebui să te mulțumești cu o bucată de pământ nu mai mare decât aceasta, iar acum nu te-ai mulțumit să supui atâtea țări stăpânirii tale, vrei să-i mai supui și pe demoni!

Solomon a răspuns:

– Nu te înfură, puternice demon! Nu te-am chemat înaintea tronului meu nici din ambiție și nici din lăcomie, ci numai pentru că am nevoie de sfatul tău pentru o lucrare pe care vreau s-o încep în cinstea lui Dumnezeu. Într-adevăr, știu că voi, duhurile, îl cinstiți pe Dumnezeu ca și noi. Ascultă, așadar: Tatăl meu, David, înainte de a muri, m-a însărcinat să construiesc Templul lui Dumnezeu, pe care nu-l putea zidi el însuși. Dar, cum Legea mă oprește să folosesc unelte de fier pentru a ciopli piatra de care am nevoie, mă aflu în mare încurcătură. Totuși, am aflat că există un viermișor, Șamirul, care e în stare să cioplească pietrele cele mai tari doar atingându-le și că numai tu poți să-mi faci rost de această insectă minunată. Iată de ce te-am adus înaintea tronului meu.

– Stăpâne, regele meu, a răspuns Asmodeu pe un ton mai liniștit, să știi că n-am nicio putere asupra Șamirului. Duhul mării l-a încredințat Cocoșului sălbatic și acesta a jurat să-l păzească bine.

Când a auzit Solomon acest răspuns, l-a trimis pe Benaia să-l caute pe Cocoșul sălbatic, ca să poată

pune mâna pe Șamir. Benaia s-a pregătit pentru a îndeplini această misiune grea. Pe lângă merindele de trebuință, a luat cu el de această dată un clopot de sticlă. După multe căutări prin ținuturi sălbătice și pustii, unde rareori pătrunsese vreo ființă omenească, a descoperit în sfârșit cuibul păsării pe culmea unui munte înalt, în vârful unei stânci. Îndată a luat clopotul și l-a pus peste cuib. El și tovarășii săi s-au ascuns îndărătul copacilor. Când s-a întors Cocoșul sălbatic cu mâncare pentru pui, nu s-a putut apropia de ei. După ce s-a ostenit zadarnic să-și elibereze puii, s-a îndepărtat în zbor și, după câteva clipe, s-a întors purtând în cioc viermele Șamir. L-a așezat peste clopot și acesta s-a sfărâmat la prima atingere a insectei. Apoi Cocoșul a vrut să-l ducă la loc pe Șamir, în ascunzătoarea lui, dar Benaia și oamenii săi au început să strige atât de tare, încât el a scăpat Șamirul din cioc. Benaia l-a prins îndată și a luat-o la fugă împreună cu tovarășii lui.

De atunci, regele Solomon a putut începe construirea Templului. Șamirul i-a tăiat toate pietrele necesare și, în șapte ani, clădirea era gata.

În tot acest timp, Asmodeu a fost prizonierul lui Solomon, care îl păstrase lângă el ca să-i ceară sfatul ori de câte ori apărea o dificultate. Dar într-o zi Solomon i-a spus:

– Am dobândit multă știință în cele dumnezeiești și în cele pământești, dar aș vrea să adaug la

cunoștințele mele tot ce te face să fii mai presus de simplii muritori.

Asmodeu a răspuns:

– Scoate-mi lanțul pe care-l port la gât și pune-mi-l pe al tău în loc. Atunci îți voi satisface curiozitatea și vei afla lucruri uimitoare.

Solomon, fericit la gândul că va afla taine și se va iniția în mistere, s-a grăbit să împlinească dorința căpeteniei demonilor. Dar acesta, abia scăpat de lanțul pe care era gravat numele Dumnezeuului Cel Atotputernic, și-a recăpătat toate puterile, l-a apucat pe rege și l-a azvârlit prin văzduh, așa încât acesta a căzut la o mie de leghe de acolo, în India.

Când s-a trezit din năuceală, Solomon și-a dat seama cu uimire că se afla într-un ținut necunoscut și printre oameni străini. Dar, cu mult curaj, a pornit pe drumul de întoarcere. Primele săptămâni nu i-au fost prea grele, căci mai avea încă ceva bani, iar hainele și încălțările îi erau încă în bună stare. De altfel, încrederea în Dumnezeu îl sprijinea în clipele de slăbiciune. Dar curând, lipsit de toate, bogatul și puternicul rege Solomon a fost silit, ca un biet cerșetor, să bată pe la uși. Și atunci când spunea „Eu sunt Solomon, regele Ierusalimului“, nimeni nu voia să-i dea crezare și toți își băteau joc de el.

Într-o zi, trecând pe lângă o școală, l-a auzit pe un profesor explicându-le elevilor Pildele lui Solomon. Așa că a bătut la ușă și a intrat spunând:

– Eu sunt regele Solomon în persoană, autorul acestor maxime de înțelepciune.

Dar și profesorul și elevii au izbucnit în râs și l-au dat afară.

În sfârșit, după ani îndelungați de călătorie, a ajuns la Ierusalim. S-a înfățișat îndată în Sinedriu, tribunalul suprem al cetății sfinte, și a zis:

– Sunt eu, Solomon, regele Ierusalimului! Nu mă recunoașteți?

Dar și acolo l-au socotit drept nebun. Căci, de când dispăruse el, Asmodeu, luând înfățișarea regelui lui Israel, cârmuise poporul și nimeni nu-și dăduse seama de înșelătorie. Totuși, cum Solomon stăruia să-și ceară drepturile și rostea vorbe care dovedeau o mare înțelepciune, Sinedriul a hotărât să cerceteze cazul, cu atât mai mult cu cât asupra falsului Solomon pluteau unele bănuieli. Astfel, de multă vreme slujitorii regelui se mirau să-l vadă culcându-se fără a-și scoate încălțările. Pentru a înțelege această ciudățenie, trebuie știut că demonii care iau înfățișare de om își pot transforma tot corpul, în afară de picioare. Or, Asmodeu avea picioare de cocoș și se ferea tare să-i fie văzute.

L-au dus, așadar, pe noul Solomon în palat, pentru a-l pune în fața pretinsului rege. Când Asmodeu l-a văzut intrând pe adevăratul rege Solomon, a scos un strigăt care a făcut să se cutremure toată cetatea Ierusalimului și țara lui Israel până la Ierihon. Apoi,

statura i s-a înălțat tot mai mult, devenind uriașă, așa încât a trecut prin tavanul palatului, a atins norii cu capul și s-a făcut nevăzut pe dată.

Însă regele Solomon, temându-se de răzbunarea căpeteniei demonilor, a pus să i se păzească în fiecare noapte culcușul de șaizeci de războinici aleși printre vitejii lui Israel, așa cum stă scris în *Cântarea Cântărilor* (3, 7-8):

„Iată culcușul lui Solomon! Șaizeci de viteji împrejurul lui, dintre vitejii lui Israel; cu toții purtând sabie, învățați în bătălii, fiecare își ține sabia la șold de teama spaimelor nopții.“

Răbdarea lui Hillel

ndelunga răbdare a lui Hillel era proverbială. Niciodată nu-l văzuse cineva pe acest savant învățător al Legii mâniindu-se și se spunea că nimeni nu poate reuși să-l înfurie.

Doi oameni din țară discutau într-o zi despre acest lucru.

– Pariez că voi reuși să-l fac să-și piardă răbdarea, a spus unul.

– Iar eu, a susținut celălalt, pariez că nu vei reuși.

Cel dintâi, hotărât să-și îndeplinească planul, a ales în acest scop o după-amiază de vineri, știind că Hillel era deosebit de ocupat în acea zi cu pregătirile pentru șabat. Abia începuse rabinul să se îmbrace, când cineva a bătut cu putere la ușă:

– Este acasă Hillel? striga un glas neplăcut.

Or, e de știut că Hillel era *Nasi*, conducător religios suprem în Israel, și, prin urmare, era foarte nepoliticos să fie strigat astfel pe nume. Totuși, învățatul nu s-a arătat în niciun fel ofensat de această

impertinență și, înfășurându-se în mantie, s-a grăbit să deschidă ușa.

– Am o întrebare foarte urgentă să-ți pun, spuse vizitatorul intrând.

– Stai jos, prietene, a răspuns Hillel, și explică-mi ce dorești.

– Aș vrea să știu, a spus omul, de ce babilonienii au capetele rotunde.

– Întrebarea ta nu e lipsită de interes, a răspuns învățatul. De bună seamă, acest lucru ține de faptul că moașele din Babilon nu știu să-i înfeșe bine pe nou-născuți.

Fără să-i mulțumească rabinului și chiar fără să-și ia rămas bun, vizitatorul a plecat, iar Hillel și-a continuat pregătirile în cinstea șabatului. Dar nu a înaintat prea mult cu îmbrăcatul, că din nou i-a bătut cineva la ușă.

A deschis cu calm, ca și prima dată, și s-a aflat în fața aceluiași vizitator care i-a spus:

– Mai am o întrebare, nu mai puțin importantă, să-ți pun.

– Intră, prietene, și ia loc, a răspuns rabinul. Te ascult și sunt gata să-ți răspund cât voi putea mai bine.

– Explică-mi, pentru că faptul mă tulbură foarte, de ce tarmudeenii au ochii urduroși?

– Pentru că locuiesc într-un ținut nisipos și vântul le trimite neîncetat nisip în ochi, ceea ce le

strică vederea.

Fără niciun cuvânt de mulțumire, străinul a plecat trântind ușa, iar *Nasi* a continuat să se îmbrace.

N-a fost liniștit multă vreme. A treia oară i-a bătut cineva cu brutalitate la ușă iar el, cu aceeași blândețe, a deschis. Același străin i s-a înfățișat din nou și a pătruns în casă cu o impolitețe șocantă.

– Încă o întrebare, a spus el pe tonul cel mai morocănos. De ce africanii au piciorul plat?

– Dorința ta de a te instrui este foarte lăudabilă, a declarat rabinul. Să știi că oamenii despre care vorbești locuiesc în regiuni mlăștinoase și au obiceiul să meargă desculți.

Văzând că Hillel era tot la fel de calm, vizitatorul nu mai știa ce să spună ca să încerce să-l facă să-și piardă cumpătul.

– Mai am multe alte întrebări foarte serioase, a strigat el cu prefăcută mânie, și trebuie să-mi dai răspunsurile.

Dar învățatul a răspuns cu desăvârșită bunăvoință:

– Setea ta de cunoaștere mă bucură. Vorbește fără teamă și nu te grăbi.

– Mai întâi, a spus omul, ești tu cu adevărat Hillel, *Nasi*-ul? Căci cu el și nu cu altul vreau să vorbesc.

– Da, prietene, eu sunt Hillel.

– Atunci, a exclamat vizitatorul care-și pierduse el răbdarea, dacă tu ești Hillel, doresc să nu fie în

Israel mulți oameni ca tine.

– De ce? a întrebat rabinul cu seninătatea lui obișnuită. Nu cumva, din întâmplare, ți-am pricinuit vreo pagubă?

– Ba da, desigur, a spus omul, căci pariasem că voi reuși să te înfurii și mi-am pierdut pariul.

Hillel nu și-a putut stăpâni râsul.

– Prietene, a spus el, nu e oare mai bine că ți-ai pierdut tu pariul, decât să fi căzut eu în păcatul mâniei, pierzându-mi răbdarea?

Alexandru cel Mare și Amazoanele

Alexandru, îmbătat de toate victoriile pe care le repurtase și voind să-și mai sporească slava, era în căutarea unor noi aventuri. Cu cât o faptă era mai temerară, cu atât se simțea mai atras de ea.

Într-o zi a hotărât să facă o expediție în interiorul Africii. Sfetnicii lui, socotind că expediția e primejdioasă, au căutat să-l facă să se răzgândească.

– O, rege, au zis ei, vei întâlni pe cale „munții cei negri“, care sunt atât de înalți, încât nu lasă să treacă razele soarelui; nu vei putea să-ți continui drumul.

– Cunosc bine greutățile pe care le am de întâmpinat, a răspuns Alexandru mândru, dar sunt hotărât să-mi îndeplinesc planul. Nu v-am cerut sfat ca să mă descurajați, ci ca să-mi arătați cum aș putea depăși obstacolele care îmi vor ieși în cale.

Văzând că Alexandru e neînduplecat, sfetnicii i-au spus:

– Fă-ți rost, în primul rând, de măgari albi din

Egipt, care-și pot găsi calea chiar și pe întuneric. Fă-ți rost și de funii de in, de o lungime foarte, foarte mare și care rezistă la umezeală. În clipa în care vei intra în împărăția beznelor, să înfigi adânc un stâlp în pământ. Să legi funia de stâlp și s-o desfășori pe măsură ce înaintezi înlăuntrul țării; astfel vei regăsi ușor calea de întoarcere.

Alexandru a urmat aceste sfaturi, apoi a pornit la drum. După ce a străbătut cu bine țara beznelor, a ajuns la granița Amazoanelor, cărora le-a declarat război. Dar acestea i-au trimis vorbă:

– Oștile noastre sunt alcătuite doar din femei. Dacă ieși biruitor, slava ta nu va fi sporită, deoarece se va spune: a învins niște biete femei. Dacă, dimpotrivă, noi vom birui, se va spune: marele Alexandru a fost învins de niște biete femei! Și toată slava pe care ai dobândit-o se va veșteji dintr-o dată.

Aceste cuvinte n-au întârziat să aibă efect, iar Alexandru s-a împrietenit cu Amazoanele.

Ajuns în capitala lor, a fost copleșit cu onoruri. Pentru că murea de foame, a cerut o bucată de pâine. Dar nu mică i-a fost mirarea când i s-a oferit o pâine de aur!

– Altă pâine nu este în țara aceasta? a spus Alexandru.

– Pâine obișnuită aveai, de bună seamă, destulă în țara ta, au răspuns Amazoanele. Și nu pentru a găsi din aceea ai pornit tu în această expediție atât de primejdioasă.

Regele a văzut că Amazoanele îi erau superioare și a plecat repede de acolo. Înainte de a trece de poarta cetății, a înscris pe ea aceste cuvinte: „Eu, Alexandru, regele Macedoniei, eram un mare prost; Amazoanele m-au făcut înțelept.“

Pe drumul de întoarcere, a ajuns lângă un pârau

și s-a oprit să-și potolească setea. A cerut să i se dea pâine și un pește uscat, pe care l-a muiat în apă ca să-l spele. Dar a fost foarte mirat văzând că peștele revine la viață și începe să înoate. Intrigat, a mers în susul pâ râului ca să-i cunoască izvorul și a ajuns la porțile Paradisului. A bătut, spunând:

– Lăsați-mă să intru!

Dar un glas i-a răspuns:

– Aici este poarta Celui Veșnic! Numai cei dreapți pot trece prin ea (Psalmul 118, 20).

A bătut a doua oară:

– Lăsați-mă să intru! Sunt Alexandru, marele cuceritor. Și dacă nu mă lăsați să intru în Rai, dați-mi măcar o amintire a trecerii mele pe aici.

Atunci i-au dat orbita ochiului unei ființe omenești, care trăise pe pământ.

Într-o zi, lui Alexandru i-a venit ideea să pună pe o balanță această amintire din Paradis, iar pe celălalt taler să pună aur și argint. A fost mirat văzând că acul balanței nu se înclina în partea acestor bogății, ci în cealaltă parte. A dublat grămada de aur și de argint, dar talerul pe care era așezată biata orbită, în care odinioară strălucise ochiul unui om viu, biruia mereu. La întoarcerea din expediție, le-a împărtășit sfetnicilor săi acest fenomen ciudat și le-a cerut explicația. Înțelepții i-au spus:

– Umples orbita cu pământ.

Alexandru le-a urmat sfatul și îndată talerul s-a ridicat.

– Ochiul care strălucea odinioară în această orbită, i-au spus înțelepții, era al unui om care, în viața lui, nu se mai sătura să-și contemple avuțiile. Doar în clipa când l-a acoperit pământul, ochii lui s-au săturat, în sfârșit. Înțelege, așadar, învățătura pe care au vrut să ți-o dea: anume, că toată ambiția oamenilor încetează când îi acoperă pământul; că aurul și ambiția sunt lucruri deșarte și că e nevoie de alte calități pentru a putea intra în Paradis.

Cum a devenit Akiba un mare învățat

alba Sabua era unul dintre cei mai bogați proprietari din împrejurimile Ierusalimului. Ospitalitatea lui era proverbială. Acesteia îi datora porecla de Kalba Sabua, care voia să spună că săracul, intrând în casa lui flămând ca un câine (*kalba*), era sigur că va ieși de acolo sătul (*sabua*).

Omul acesta avea turme mari și avea mulți ciobani în slujba sa. Printre acești ciobani, un tânăr, numit Akiba, se distingea între toți prin pietate, blândețe și purtări alese. Era încă slujitorul credincios al lui Kalba Sabua când a împlinit patruzeci de ani.

Într-o zi, fiica stăpânului său, vestită pentru frumusețea și pentru virtuțile ei, a venit la el pe neașteptate și i-a spus:

– Akiba, am o propunere să-ți fac. Dacă ești de acord să te dedici cu totul studierii Torei, mă declar gata, în schimb, să-ți ofer mâna mea.

Akiba, încă din zilele adolescenței sale, avea acest vis: să ajungă un mare învățat. Și iată că visul putea

deveni realitate!

Abia putea vorbi, atât de tare îi bătea inima de bucurie:

– Să studiez? îi răspunse el în sfârșit fetei. Nici nu am altă dorință mai aprinsă! Cât despre a doua parte a propunerii, mă simt prea nevrednic de tine, Rachel, ca să o pot primi.

– Studiază Tora, a spus Rachel, și vei fi vrednic să te însori și cu o prințesă.

Din ziua aceea, Akiba a învățat s-o cunoască mai bine pe virtuoasa Rachel; i-a apreciat tot mai mult calitățile și, în curând, cei doi tineri s-au logodit în taină. Dar tatăl a aflat despre planurile lor și a fost cuprins de o mare mânie. Cum! Singura fiică a lui Kalba Sabua, omul cel mai bogat din ținut, să se mărite cu un simplu lefegiu, cu un biet cioban?! Lucru inadmisibil, după părerea lui! Dar, în ciuda împotrivirii tatălui său, tânăra Rachel rămânea neclintită în hotărârea sa.

De ciudă, Kalba Sabua a făcut jurământ să-și dezmoștenească fata. Lipsită de toate, ea avea să rămână nevasta bietului cioban pe care, de altfel, Kalba Sabua l-a alungat.

Cei doi tineri s-au căsătorit, dar trebuia să găsească mijloace de existență. Iarna i-a găsit în cea mai mare sărăcie. N-aveau drept adăpost decât o biată colibă, unde dormeau pe paie. Akiba, care-și reproșa amarnic că a pricinuit sărăcirea nevestei sale, căuta

s-o mângâie cu speranța unor zile mai bune. Însă ea i-a spus:

– Nu bogățiile pământești mă atrag, știi că le-am disprețuit. De dragul Torei te-am urmat.

Într-o zi, pe când tânăra nevestă își încuraja soțul laudându-i atașamentul pentru bunurile spirituale, iată că profetul Ilie⁹, luând chipul unui cerșetor, s-a înfățișat la intrarea colibeii lor.

– Fie-vă milă de mine, oameni buni, le-a spus el. Am un copil mic de îngrijit și sunt atât de sărac,

⁹ *Ilie*, în ebraică, este *Eliahu*. (n. trad.)

încât n-am nici măcar paie ca să-i fac culcuș.

Akiba s-a grăbit să adune câteva brațe din paiele pe care se culca el însuși și le-a dat străinului.

– Vezi, i-a spus el nevastei sale, există și oameni mai săraci ca noi!

Rachel, ca o nevestă curajoasă, își ascundea pe cât putea sărăcia și, în fiecare dimineață, culegea cu grijă paiele din părul bărbatului ei, ca nimeni din sinagoga unde mergea el la rugăciune să nu le bănuiască situația jalnică.

Într-o zi i-a spus bărbatului ei:

– Prietene, timpul e prețios și zboară. Pleacă fără întârziere să cauți o școală unde să poți dobândi știința sacră. Să nu te întorci decât când vei fi ajuns un învățător în Israel. Cât despre mine, fii sigur că Dumnezeu nu mă va părăsi.

Rachel vorbea cu asemenea hotărâre, încât, în ciuda ezitării de a se despărți de nevestă și a nesiguranței privitoare la soarta care îl aștepta, Akiba a acceptat să plece.

Doisprezece ani s-au scurs, doisprezece ani în care Akiba a studiat, cu un succes nemaivăzut, în școlile lui Rabbi Eliezer și a lui Rabbi Ieșua, învrednicindu-se la rândul-i, prin știința sa adâncă, să fie pus în rândul *hahamilor*, înțelepții din Israel. În sfârșit, a sosit clipa în care se putea gândi să meargă s-o regăsească pe iubita sa Rachel. Care nu-i era emoția când, ajuns la capătul călătoriei, s-a găsit

într-o noapte în fața ușii colibei unde, cu doisprezece ani înainte, o lăsase pe credincioasa lui soată! Spre marea-i mirare, a auzit glasul nevastei sale și un alt glas, al unui bărbat pe care nu-l cunoștea și cu care ea părea a purta o discuție aprinsă.

– Bine au făcut părinții tăi că te-au alungat, spunea omul, căci ți-ai dăruit inima unui soț nevrednic, unui om care te-a părăsit și care, de doisprezece ani, n-a mai dat semn de viață!

Dar Rachel răspundea:

– Te înșeli, am luat împreună această hotărâre, Akiba și cu mine. Eu însămi l-am împins să plece ca să studieze în școli; și, dacă aș ști astăzi că pentru a-și termina studiile ar trebui să-și mai prelungească absența, l-aș sfătuit, oricât de tristă mi-ar fi situația, să rămână încă doisprezece ani la picioarele învățătorilor, până va ajunge și el, la rândul-i, o lumină în Israel.

Ochii lui Akiba s-au umplut de lacrimi când a auzit-o vorbind astfel pe curajoasa și credincioasa lui soată.

– Facă-se voia ei! a zis el atunci.

Și, fără a mai intra în colibă, a pornit îndărăt, hotărât să se întoarcă la învățătorii săi.

Numai Dumnezeu, care vede tot, a fost martor al eroismului lui.

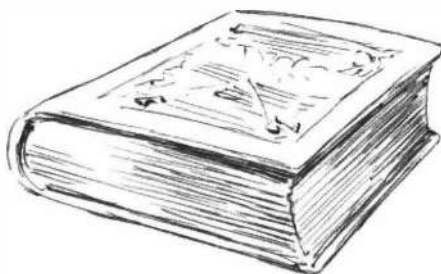
Au trecut alți doisprezece ani. De data aceasta, Akiba dobândise celebritatea. Când s-a întors în

ținutul său, număra nu mai puțin de douăzeci și patru de mii de elevi. Din toate colțurile țării, o mulțime imensă a venit să-l vadă pe ilustrul învățat. În această mulțime se afla o femeie îmbrăcată sărăcăcios. Îndată ce l-a zărit pe Akiba, s-a avântat spre el, îmbrățișându-i genunchii. Discipolii voiau s-o alunge, dar învățatul le-a spus:

– Lăsați-o! Aflați că, ceea ce suntem, voi și cu mine, ei i-o datorăm!

Discipolii au înțeles și s-au plecat în fața Rachelei cu adânc respect.

Kalba Sabua, care venise și el să-l vadă pe ilustrul Akiba, se arăta mândru că are un asemenea ginere. L-a primit cu toate onorurile și și-a anulat jurământul pe care-l rostise odinioară în dauna fiicei sale: i-a lăsat acum moștenire toată imensa lui avere. Și a fost celebrată, cu mare fast, nunta Rachelei cu Akiba. Niciodată nu a fost o nuntă atât de strălucită, căci atunci s-a sărbătorit, împreună cu nobilii miri, și gloria Legii lui Dumnezeu, căreia i se consacraseră amândoi cu eroism.

Călătoria lui Rabbi Ioșua

abbi Ioșua ben Levi era urmărit de un gând care îl chinuia neîncetat. Sufletul i-a fost tulburat astfel până în ziua în care misterul s-a spulberat și adevărul i-a fost, în fine, dezvăluit. El voia cu ardoare să-l vadă pe profetul Ilie și, pentru aceasta, a stăruit îndelung, în post și rugăciune, ca Cerul să-i dăruiască acest har. Dumnezeu l-a ascultat: Ilie i s-a arătat în măreție și Rabbi Ioșua l-a auzit pe profet spunându-i:

– Iată-mă, sunt gata să-ți împlinesc dorința. Ce ceri de la mine?

Rabbi Ioșua i-a răspuns:

– O, profetule, aș dori să te însoțesc prin lume și să văd ce faci, ca să iau învățătură de la faptele înțelepciunii tale.

– Nesocotitul! l-a repezit Ilie. Nu vei fi în stare să înduri priveliștea pe care ți-o vor arăta faptele mele, căci ele depășesc înțelegerea ta.

– Făgăduiesc să nu te sâcâi cu întrebările mele, a spus Rabbi Ioșua. Vreau numai să te văd la lucru.

– Bine, primesc, a spus profetul. Dar cu o condiție:

nu cumva să mă întrebi vreodată despre motivele purtării mele. La prima întrebare pe care mi-o pui, să știi că te părăsesc.

Așadar s-au pornit amândoi la drum.

Au ajuns mai întâi la casa unui om sărman, care nu avea drept avuție decât o vacă. Acest om stătea, împreună cu nevasta, în pragul ușii. Când i-au văzut pe călători, s-au ridicat amândoi. I-au primit cu bucurie, i-au instalat în camera cea mai bună și le-au dat să bea și să mănânce. Călătorii au petrecut noaptea în casa aceea, iar a doua zi dimineața, când s-au sculat ca să pornească la drum, Ilie i-a cerut lui Dumnezeu pieirea vacii, iar animalul a murit pe dată.

Rabbi Ioșua a fost pe cât de uluit, pe atât de indignat de această faptă. Și-a spus în sinea lui: „Ia uite! Niște oameni sărmani și-au împlinit față de noi îndatorirea ospitalității și, drept răsplată pentru generozitatea pe care ne-au arătat-o, profetul le ucide singura vacă! Este cu adevărat revoltător! Și deja întrebarea mijea pe buzele sale: „De ce i-ai răpit singurul bun acestui nenorocit?“

Dar profetul, care-i citea gândurile, i-a spus:

– Amintește-ți de condiția care ți s-a pus. Dacă vrei să mă întrebi, vorbește! Îți voi explica purtarea mea, dar apoi ne vom despărți.

Rabbi Ioșua a rămas tăcut.

Au mers ziua întreagă și, când s-a făcut seară, au

bătut la poarta unei locuințe bogate. Dar stăpânul casei, cu toată bogăția lui, i-a lăsat să petreacă noaptea în curte și nu le-a dat nici de băut, nici de mâncare. Și pe proprietatea aceea era un zid, pe jumătate prăbușit, care avea nevoie urgentă să fie reparat. Ilie, trezindu-se a doua zi dimineața, a înălțat o rugăciune către Dumnezeu și de îndată zidul a fost refăcut.

În inima lui Rabbi Ioșua a fost pe câtă enervare, pe atâta mirare. Totuși a tăcut din gură.

Cei doi călători au mers iarăși ziua întreagă și au ajuns seara într-o sinagogă mare, a cărei somptuozitate arăta cât era de înstărită comunitatea.

– Care dintre noi îi va găzdui pe acești nenorociți? a întrebat unul din cei de față.

– Să rămână aici! au răspuns ceilalți. Le vom da pâine, apă și puțină sare. E destul de bine pentru ei.

Așa s-au purtat cu Ilie și cu însoțitorul său acești oameni care trăiau în bunăstare. Cei doi au petrecut noaptea pe băncile sinagogii. Dimineața, când să-și ia rămas bun, după rugăciune, Ilie le-a spus celor de față:

– Să vă răsplătească Dumnezeu făcându-vă șefi pe toți!

A fost un nou motiv de uimire pentru Rabbi Ioșua, precum și de indignare, căci dormise foarte prost.

Către seară, călătorii au ajuns într-un oraș unde toți locuitorii le-au alergat în întâmpinare. Primiți

cu tot felul de onoruri, au fost găzduiți în cea mai frumoasă cameră din localitate. Le-au servit o masă excelentă și le-au arătat cea mai mare cinste. Când au plecat a doua zi de la acești oameni atât de ospitalieri, Ilie le-a spus:

– Să vă facă Dumnezeu pe toți supuși ai unui singur cârmuitor!

Rabbi Ioșua nu s-a mai putut stăpâni și a exclamat:

– O, profetule, ciudată ți-e purtarea! E mai mult decât tot ce mi-aș fi putut închipui. Dezvăluie-mi, te implor, motivul pentru toate acestea.

Ilie i-a răspuns:

– Gata, vrei să mă despart de tine. Atunci îți voi explica totul. Află că îngerul morții intrase la omul căruia i-am omorât vaca și se pregătea să o ia dintre cei vii pe nevasta lui. Am abătut asupra animalului lovitura pe care se pregătea să o dea. Astfel, ceea ce au luat ei drept nenorocire era, de fapt, o binecuvântare. În ruinele zidului pe care l-am reconstruit se găsea o mare comoară, pe care bogatul cel rău ar fi descoperit-o și ar fi fost mare păcat, având în vedere felul în care își folosește averea. Comoara a fost îngropată sub temelie și astfel omul rău a fost pedepsit chiar în clipa în care tu îți închipuiai că îi făceam o favoare. Dacă le-am urat ca Dumnezeu să-i facă șefi pe toți oamenii care ne-au primit atât de prost, aceasta e spre nenorocirea lor, căci o cetate

care are mai mulți conducători se îndreaptă spre ruină. Și, dacă, dimpotrivă, le-am urat celorlalți, care ne-au primit atât de bine, să aibă un singur cârmuitor, este pentru binele lor. Căci conducerea unitară evită dezbinările, așa cum spune proverbul: „Prea mulți cârmaci duc la fund corabia“. Iar Ben Sirah spune: „Fericită cetatea pe care o cârmuiește o singură călăuză înțeleaptă¹⁰“. Și acum, înainte să mă îndepărtez definitiv de tine, ascultă și înțelege cuvintele mele. Dacă vezi un om rău că e fericit, nu te mira și ferește-te să te întristezi, căci aceasta e spre nenorocirea lui. Când vezi un om drept în mizerie, lovit de tot felul de rele, nu te mânia și nu fi atât de nehibzuit încât să te îndoiești de dreptatea Creatorului tău. Să crezi mai degrabă că Dumnezeu este drept, că judecățile lui sunt nepărtinitoare, că ochii lui veghează asupra căilor omului și nimeni nu trebuie să-i spună: „Ce faci?“

Spunând aceste cuvinte, Ilie l-a binecuvântat pe tovarășul său și s-a făcut nevăzut.

¹⁰ Cf. Sirah 16, 4. (n. trad.)

Misiunea lui Naum Gamzu

Într-o zi, evreii din Palestina au hotărât să-i trimită un dar împăratului roman, sub stăpânirea căruia trăiau. L-au însărcinat cu această înaltă misiune pe Naum Gamzu, om de mare pietate, în favoarea căruia Dumnezeu săvârșise mai multe minuni. Darul consta într-o bijuterie de preț, păstrată într-o minunată casetă.

În cursul călătoriei sale, Naum a poposit la un han. Hangiul și nevasta lui, oameni necinstiți, au deschis caseta, au furat bijuteria și au pus în loc pământ. A doua zi dimineața, când s-a trezit, Naum și-a dat seama de furt și atunci a rostit cuvintele pe care avea obiceiul să le spună în orice împrejurare supărătoare:

– *Gam zu le tovah*, și aceasta e spre bine.

Încrezător în Dumnezeu, și-a continuat așadar drumul spre Roma. Când i-a fost înfățișat împăratului, i-a dat caseta împreună cu o scrisoare prin care evreii îl rugau să primească bijuteria și îl asigurau de fidelitatea lor. Împăratul a pus să se deschidă splendidul sipet, dar nu mică i-a fost

mirarea să găsească, în locul bijuteriei anunțate, o grămăjoară de pământ. Crezând că evreii au vrut să-și bată joc de el, a fost cuprins de o furie năprasnică și a luat hotărârea să-i măcelărească atât pe trimis, cât și pe cei care-l trimiseseră. Dar Naum, chiar și în acest ceas tragic, n-a uitat de maxima mângâietoare:

„Și aceasta e spre bine“. Atunci profetul Ilie, luând chipul unuia dintre înalții demnitari de la curte, s-a înfățișat împăratului și i-a spus:

– Să nu se mânie atât de repede Maiestatea Voastră împotriva evreilor. Mai întâi, este de datoria noastră să cercetăm dacă acest pământ, cu care e plină cutia, nu are vreo putere tainică. Poate că este acela pe care patriarhul Avraham îl lua întotdeauna cu sine când pleca la război și grație căruia a fost întotdeauna biruitor!

Împăratul a acceptat să facă încercarea la care era sfătuit, dar a hotărât că, până atunci, Naum va fi ținut la Roma, ca ostatic.

Romanii erau atunci prinși într-un război fără sfârșit cu un popor puternic, pe care nu reușeau să-l învingă. Împăratul i-a trimis generalului său pământul pe care îl adusese Naum și a poruncit să se arunce din el asupra dușmanilor și asupra fortărețelor lor. Și iată că minunea s-a împlinit: zidurile s-au prăbușit, romanii au repurtat o victorie strălucită și, în curând, au cucerit o întreagă provincie dușmană. Atunci împăratul l-a chemat pe Naum, l-a felicitat, i-a adus mulțumiri, apoi și poporului evreu și l-a copleșit cu favoruri.

În ziua plecării lui, împăratul a poruncit să se umple cu diamante și cu perle cutia în care fusese pământul cel de preț și să i se dea lui Naum. Pe drumul de întoarcere, acesta s-a oprit la hanul unde i

se furase bijuteria când trecuse prima dată pe acolo. Care nu le-a fost mirarea hangiiilor când Naum le-a mulțumit că au înlocuit cu pământ bijuteria furată, asigurându-i că astfel i-au adus bogății și onoruri. Plini de invidie, acei oameni au hotărât atunci să urmeze exemplul evreului și, adunând o mare cantitate din același pământ, l-au dus la Roma, nădăjduind să primească în schimb bogății.

– Maiestate, au spus ei, faima victoriilor pe care le-ai repurtat asupra dușmanilor tăi, mulțumită pământului miraculos pe care ți l-a adus Naum, a ajuns până la noi. Îți aducem o mare cantitate din același pământ.

Împăratul s-a bucurat de acest dar, însă a poruncit și de această dată ca mesagerii să fie reținuți până ce avea să se dovedească minunata putere a celui pământ. Or, nu s-a întâmplat nimic extraordinar. Împăratul, înștiințat de către generalii săi, a pus să se facă o cercetare severă asupra originii pământului adus de Naum, iar hangiii cei necinștiți au fost siliți să mărturisească furtul de care se făcuseră vinovați.

Împăratul a pus să fie spânzurați, ca pedeapsă pentru fărădelegea săvârșită împotriva evreilor.

Rași și călugărul

n cursul unei călătorii pe care a făcut-o în Orient, spre a vizita academiile evreiești, învățatul și piosul Rabbi Salomon Ithaki, zis și Rași, s-a întâlnit cu un călugăr ce făcea un pelerinaj la Ierusalim. Cei doi călători au mers împreună vreme de câteva ceasuri. Conversația lor a fost, mai întâi, cât se poate de prietenească, dar curând a degenerat în controversă religioasă și neînțelegerea dintre ei a devenit, treptat, atât de aprigă, încât seara, când au ajuns la caravansera, erau certați.

În timpul nopții, călugărul, copleșit de oboseala călătoriei într-o climă cu care nu era obișnuit, a căzut greu bolnav. Atunci Rași l-a îngrijit cu mare devotament. Având, ca toți rabinii din vremea aceea, cunoștințe de medicină, Rași a avut fericirea să-l ajute la timp pe tovarășul său de călătorie, care i-a datorat viața.

Când călugărul a depășit orice primejdie, rabinul, care pentru a-l îngriji își întârziase cu mai multe zile plecarea, a venit să-și ia rămas bun.

– Sunt sărac și nu pot să fac nimic pentru dumneavoastră, i-a spus călugărul mulțumindu-i călduros. Dar mă voi ruga negreșit lui Dumnezeu pentru dumneavoastră; și cea mai frumoasă zi din viața mea ar fi aceea în care aş putea să vă dovedesc recunoștința mea.

– Nu-mi datorați nimic, i-a spus Rași. Deși credințele ne despart, religia totuși ne unește. Să știți că Legea lui Moșe îmi prescria să mă port cu dumneavoastră așa cum am făcut. Adio! Fiți fericit! Dacă vreodată veți întâlni vreun evreu în suferință, pe care să-l puteți alina, ajutați-l în amintirea mea.

Câțiva ani mai târziu, Rași, străbătând Boemia ca să se întoarcă în Franța, s-a oprit la Praga, unde evreii, încântați să primească vizita unui rabin atât de ilustru, i-au făcut cea mai strălucită primire și au organizat sărbători în cinstea lui.

Evreii din Boemia se aflau atunci sub dominația ducelui Wladislaw care nu scăpa nicio ocazie să-și manifeste ura față de ei. Așadar, când a aflat despre primirea pe care i-o făcuseră rabinului străin, a căzut la bănuiele și a poruncit ca acesta să fie arestat și judecat sub pretext că ar fi venit în țară spre a urzi un complot împotriva vieții suveranului.

Comunitatea din Praga a fost cuprinsă de disperare. Numai Rași a rămas cât se poate de calm. A fost dus în lanțuri în fața ducelui care tocmai voia să-i rostească osânda, când episcopul de Olmutz,

înaintând spre tronul ducelui, a exclamat:

– Stăpâne! În numele Dumnezeului creștinilor, mă împotrivesc ca acestui evreu să i se atingă fie și un fir de păr din cap, căci este un om de inimă și cu o conștiință exemplară!

Ducele și toată curtea au rămas uimiți de această intervenție neașteptată. Atunci episcopul de Olmutz a povestit cu emoție și căldură cum, cu câțiva ani înainte, pe când, simplu călugăr fiind, făcea pe jos călătoria spre Ierusalim, fusese ajutat și salvat de generosul rabin. Ducele a poruncit îndată ca Rași să fie eliberat. A pus să i se dea, când a plecat, o escortă de onoare și, grație ocrotirii episcopului de Ormutz, care păstrase o amintire recunoscătoare pentru serviciul făcut de Rași, evreii din Boemia s-au bucurat ani îndelungați de o viață liniștită.

Jehiel din Paris

abbi Iehiel, fiul lui Iosef, mai cunoscut sub numele de Iehiel din Paris, s-a născut la sfârșitul secolului al XII-lea. A devenit șeful școlii talmudice din Paris, fondată de rabinul sir Léon, profesorul său. Această școală era frecventată de trei sute de elevi, care erau hrăniți și cazați acolo. Se predau comentariile lui Rași și suplimentele la Tosaphoth¹¹ ale școlilor din Champagne, mai ales ale școlilor din Troyes, Ramerupt și Dampierre.

Iehiel din Paris nu era doar un mare talmudist, ci era și foarte priceput în Cabala practică. Avea în cabinetul său de studiu o lampă ce lumina fără să fie umplută cu untdelemn, de la o vineri seara până la cealaltă. Acest fapt, cunoscut în tot orașul, a ajuns la urechile regelui Ludovic al IX-lea. Acesta a trimis la rabin să-l întrebe dacă zvonul era adevărat. Iehiel a răspuns în mod evaziv, fie ca să nu se arate orgolios, fie ca să nu fie socotit vrăjitor. Regele, care avea intenția să meargă în persoană la el, ca să vadă lampa cu ochii săi, s-a sfătuit cu curtenii și a hotărât că va

¹¹ Tosaphoth: adnotări la Talmud. (n. trad.)

merge miercuri seara, ca să-l surprindă pe priceputul învățător al Legii.

Exista însă pe atunci, la Paris, un obicei ciudat: oameni fără căpătâi veneau în fiecare noapte să bată la porțile caselor evreiești. Rabbi Iehiel, ca să nu fie deranjat sau întrerupt din studiu, pusese alături de el un cui vrăjit. Îndată ce acei oameni de nimic băteau la poarta lui, el apăsa cuiul și, pe măsură ce cuiul intra în podea, aceștia se cufundau în pământ. Așadar, când regele a venit să-i bată la poartă, cabalistul a apăsât îndată pe cui și monarhul s-a cufundat în pământ până la brâu. Dar când regele a bătut a doua oară la poartă și rabinul a apăsat a doua oară pe cui, acesta a sărit înapoi. Văzând aceasta, Iehiel, speriat, a exclamat:

– Bate la poartă regele!

A alergat îndată să deschidă poarta și s-a plecat în fața monarhului, zicând:

– Iertare, sire, nu v-am recunoscut!

Regele nu era mai puțin speriat decât rabinul, pentru că, atunci când cuiul ieșise din pământ, fusese și el aruncat afară din groapă. Rabinul i-a condus pe rege și suita lui în locuința sa, i-a așezat lângă foc și i-a ospătat cu dulceturi. Când și-au revenit din spaimă, cabalistul l-a întrebat pe rege:

– Sire, ce făceați la poarta mea? Doar știți că veghează un duh asupra ei. Dacă n-aș fi venit să vă salvez, ați fi fost îngropat cu totul.

Regele i-a răspuns:

– Ajunge, m-ai salvat, mulțumesc. Am venit la tine pentru că am auzit că ești un mare vrăjitor. Se pare că ai o lampă miraculoasă, care dovedește acest lucru.

– Nu sunt vrăjitor, Doamne ferește! a răspuns rabinul, dar sunt priceput la fizică și cunosc câteva taine ale naturii.

Întru acestea, i-a pus în față lampa, i-a arătat că nu era nicio minune și nicio vrăjitorie cu ea și că, în loc de untdelemn, pusese pur și simplu alt combustibil.

Ludovic al IX-lea, entuziasmat, l-a luat pe Iehiel la curte și l-a făcut sfetnicul său. Din acea clipă, învățatul nostru a dobândit bogății și onoruri.

Dar seniorii de la curte, invidioși pe el, i-au spus regelui:

– Sire, sfetnicul vostru vă urăște de moarte. Nu ar bea nici măcar un strop de vin atins de mâna voastră regească.

Regele n-a spus nimic, dar într-o zi l-a îmbiat pe Iehiel cu un pahar cu vin.

– Sire, a spus rabinul, nu pot să beau acum, dar voi bea înainte de a mă ridica de la masă.

Când a sosit momentul și regele s-a spălat pe mâini, după obicei, Iehiel a luat lighenașul de aur și a băut apa cu care se spălase regele:

– Sire, a spus el, beau această apă pe care religia mea îmi îngăduie să o beau; dar nu beau vinul, pe

care mi-l interzice.

Regele, admirând pietatea rabinului, a început să nutrească pentru el o caldă prietenie. Dar luptele religioase i-au pus capăt.

În 1240 a avut loc o discuție religioasă între teologul nostru și Nicolas Donin, iudeu renegat, în prezența regelui Ludovic al IX-lea, a reginei Blanche, a întregii curți și a clerului din Paris. Scopul acelei controversă era de a le arăta învățăților israeliți ce cuvinte injurioase conține Talmudul la adresa religiei creștine. Această conferință a fost preludiul unui autodafe al Talmudului, în 1244. S-au făcut percheziții în toate casele evreiești din Paris și s-a luat Talmudul, împreună cu toate cărțile ebraice care s-au găsit. Douăzeci și patru de căruțe pline cu aceste volume, dintre care multe erau de preț pentru știință, au fost arse în public. Din acel moment, studiile talmudice au început să decadă în Franța. Iehiel însuși a plecat din țară. Se spune că mai întâi s-a retras în Grecia; apoi s-a dus în Palestina. A murit la Haifa, unde i se poate vedea mormântul.

Înaltul Rebb Loeb

ul dintre rabinii cei mai celebri din Praga a fost faimosul Rebb Loeb, pe care poporul, în adâncă sa venerație amestecată cu o anume teamă, îl numea Înaltul Rebb Loeb.

Acesta nu se mulțumise cu o cunoaștere adâncă a Talmudului, ci pătrunsese și în tainele Cabalei și în secretul puterilor ascunse ale naturii. Se spunea de obicei că se ocupă cu alchimia, cu științele oculte și că se află în căutarea pietrei filosofale. Aceste studii dificile vor fi fost mai ușoare pentru el decât pentru alții, căci, stăpânind toate formulele cabalistice, el poruncea chiar și puterilor supranaturale. De altfel, întreaga lui persoană inspira respect: avea o statură nobilă și înaltă, chipul îi radia și barba albă, care îi cobora pe piept, îi sporea aerul venerabil și maiestuos.

Reputația Înaltului Rebb Loeb era universală printre evrei, dar ea pătrunsese și în rândul creștinilor care îi respectau mult virtuțile și talentele. Înaltul Rebb Loeb era în relație strânsă cu un conte, foarte

puternic între sftetnicii Imperiului și care locuia într-un castel la porțile orașului Praga. Ca și marele rabin, el se ocupa cu stăruință de științele fizice, naturale și oculte. Mistuit de setea de cunoaștere, el nutrea, precum alchimiștii din vremea lui, visul acelui *magnum opus*; de multe ori, în cercetările sale neobosite, recursese la cunoștințele rabinului a cărui vastă știință îi stârnea o statornică admirație și o adâncă uimire. Nicio carte omenească nu i-ar fi putut dezvălui rabinului noțiuni atât de multe și atât de profunde despre virtuțile cele mai ascunse ale naturii; așadar, contele era convins că Înnaltul Rebb Loeb era inițiat în toate tainele Cabalei.

De mai multe ori își exprimase această opinie în fața rabinului, precum și dorința vie de a fi inițiat în adevărurile acestei științe, pe care credința populară din ghetou i-o atribuia lui Rebb Loeb; dar acesta se apărase mereu, spunând că nu cunoaște defel aceste taine. „Doar unui mic număr de muritori le e dat să le pătrundă“ spunea el. Rugămințile cele mai stăruitoare, implorările repetate ale contelui nu putuseră obține nimic de la Înnaltul Rebb Loeb care continua să-și susțină ignoranța.

Casa în care locuia marele rabin în ghetou era mică și nearătoasă. Dar se știa că în adâncul acestei locuințe modeste exista un vast laborator subteran, în care nimeni, în afară de el, nu intrase vreodată. Acolo, Înnaltul Rebb Loeb se dedica cercetărilor

științifice și experiențelor pe care le practica pe scară largă. Zgomote ciudate se auziseră, lumini stranii se zăriseră în jurul casei rabinului. Însă nimeni nu îndrăznise vreodată să se apropie pentru a le cunoaște cauza, atât de mari erau groaza și respectul pe care le inspirau puterea și știința lui. Dar mai extraordinar și mai înfricoșător decât toate era faptul că, în liniștea nopții, el fusese uneori auzit cum vorbește și poruncește, în adâncul laboratorului său secret, ca și cum ar fi avut alături un ajutor fidel și inteligent. Și totuși discipolii săi de la școala talmudică susțineau că nimeni nu-l asista vreodată în înfricoșătoarele lui lucrări nocturne.

Cine era deci misteriosul însoțitor?

Întâmplarea avea să-l dezvăluie în curând.

Într-adevăr, Înalțul Rebb Loeb avea nevoie de un ajutor în numeroasele și vastele sale manipulări, al căror secret nu voia să-l încredințeze nimănui. Așadar, plăsmuise un trup omenesc din argilă și îl însuflețise cu ajutorul științei sale cabalistice, legându-i sub limbă un *Șem* (nume al Celui Veșnic). Acest slujitor discret și robust, cunoscut în legendă sub numele de Golem, stătea neconținut în laboratorul subteran al rabinului, ascultând de cel mai mic cuvânt al lui și asistându-l toată săptămâna în lucrările necesare cercetărilor lor. Vinerea, înainte de căderea nopții, rabinul scotea acel *Șem* care-i însuflețea Golemul și acesta redevenea atunci un trup neînsuflețit până

la sfârșitul șabatului, când cabalistul îi reda viața și mișcarea.

Dar, într-o vineri, anumite preocupări grave l-au făcut pe Înaltul Rebb Loeb să uite de măsura de prudență pe care o lua de obicei. De aceea, nici nu începuse bine slujba de șabat în templu, când înspăimântătorul însoțitor, părând mânat de furie, s-a apucat să facă ravagii îngrozitoare în jurul său, sfărâmând și distrugând tot ce se afla în subteran, zguduind zidurile în furia sa. Apoi a ieșit din ascunziș, continuându-și stricăciunile în locuința rabinului și în stradă, unde a făcut bucați tot ce a putut apuca.

Lumea a fugit să-l înștiințeze pe marele rabin despre cumplita întâmplare. Acesta, îngrozit, a întrerupt slujba de început al șabatului, apoi a alergat cât a putut de repede, și-a întins mâna și a rostit o formulă: Golemul s-a oprit, a dat înapoi și, sub privirea celui ce-l făcuse, s-a întors în subteran. Acolo, Rabbi Loeb i-a scos *Șem*-ul din gură. Iar la sfârșitul șabatului l-a făcut bucați pe utilul, dar periculosul servitor. Se spune că rămășițele se mai află și astăzi în podul vechii sinagogi.

Când rabinul s-a întors în templu, au fost nevoiți să ia de la început slujba de șabat și, în amintirea întâmplării, el a stabilit drept obicei perpetuu în sinagoga sa repetarea psalmului care se rostește la începutul șabatului¹².

¹² Acest obicei mai există încă, efectiv, într-unul dintre templele din Praga, fără să i se cunoască alt motiv decât această legendă pitorească. (n.a.)

Între timp, știrea despre această întâmplare miraculoasă se răspândise cu iuțeală în tot cartierul evreiesc și nu întârziase să fie cunoscută în oraș. Însă printre creștini nimeni nu o credea în afară de conte, prietenul Înaltului Rebb Loeb, pentru care acest fapt extraordinar devenea confirmarea bănuielilor sale și dovada de netăgăduit a științei cabalistice a rabinului. „Așadar, și-a spus el, presupunerile mele erau adevărate. Și, oricât ar fi negat el, acest om minunat stăpânește cabala și refuză să mă accepte în cunoașterea acestei revelații de preț. O, acum va trebui să consimtă! Am mijloacele să-l silesc!“

A doua zi l-a chemat la el pe rabin.

– Rabbi, i-a spus, s-a răspândit o știre minunată, care vă privește: omul de rând, plin de prejudecăți prostești împotriva religiei voastre, este neîncrezător și râde. Dar eu, care știu că puterile superioare ale naturii nu au preferință pentru adepții unui cult sau ai altuia, eu cred. Așadar, nu veți mai nega faptul că știți cabala și vă cer acum să-mi deveniți maestru și să mă învățați și pe mine.

Înaltul Rabbi, deși prevăzuse cererea contelui, totuși a pălit și a murmurat:

– Nu e cu puțință! Nu e cu puțință!

– Rabbi, nu fiți zgârcit cu cunoștințele voastre, a reluat contele. Oare nu e lucru de cinste să ai elevi cărora să le sporești înțelegerea, deopotrivă cu cea proprie?

– Conte, nu insistați, pentru Dumnezeu! Vă spun că nu pot.

– Nu puteți? Și de ce, Rabbi?

– O, dacă ați ști ce dificultăți se află chiar în calea învățatului israelit, credincios poruncilor de pe Sinai, când se aventurează în labirintul acestor mistere supreme, ați înțelege atunci că aceste dificultăți devin aproape de netrecut – dați-mi voie să o spun – pentru cel care nu urmează Legea lui Moșe.

– Nicio piedică nu mă va opri, Rabbi. De mâine mă veți instrui în cabală.

– Încă o dată, seniore, nu este cu putință!

– Așadar, răspunse amar contele, însuflețindu-se tot mai mult, chiar că sunteți acel neamegoist și ingrat, care nu trăiește decât pentru el însuși și își atrage ura tuturor, din vina sa. Cum!? În vreme ce ultimul om din popor vă disprețuiește și se îndepărtează de dumneavoastră, eu, conte al Sfântului Imperiu, v-am onorat cu prietenia mea, vă ocrotesc în fiecare zi turma; și iată recunoștința pe care o primesc! Dar, a adăugat el lăsându-se tot mai mult pradă furiei, până acum ați cunoscut roadele bunăvoinței mele. Veți afla însă, fără întârziere, dumneavoastră și toată comunitatea dumneavoastră, de ce e în stare dușmănia mea!

Rabinul, îngrozit, căci cunoștea firea trufașă și țăfnoasă a contelui, cugeta neliniștit ce hotărâre să ia, în timp ce contele, agitat de violența mâniei sale,

măsura camera cu pași mari.

– Dumneavoastră ați cerut-o, spuse în sfârșit rabinul cu glas schimbat. Bine, fie! Veți fi elevul meu!

– De mâine vom începe, a răspuns contele îmblânzit de ultimele cuvinte ale interlocutorului său.

– Maestrul care m-a format, a reluat Înaltul Rabbi Loeb, nu mi-a dat încă puterea să-i învăț la rândul-mi pe alții. Trebuie să fie și el de față la prima lecție pe care v-o voi da.

– Ce!? Alte amânări? Să fie, oare, un mijloc de a vă eschiva de la promisiune?

– Nu, conte, vă spun adevărul. De altfel, în știința pe care o vom aborda, credeți-mă că doi maestri nu sunt prea mulți pentru a forma un discipol.

– Și când va veni maestrul vostru?

– De azi în zece zile, la ceasul când ultimele raze de soare vor auri turnurile castelului vostru, voi fi la această poartă cu maestrul meu, Rabbi Abudraham de la Tunis.

– Tunis, în Africa? a realuat contele uimit. Dar este imposibil! Cum îi veți da de știre, cum va sosi într-un timp atât de scurt?

– Este înștiințat, a răspuns cu gravitate Rabbi Loeb.

Și a plecat.

În a zecea zi, la momentul stabilit, Înaltul Rabbi

Loeb și Rabbi Abudraham s-au înfățișat la castel.

Nu mică i-a fost mirarea contelui văzându-l pe acela pe care marele rabin i-l prezenta drept maestrul său: pe cât era cel dintâi de măreț și impunător, pe atât statura celui de-al doilea era firavă și nearătoasă.

– Vă așteptam, măștrilor, spuse el răspunzând la salutul celor doi vizitatori.

Apoi i-a condus în laboratorul său, plin de o uriașă cantitate de cărți și de tot instrumentarul, bogat alcătuit, al alchimiștilor vremii.

– Cu îngăduința voastră, spuse contele, ne vom începe aici lucrările. Dacă locul vă convine, adăugă el zâmbind.

– Nicidecum, zise Rabbi Abudraham, care încă nu scosese niciun cuvânt. Nu vă pot iniția aici.

– Cum? răspunse contele al cărui orgoliu era deja rănit, castelul familiei Kollowrat este cumva nevrednic să vă asculte lecțiile docte?

– Eu sunt maestrul, răspunse Rabbi Abudraham pe un ton tăios și poruncitor, iar ucenicul trebuie să-și urmeze maestrul.

Contele și-a ridicat capul. Cuvinte trufașe erau gata să-i iasă de pe buze. Dar, privindu-l pe rabinul din Tunis, a fost frapat de schimbarea care se petrecuse în persoana lui: într-adevăr, statura părea să i se fi înălțat, ochii lui aruncau fulgere, iar chipul îi căpătase un aer de irezistibilă autoritate.

Contele s-a simțit dominat, și-a plecat capul sub

privirea fascinantă a rabinului și a spus:

– Sunt gata.

Rabbi Abudraham s-a înclinat la rându-i și a ieșit, urmat de conte și de Înaltul Rabbi Loeb.

Cei trei au străbătut în tăcere distanța care îi despărțea de oraș, apoi, pătrunzând într-un labirint de străduțe întunecoase și înguste, au ajuns la ghetou și s-au oprit la locuința modestă a lui Rabbi Loeb.

Au coborât pe o scară largă, ce ducea în vaste galerii boltite, cu numeroase uși. Niciodată contele n-ar fi bănuțit că există construcții atât de însemnate sub casa neînsemnată a rabinului din Praga. Era cufundat încă în uimire când, deodată, un fior i-a străbătut întreaga ființă: tocmai zărise, într-un colț întunecat, mădularele risipite ale unui trup omenesc. O clipă s-a temut și a dus instinctiv mâna la mânerul sabiei. Însă și-a luat seama, amintindu-și de Golem. Într-adevăr, ceea ce văzuse erau rămășițele lui.

Rabinul din Tunis s-a întors spre el.

– Lăsați-vă aici sabia, conte, spuse el. Noi începem o lucrare de viață, și nu de moarte, iar prezența fierului tăios nu e potrivită aici.

Contele i-a dat ascultare.

Ajunseseră în capătul coridorului subteran. Rabbi Abudraham a deschis ușa și, urmat de cei doi însoțitori, a pătruns în cavoul cu care se termina galeria.

Zidurile și bolțile erau complet negre. În mijloc,

încărcată de cărți albe, se afla o masă, tot albă, deasupra căreia era atârnată o lampă mică. Aceasta nu era aprinsă, dar o lumină stranie și palidă, care părea a intra prin deschizături nevăzute, lumina cavoul, unde totul era misterios, ciudat, ca știința ce trebuia exercitată acolo. Rabbi Abudraham s-a așezat. Cei doi însoțitori ai săi au rămas în picioare. El a deschis

un mare *in-folio* alb, cu paginile îngălbenite de vreme și acoperit cu caractere tainice. A rostit câteva cuvinte cu glas scăzut, în timp ce contele, atent și emoționat, se pregătea să culeagă lacom adevărurile ce urmau să-i fie revelate. A fost o clipă de tăcere solemnă. Deodată, Rabbi Abudraham a închis cartea cea albă și s-a ridicat în picioare:

– Conte, spuse el cu o voce gravă și lentă, care i-a pătruns acestuia până în adâncul sufletului, înainte de a vă introduce pe cărările necunoscute ale celei mai adânci dintre științe, mai am o întrebare să vă pun. Cabala își are rădăcinile în adevărata credință, în credința într-o Ființă superioară și în ascultarea de legile dumnezeiești. Oricine vrea să ridice vâlul necunoscutului și să privească viitorul trebuie să poată privi în trecut fără teamă și fără remușcări. Puteți face aceasta, conte?

– Pot, răspunse acesta cu glas schimbat.

– Atunci priviți îndărătul vostru, a spus Rabbi Abudraham cu glas solemn.

Contele s-a întors.

Lumina dispăruse, dar contururi vagi se schițau învâlmășit pe fundalul zidului. La început era doar un amestec nedeslușit de lumini și umbre, de care însă contele nu-și putea dezlipi ochii. Treptat, formele s-au conturat. Contele continua să privească, gâfâind. Simțea o neliniște de care încerca zadarnic să se apere.

Deodată, un strigăt i-a izbucnit din pieptu-i apăsător:

– Este Petrick, spuse el acoperindu-și ochii cu mâinile.

– El este, spuse rabinul din Tunis. L-ați ucis!

Contele și-a adunat toate puterile:

– Da, spuse el, dar era în luptă dreaptă.

– L-ați provocat pentru a-l ucide, pentru că vă era rival! Și, atunci când, dezarmat și la cheremul vostru, cerea îndurare, l-ați străpuns cu pumnalul. Ați ucis, ați călcat Legea de pe Sinai, cabala vă este interzisă.

Contele, învins, rămăsese mut și nemișcat ca o statuie. Când și-a ridicat capul, totul dispăruse. Lampa cea mică ardea acum și arunca o lumină slabă asupra celor doi rabini, tăcuți și reculeși ca și el.

– Îmi cunoașteți crima, spuse în sfârșit contele. Nu pot ști cum v-a fost dezvăluită, dar înțeleg că mi-am închis, din propria mea vină, porțile acestei științe în care voisem să vă urmez și de care nu sunt vrednic.

– Tainele Domnului, răspunse cu gravitate Rabbi Abudraham, sunt doar pentru cei care se tem de El (Psalmul 25, 14).

Și toți trei, profund emoționați, s-au urcat înapoi în locuința Rabinului, unde contele și-a luat rămas bun de la cei doi cabaliști.

Sederul la Madrid

I. Marranii

Acum patru-cinci veacuri, trăia în Spania o numeroasă populație evreiască. Locuiau în regat cam patru sute de mii de evrei. Prin munca lor contribuiau la prosperitatea țării. Ei erau aceia care îngrămădeau în marea piață din Toledo toate produsele Orientului și Occidentului: mătășurile Persiei, covoarele de Damasc, pieile din Maroc și bijuteriile arabe. Mulți dintre frații noștri cultivau artizanatul, iar alții se distingeau în științe și litere. Într-o vreme în care creștinii nu prețuiau decât meșteșugul armelor, evreii erau aceia care păstrau comoara științei: astronomie, fizică, medicină. Erau deci foarte folositori și devotați țării lor.

Totuși, la 30 martie 1492, regina Isabela cea Catolică a dat, la Grenada, un decret care îi alunga pe toți evreii din regat, cu excepția acelor care consimțeau să îmbrățișeze religia statului. Ce scene sfâșietoare, prieteni, pe toată întinderea regatului! Vă puteți oare imagina jalea nefericiților noștri frați, care erau siliți să părăsească ținutul în care se născuseră

și pe care îl iubeau, sau să îmbrățișeze o religie impusă cu forța? Au fost unii care, neputându-se hotărî să plece, s-au convertit, cel puțin în aparență, cu nădejdea unor zile mai bune. În afară, practicau religia țării; dar în taină, rămâneau fideli credinței strămoșilor lor și își creșteau copiii în cultul lui Israel.

Acești evrei, deveniți creștini de formă, au fost numiți *marrani*. Vai de ei dacă erau dovediți că au săvârșit fapte iudaice în locuințele lor! Erau arestați și duși în fața tribunalului Inchiziției. Dacă erau osândiți, îi aștepta moartea. Astfel au pierit pe rug mulți dintre frații noștri.

Așadar, marranii se aflau într-o continuă primejdie. Un cuvânt imprudent sau un gest suspect îi putea duce la pieire. Adesea era de ajuns să fie denunțați de un dușman, pentru ca Inchiziția să-i hărțuiască. Erau mereu cu ochii în patru, la cheremul relei voințe a vecinilor.

Povestea noastră se situează în anul 1570, când se scurseseră mai mult de trei sferturi de secol de la decretul de expulzare. În marele și frumosul oraș Toledo, mult decăzut azi din splendoare de odinioară, dar încă drag tuturor inimilor evreiești pentru că în el se află amintiri de preț dinaintea alungării, locuia un tânăr foarte bogat, numit Perez Morteira. Străbunicul său fusese convertit cu forța la creștinism, dar familia sa rămăsese atașată iudaismului și el fusese crescut

în sentimente de respect și iubire față de credința și tradițiile lui Israel. Este de admirat puterea acestui sentiment evreiesc în stare să se transmită atât de fidel, în ciuda împrejurărilor celor mai potrivnice și primejdiilor celor mai mari!

Părinții tânărului, care muriseră de curând, îi lăsaseră o avuție considerabilă și mai ales o proprietate minunată la Toledo. Cum era fiu unic, s-a trezit stăpân peste o mare avere. Or, iată că un vecin a voit să dobândească frumoasele vii ale lui Morteira, pentru a-și mări proprietatea. Însă Perez a refuzat să vândă o parte din moștenirea părintească. Vecinul, înciudat la culme de refuz, ce a făcut? L-a denunțat pe tânăr la tribunalul Inchiziției ca „recăzut“.

Ce înseamnă „recăzut“? Este cuvântul prin care erau desemnați cei care, convertiți la religia dominantă, deși nu-i aparțineau prin naștere, se întorceau, în secret sau public, la religia strămoșilor lor. Cazul lor era socotit mai grav decât al celor care refuzau să se convertească.

Dar Perez, care avea prieteni la Toledo, chiar și printre inchizitori, a fost avertizat la timp de primejdia ce-l amenința. Chiar în clipa în care agenții Sfântului Oficiu pătrundeau la el pe poarta principală a locuinței, el reușea să fugă printr-o ușă secretă, care dădea în grădină, neluând din toată bogăția decât o sumă mică de bani.

II. În piața din Madrid

Jată-l deci pe Perez Morteira singur, pe câmp, într-o noapte blândă de primăvară. Nu știa unde să se ducă pentru a-și pune viața la adăpost. Cum se afla pe drumul spre Madrid, a luat-o într-acolo. „Poate, își spunea el, voi da peste un marran ca și mine, care va primi să mă găzduiască, până ce mi se va ivi ocazia să plec din țară.“

Perez a ajuns la Madrid în ziua de 13 a lunii Nisan care, după cum știți, este prima din anul religios ebraic, în vreme ce anul civil ebraic începe la Roș Hașana. În seara zilei următoare începea sărbătoarea noastră de Pesah, pe care tânărul obișnuia să o țină în fiecare an, în taină, împreună cu părinții săi. Pătrunzând pe străzile capitalei spaniole, Perez a înălțat către Dumnezeu o rugă fierbinte:

– Dumnezeuule, a spus el din adâncul inimii, sunt singur, fără niciun sprijin omenesc. Singurul meu ajutor ești Tu: să nu mă părăsești!

Niciodată o astfel de rugăciune a unei inimi aflate la ananghie nu a rămas fără răspuns.

Între timp, străzile se însuflețeau tot mai mult. Veneau valuri de țărani din împrejurimi, aducând în coșuri fructele și legumele pe care aveau să le întindă pe tarabe, în piață. Perez, care mergea în urma mulțimii, s-a aflat curând în piața mare, care era deja plină de negustori și cumpărători. Se amuza

urmărind cu privirea foiala acestora.

I-a atras atenția un om îmbrăcat îngrijit. Era urmat de un servitor, corect îmbrăcat și el, care punea într-o desagă proviziile cumpărate. Perez a văzut că, printre alte cumpărături, acela își lua pătrunjel, lăptucă și hrean. După cum știți, prieteni, acestea sunt verdețurile care se folosesc în ceremonia noastră din seara de Pesah, pe care o numim Seder. Tânărul știa și el aceasta și de aceea gândea: „Nu cumva acest domn necunoscut este și el un evreu marran ca mine, care își face cumpărăturile pentru seara de sărbătoare? Și, dacă este așa, n-aș putea afla adăpost la el? Dumnezeu, scoțându-mi-l în cale, îmi va fi ascultat astfel rugăciunea.“

Dar îndoiala a venit repede pe urmele speranței: „Dar dacă greșesc, își zicea bietul Perez în

continuare, dacă numai din întâmplare cumpără acest necunoscut lucrurile care, pentru mine, au o semnificație religioasă, dar care, poate, pentru el, nu au niciuna? Dacă o fi, culmea nenorocirii, vreun catolic zelos, care s-ar crede obligat în conștiință să mă dea pe mâna tribunalului Sfântului Oficiu? Ar însemna că n-am scăpat de inchiזורii din Toledo decât spre a cădea pradă celor din Madrid.“

Așa era împărțit Perez între speranță și teamă...

Nu departe de piață, staționa o trăsură spre care s-a îndreptat misteriosul necunoscut, urmat de servitorul care purta proviziile cumpărate. El s-a așezat în trăsură, în timp ce servitorul s-a suit pe capră. În clipa în care trăsura s-a pus în mișcare, Perez, fără să șovăie, s-a cocoțat pe bancheta din spate.

Trăsura a mers ceva timp, străbătând mai multe cartiere din oraș, și s-a oprit în cele din urmă în fața unei case care arăta ca un palat. În clipa în care necunoscutul cobora, Perez, care sărise jos de pe banchetă, s-a oprit cu respect în fața portierei.

– Domnule, spuse el înclinându-se, aş avea să vă comunic un lucru important. Să îndrăznesc să vă cer favoarea câtorva clipe de convorbire?

Stăpânul casei a observat înfățișarea plăcută a tânărului său interlocutor și noblețea purtării lui. A făcut un gest de acceptare și i-a poruncit servitorului să-l introducă în casă.

III. Bogatul necunoscut

Perez, precedat de servitor, a urcat o scară superbă, a străbătut galerii minunate decorate și a pătruns în apartamente somptuoase, a căror pardoseală era acoperită cu covoare de preț. A remarcat totuși tablouri și embleme ale cultului creștin, ceea ce l-a cufundat într-o mare perplexitate. Nu știa ce hotărâre să ia. „Un cuvânt imprudent mă poate duce la pieire, își spunea el. Dacă gazda mea este un catolic fervent și dacă vrea să mă denunțe, s-a zis cu mine. Sunt în puterea lui.“ Și adăugă, încrezându-se totuși în Domnul, pe care învățase încă din copilărie să-l invoce: „Dumnezeule, inspiră-mă!“

Stăpânul casei n-a întârziat să vină la el în încăperea în care fusese poftit și, spunându-i să se așeze, l-a întrebat cu bunăvoință care este obiectul vizitei. Tânărul și-a făcut curaj, hotărât să pună o întrebare destul de limpede, pentru a fi înțeleasă de gazda sa, dacă presupunerile i se vor dovedi corecte, dar, în caz contrar, destul de învăluită, încât să nu fie compromițătoare.

– Domnule, spuse el, eu sunt străin și, vizitând adineauri piața, am văzut că faceați câteva cumpărături pentru seara de mâine.

La acest cuvinte, necunoscutul a pălit și s-a ridicat mândru:

– Cine sunteți, a exclamat el, și ce vreți de la

mine? Dacă aveți de gând să mă stoarceți de bani, sub amenințarea denunțului pe care mi-l închipui, să știți că vă pierdeți vremea. Sunt cunoscut la Madrid ca un excelent creștin. Am prieteni printre inchișitori, iar pe dumneavoastră vă voi trimite la închisoare.

– O, ați înțeles greșit! spuse Perez care simțea cum i se umplu ochii de lacrimi. Mă aflu în această clipă în casa dumneavoastră tocmai pentru că ceva m-a împins să mă destăinui dumneavoastră. Oricine ați fi, nu veți trăda încrederea unui străin aflat sub acoperișul vostru. Sunt un biet marran fugar, căutat de Sfântul Oficiu din Toledo. Am crezut că recunosc în dumneavoastră un frate la care aş putea găsi ajutor și ocrotire. Dacă m-am înșelat, iertați-mă și faceți cu mine cum vă va dicta conștiința, căci înseamnă că așa a hotărât Dumnezeu.

Stăpânul casei a rămas o clipă mut, nemișcat. Expresia feței i s-a schimbat pe dată. Apoi și-a deschis brațele și, trăgându-l la sine pe tânăr, l-a îmbrățișat cu căldură.

– Fiți binevenit, prietene, frate, spuse el. Casa aceasta este a dumneavoastră și aici sunteți în siguranță. Sunt și eu un marran fidel față de credința strămoșilor noștri. Mă numesc Don Antonio del Banco și nimeni, la Madrid, nu bănuiește că aş fi evreu. Rămâneți în această casă. Măine veți gusta, împreună cu mine, ierburile amare pe care m-ați văzut cumpărându-le. Împreună vom sărbători

Pesahul cu bucurie.

Don Antonio le-a chemat pe nevasta sa și pe fiica lor, Speranza. Amândouă erau, ca și el, puternic atașate, în taină, de iudaism. L-a prezentat pe străin și ele s-au bucurat că li se oferă ocazia să primească un frate și să-l ocrotească.

Din adâncul inimii, Perez i-a mulțumit Celui Atotputernic pentru că îl călăuzise într-un chip atât de minunat. Ziua s-a încheiat în conversații prietenești.

IV. Sederul

Ziuă de 14 Nisan se apropia de sfârșit. Razele soarelui la asfințit aureau platanii înalți din marele parc din jurul palatului lui Don Antonio. Acesta l-a invitat pe oaspetele său să-l urmeze și au pornit amândoi pe o alee umbrită, care părea a se termina într-un zid de incintă. În realitate, acolo era o ușă mică, ce dădea spre o scară întunecoasă și îngustă, coborând în spirală. Perez îl urmă fără teamă pe Don Antonio, care îl ținea de mână, și amândoi au pătruns într-o sală subterană spațioasă, luminată de un candelabru cu opt brațe, atârnat de plafon.

Încăperea era bogat mobilată, ca și restul locuinței, dar tablourile care împodobeau pereții erau foarte

diferite: toate reprezentau scene biblice și se vedeau versete din Scriptură, cu frumoase caractere ebraice. O masă acoperită cu o față albă era pusă în mijlocul subteranei, având pe ea un minunat platou de argint cizelat, pe care se aflau toate cele necesare pentru celebrarea Pesahului. Un vâl de catifea, pe care erau brodate inscripții ebraice, acoperea totul.

Masa era pregătită pentru cinci persoane. Într-adevăr, era obiceiul ca Alonzo, bătrânul servitor al casei, să ia parte la sărbătoare. Lângă fiecare tacâm era așezată o sticlă de vin și un pocal de argint. O altă cupă, mare, se afla lângă platou, aceasta fiind destinată, după obiceiul strămoșesc, profetului Ilie. Patru sfeșnice bogate completau podoaba mesei de Pesah.

În timp ce Don Antonio și Perez rosteau rugăciunea de *Minha*, care precede începutul solemnității, Doña Maria, stăpâna casei, fiica ei, Speranza, și bătrânul Alonzo pătrunseseră, la rândul lor, în subterană. Doña Maria a aprins luminile din sfeșnice și s-a recitat în comun rugăciunea de seară. Toți au salutat cu inimă veselă frumoasa sărbătoare a Pesahului prin cuvintele din *Kidduș*, pe care le-a cântat Don Antonio. Apoi, acesta, după ce a împărțit mesenilor pătrunjelul muiat în apă sărată, a început să citească *Haggada*, în timp ce toate mâinile ridicau platoul de pe care se luase vâlul:

– Iată pâinea sărăciei pe care au mâncat-o părinții

noștri în Egipt...

S-au umplut a doua oară pocalele și, în momentul în care, așa cum cere tradiția, unul dintre meseni trebuie să pună întrebarea: „*Mah niștanna?*“ – „Prin ce se deosebește noaptea aceasta de toate celelalte nopți?“, capul familiei, întrerupând ceremonia, a vorbit astfel:

– O, prieteni! Nu putem comemora, în această solemnitate de Pesah, eliberarea strămoșilor noștri din robia egipteană, fără să exprimăm mai întâi durerea pe care ne-o trezește trista noastră situație de acum. Nu numai că viața noastră publică este doar ipocrizie și minciună, dar, pentru a fi fideli legilor strămoșilor noștri, suntem siliți să ne retragem în ascunzătorile cele mai tainice. Neîncetat supravegheați, suspectați, urmăriți, ne trezim în fiecare dimineață cu teama de vreo trădare. Vai! De ce n-a plecat strămoșul meu atunci când mai era timp! Mai bine să trăiești în mizerie, dar putând să slujești liber adevărul, decât să fii bogat și să duci o existență tulburată de spaima necontenite.

Astfel își rosteau plângerea nefericiții marrani și, într-o mișcătoare elegie, pe care a cântat-o Don Antonio în limba castiliană și al cărei refren era reluat în cor de toți mesenii, el a exprimat toată durerea sufletului evreiesc, de a nu putea practica, la lumina zilei, cultul Domnului.

Ceremonia Sederului a continuat cu ritualul

obișnuit și, după masă, s-au cântat minunatele imnuri ale *Hallelului*, care îl preamăresc pe Cel Atotputernic, unicitatea și bunătatea Lui. Pe fețele tuturor, tristețea făcuse loc bucuriei. Orice teamă, orice grijă păreau uitate. Vinul spaniol cu care fuseseră umplute pocalele contribuia la sporirea bunei dispoziții generale. O a patra libație a pus capăt ceremoniei, dar atunci a venit rândul cântecelor populare, care se cântă de obicei în noaptea aceea și ale căror melodii naive evocă atâtea amintiri.

Deodată, cântarea a amuțit pe buzele mesenilor și toți au rămas îngroziți, cu ochii ațintiți spre ușa sălii subterane. Pe scară se auzise un zgomot neașteptat, pași grei, zăngănit de arme și în prag a apărut un călugăr învăluit în veșmântul său alb, cu mâinile în mânecile sale largi, cu capul acoperit cu glugă.

Un dominican de la Sfântul Oficiu!

La vederea lui, cele două femei au scos strigăte de groază și, cu glas sfâșietor, Don Antonio a strigat:

– Dumnezeule, suntem trădați!

Totuși, inchizitorul rămânea nemișcat. O tăcere de moarte plutea în subterană, întreruptă doar de plânsetele Doșnei Maria și ale fiicei sale, Speranza.

V. Inchizitorul

In sfârșit, Don Antonio a rupt tăcerea, strigând din nou, cu glas sfâșietor:

– Dumnezeule, suntem trădați!

– Da, spuse călugărul pe un ton solemn, ați fost trădați, nefericiții de voi! O femeie pe care ați avut-o în serviciul vostru v-a surprins taina și, pe patul de moarte, s-a simțit datoră să vă denunțe duhovnicului ei și să indice ascunzătoarea unde vă practicați ritualurile. Și știți ce vă așteaptă acum?

– Rugul! a răspuns Don Antonio.

Călugărul n-a mai spus nimic; dar cât de amenințătoare părea tăcerea lui!

Între timp, cele două femei își reveniseră și, îmbrățișate, tremurând, plângeau.

Atunci Don Antonio a îngenuncheat în fața călugărului, i-a îmbrățișat genunchii și i-a spus:

– Vă implor, Monsenior, fie-vă milă, nu de mine, ci de nevasta mea și de copila mea, de bătrânul meu servitor și de acest tânăr străin care a căutat adăpost sub acoperișul meu! Știu că nu ne puteți cruța pe toți; datoria voastră pretinde o victimă. Vă implor, alegeți-mă pe mine. Nu sunt eu, de fapt, singurul cu adevărat vinovat? Sunt bogat, foarte bogat, vă ofer tot ce am, toate comorile pe care le păstrez îngropate în ascunzători numai de mine știute, dacă acceptați să mă trimiteți singur în fața tribunalului Inchiziției.

– Nu, nu, Seniore! a strigat la rându-i Doña Maria. Cruțați-mi soțul sau lăsați-mă să mor împreună cu el!

Dar Perez a ieșit și el în față zicând:

– Monseniore, întrucât aveți nevoie de o victimă, iată-mă! Luați-mă pe mine și lăsați-i liberi pe cei care m-au găzduit cu atâta dragoste. Sunt singur pe lume. Biet fugar, n-am nici tată, nici mamă, nici copil pe care moartea mea să-i cufunde în mânăire. Voi merge bucuros la chinuri pentru a salva această nobilă familie. Nu-mi refuzați favoarea de a-i putea

arăta recunoștința mea pentru generozitatea cu care s-a purtat față de mine!

Tânăra Speranza s-a aruncat și ea la picioarele inchișitorului, implorând iertare pentru părinții săi și oferindu-și propria viață. Bătrânul servitor, la rândul-i, incapabil să rostească vreun cuvânt, își bătea pieptul ca pentru a se desemna pedepsei Inchișitoriei, gata să-și dea viața pentru stăpânii săi.

Toate privirile erau așintite asupra călugărului. Dar atunci s-a văzut ceva neașteptat, straniu. Ca și cum Dumnezeu ar fi înfăptuit o minune, fața inchișitorului și-a schimbat deodată expresia și ochii i s-au umplut de lacrimi. Fără a căuta să-și stăpânească emoția, le-a spus cu glas tremurând:

– Sărmani, sărmani prieteni, frații mei! Dacă Dumnezeu binevoiește să-mi dea acest har, vă voi salva pe toți!

Nefericiții marrani nu-și puteau crede urechilor, dar călugărul a continuat:

– Acum nu pot să vă dau mai multe amănunte, pentru că agenții Sfântului Oficiu, care au venit cu mine, așteaptă să mă întorc. Fiți însă liniștiți. Voi prezenta tribunalului Inchișitoriei un raport care vă va elibera de orice urmărire. Măine seară adunați-vă din nou aici, pentru ceremonia voastră, după apusul soarelui. Mă voi întoarce, cu voia lui Dumnezeu, aducător de veste bună.

Apoi a ieșit și s-a îndepărtat în grabă.

Don Antonio și ai săi nu-și puteau reveni din uimire. Ce se petrecuse oare? Să fi reușit ei, prin rugăminți, să înmoaie inima dușmanului? Sau el nu le arătase decât o falsă milă, ca să nu-și dea pe față dorința de a cunoaște ascunzătoarea comorilor despre care vorbise Don Antonio? Săracii marrani se așteptau să-i vadă dintr-o clipă în alta pe zbirii Inchiziției năvălind în grădină. Chinuiți astfel de teamă, și-au petrecut noaptea în subterană, măcinați de tot felul de presupuneri.

Ce tristă zi de sărbătoare au petrecut în casa unde se simțeau obiectul unei invizibile și implacabile supravegheri! Către seară, totuși, Don Antonio a hotărât să se facă toate pregătirile pentru a doua ceremonie a Sederului. Dacă le era sortit să moară cu toții, vor avea cel puțin mângâierea că au fost arestați și duși în fața judecătorilor chiar în timp ce-și împlineau îndatorirea religioasă. La căderea nopții, după rugăciunea de seară, s-au așezat la masă pentru ceremonie, așteptând plini de neliniște sosirea inchizitorului.

De abia începuse Don Antonio să spună *Haggada*, povestirea ieșirii din Egipt, că s-au auzit bătăi în ușa subteranei, dar bătăi discrete, care nu aveau nimic amenințător. Înfricoșătorul vizitator a apărut învăluit într-o mantie largă, pe care și-a scos-o în tăcere; și, spre marea uimire a tuturor, s-a arătat nu în rasă de călugăr, ci într-o simplă îmbrăcăminte civilă, care îi

dădea o cu totul altă înfățișare.

– V-am spus, prieteni, că speram să vă aduc în această seară o veste bună. Mulțumită lui Dumnezeu, v-o pot da: sunteți cu toții în afara primejdiei.

Aceste cuvinte, rostite cu glas liniștit, plin de bunătate, au coborât încet în tăcerea subteranei, ca o binecuvântare cerească. Pe toate fețele se citea cea mai vie uimire, precum și bucuria de a fi scăpat de primejdie.

– Vă întrebați ce înseamnă această schimbare, a continuat inchiștorul. Am să vă spun. După denunțul făcut împotriva voastră, am fost însărcinat să anchetez și, chiar înainte de a fi pătruns în această casă, înainte de a vă cunoaște, aveam de gând să vă salvez. În raportul pe care l-am prezentat astăzi la tribunalul Sfântului Oficiu, a fost suficient să declar că perchezițiile făcute în locuința voastră nu mi-au dezvăluit nimic suspect și că, după mine, bunii catolici care sunteți au fost victimele unor învinuiri calomnioase. Astfel cazul s-a închis. Nu mai aveți de ce vă teme. Cel care vine la voi în această seară nu mai este un inchiștor, ci un prieten.

Don Antonio s-a ridicat, plin de bucurie și de respect, și a sărutat mâna ciudatului vizitator.

– Monsenior, a spus el, cum aș putea vreodată să vă exprim recunoștința mea? V-am vorbit ieri despre marea mea avere: începând de azi, este a voastră; o depun la picioarele voastre.

– Nu, nu! a răspuns inchiizitorul. Altă răsplată vreau să vă solicit. Nu vă cer, ca preț al serviciului pe care Dumnezeu mi-a îngăduit să vi-l fac, decât favoarea de a mă așeza la masa voastră și a mă asocia în această seară la ceremonia pe care o celebrați.

Și, pentru că citea în ochii gazdelor sale adâncă mirare pe care le-o stârnise cererea lui, a adăugat:

– Îmi dau seama că o astfel de rugămintă din parte-mi vă surprinde. Desigur, nu v-ați fi așteptat să împliniți ritualul Pesahului vostru în tovărășia unui preot, membru al Sfântului Oficiu. Ei bine, aflați că și eu sunt un marran, crescut ca și voi în cultul religiei strămoșilor noștri. Să ne așezăm, să luăm loc la această masă unde ne adună, cu îngăduința Providenței divine, originea noastră comună și să ascultați povestea mea.

S-au așezat cu toții la masa Sederului pascal și inchiizitorul le-a vorbit astfel:

– Străbunicul meu a fost celebrul talmudist Rabbi Moșe del Medigo. Fiul său, la vremea decretelor ale căror victime mai suntem și noi astăzi, s-a văzut constrâns să îmbrățișeze creștinismul. S-a convertit în public cu toată familia, dar în taină a rămas atașat de religia strămoșilor săi. Cunoașteți suferințele și primejdiile unei asemenea situații. Așa s-a întâmplat că tatăl meu, la întoarcerea dintr-o lungă călătorie, nu și-a mai regăsit familia. Părinții, frații și surorile lui, acuzați că practică în taină iudaismul, fuseseră

aruncați în închisoare. Supusă la tortură, sora cea mai mică a tatălui meu făcuse mărturisiri și doar ea fusese grațiată și trimisă într-o mănăstire, în timp ce restul familiei erau osândiți la rug. Tatăl meu a fost, firește, arestat la rândul-i încă de la sosire, dar o mărturisire imediată, împreună cu înaltele protecții pe care le avea în oraș, l-au salvat. A fost condamnat numai să asiste la arderea pe rug a părinților și fraților săi; și, în dorința de a-și salva soția și copiii, a găsit curajul să tacă și să se preteze la abjurația solemnă care i se cerea. Vă asigur că din ziua aceea nu s-a mai văzut zâmbet pe fața lui. Când am împlinit treisprezece ani, tata mi-a povestit istoria tristă a familiei noastre și m-a inițiat în învățătura iudaismului. Mai târziu, voi fi avut pe atunci șaisprezece ani, m-a luat deoparte într-o zi și mi-a spus:

„– Diego, a venit clipa să-ți alegi o carieră. Am una foarte frumoasă să-ți propun, dacă simți că ai în inimă destul curaj pentru a înfrunta greutățile și primejdiile pe care le implică.

– Tată, i-am spus eu, dacă mă crezi în stare de o misiune importantă, sunt gata să fac orice pentru a răspunde dorințelor tale.

– Mă așteptam la răspunsul acesta, mi-a răspuns îmbrățișându-mă. Iată, așadar, ce vreau să-ți propun: vreau să devii îngerul ocrotitor al sărmanilor tăi frați. Te întrebi cum va fi cu puțință? Îți voi spune, copile drag. Îți vei continua studiile ca să îmbrățișezi cariera

ecleziastică. Vei intra în rândul clerului, cu un scop bine stabilit: anume, acela de a ajunge membru al tribunalului Inchiziției, pentru a avea ocazia să vii în ajutor bieților marrani care vor fi arestați și dați în judecată. Dacă Dumnezeu binevoiește să-ți sprijine eforturile, câte servicii le-ai putea aduce fraților tăi într-o asemenea situație! Chiar de nu ți-ar fi dat să salvezi decât o singură viață, crede-mă că tot ar merita să faci sacrificiul pe care ți-l cer. Când îți vei da ultima suflare, îți vei putea da ție însuși mărturia că nu ai dus o viață nefolositoare. Diego, ești gata să primești această misiune?”

Într-un elan de iubire pentru tata și plin de entuziasm pentru măreția rolului pe care mă chema să-l joc, m-am declarat gata să devin preot și hotărât să îndeplinesc planul care îmi fusese trasat. Mi-am dat toată silința ca să-mi atrag încrederea măștrilor mei, apoi, după hirotonire, a autorităților bisericești. Domnul m-a ajutat. Am urcat repede treptele ierarhiei, dar dintre toate posturile care mi-au fost propuse l-am preferat pe cel de judecător la tribunalul Inchiziției. De multe ori am avut bucuria neasemuită să-i salvez pe unii dintre frații noștri și iată că astăzi îmi este acordată aceeași bucurie: să abat de deasupra capetelor voastre primejdia care le amenința. Dumnezeu să fie lăudat! Împreună cu voi îi aduc mulțumire. Și acum, prieteni, frații mei, nu mai întârziați. Grăbiți-vă să-mi faceți bucuria de

a vă vedea celebrând sfânta ceremonie și de a lua parte la ea ca un fiu al lui Israel ce sunt și voi rămâne mereu.

Don Antonio, cu ochii plini de lacrimi de fericire, l-a strâns în brațe pe oaspetele său:

– Niciodată, spuse, niciodată n-am încercat o asemenea emoție. O, nobile preot, sunteți un eliberator al poporului vostru și constrângerea la care v-ați supus de bunăvoie face din dumneavoastră unul dintre slăviții noștri martiri.

Și apoi au continuat Sederul. Ritualurile tradiționale, cântările, rugăciunile s-au desfășurat cu evlavie. Diego del Medigo a gustat împreună cu gazdele sale din ierburile amare. A mâncat, ca și ei, pâinea pascală, apoi, către miezul nopții, și-a luat rămas-bun:

– Poate că nu ne vom mai revedea pe lumea aceasta, spuse el, căci cine știe dacă nu voi cădea și eu într-o zi victimă vreunui denunț! Dar oricare mi-ar fi soarta viitoare, o voi socoti frumoasă, pentru că mi-a fost dat să împlinesc, pe lângă voi, rolul îngerului îndurării.

Și astfel s-a despărțit de ei.

VI. Fericitul deznodământ

Jncheierea acestei istorisiri nu are nevoie de multe cuvinte și e plăcută de citit. Don Antonio l-a oprit pe Perez pe lângă el. I-a făcut loc în sânul familiei, dându-i-o în căsătorie pe fiica sa, Speranza. Peste puțin timp, a avut norocul să-și poată vinde toate bunurile și s-a dus, împreună cu ai săi, să se stabilească la Salonic, unde s-a întâlnit cu numeroși urmași ai evreilor din Spania, exilați în momentul executării decretelor din 1492.

Cât despre Diego del Medigo, inchizitorul, temerile pe care și le exprimase față de gazdele sale, când pleca de acolo în noaptea de Pesah, s-au adeverit în parte. Superiorii au început să-l bănuiască și de atunci originea sa l-a făcut suspect în ochii lor. Acuzat de prea multă condescendență față de marrani, s-a văzut lipsit de funcțiile pe care le exercitase într-un mod atât de fericit, timp de mulți ani. A fost chiar silit să se retragă într-o mănăstire. Unii pretind că a reușit să fugă de acolo și că a plecat, la rândul său, din Spania, întâlnindu-se ulterior, la Salonic, cu familia Perez Morteira del Banco.

Istoria acestei familii a rămas celebră în țară. Ea mai are acolo descendenți, iar aceștia, în cursul Sederelor de Pesah, nu uită niciodată să povestească peripețiile faimosului Seder de la Madrid.

O acuzație falsă

Religia israeliților le prescrie să scoată din casele lor, în ajunul Pesahului, orice *hameț*, adică orice aluat dospit. Este atunci datoria oricărui cap de familie să cerceteze, la lumina unei lumânări, toate colțurile și ungherele camerelor și cămarilor, ca să verifice dacă nu cumva a rămas pe undeva vreo bucățică de pâine sau de aluat. Ceea ce se adună la această ultimă verificare este pus cu grijă deoparte, pentru a fi ars a doua zi dimineța. Este ceremonia *Hameț-Batteln*.

Într-un an, Rabinul de la *Altschul* din Praga, care locuia foarte aproape de sinagogă, după ce s-a conformat cu râvnă acestui obicei pios, s-a culcat. Abia ațipise, când a fost trezit de un coșmar îngrozitor. I se părea că aude un glas care îi spune:

– Nu ți-ai cercetat bine odăile!

Îngrozit, rabinul se scoală și își cercetează încă o dată casa. Pentru că nu găsea niciun *hameț*, l-a trezit pe *șamaș* (paracliser) și s-a dus cu el în sinagogă. Acolo au scotocit toate ungherele, ajungând în cele din urmă la o nișă în care se aflau o cană și un pocal

de argint, vase sacre ce serveau la ceremoniile de
șabat și de sărbători.

Mare le-a fost groaza celor doi când și-au dat
seama ce era în cană! Era sânge!

– Fii lăudat, Tu, Cel Veșnic, Dumnezeuul nostru, care îți izbăvești poporul din mari primejdii și care nimicești răutatea dușmanilor noștri, a spus rabinul. Cu siguranță un om rău a adus aici acest sânge, ca să ne ducă la pieire! Vino, îi spuse el paracliserului care tremura tot, vino să facem să dispară iute acest *hameț* primejdios!

Au aprins focul, au ars sângele, au spălat cana, au umplut-o cu vin și au pus totul la loc.

– Să nu spui nimănui ce ni s-a întâmplat; și să vedem ce va fi, a spus rabinul către *șamaș*. Dar du-te dis-de-dimineată din casă în casă și spune, în numele meu, ca astăzi să postească nu numai întâii-născuți, ci toată comunitatea. Iar dacă te întreabă cineva care este motivul, să le spui că este pentru evlaviosul Salum care zace în închisoare.

Șamașul s-a înclinat cu respect și s-a supus. Rabinul s-a rugat fierbinte toată noaptea pentru ca Stăpânul lumii să abată nenorocirea care îi amenința pe evreii din Praga.

În prima seară de Pesah, evreii din *Altschul* din Praga s-au adunat în sinagogă pentru a face rugăciunea, dar nu erau îmbrăcați ca de obicei cu hainele de sărbătoare, iar veselia, firească în acea zi, dispăruse de pe chipurile lor. Rugăciunile au fost recitate pe un ton monoton și amestecate cu gemete care dădeau mai degrabă impresia unei seri de *Tișa ve-Ab*, zi în care se comemorează distrugerea

Templului din Ierusalim.

Deodată, către sfârșitul slujbei, ușile sinagogii se deschid și intră mai mulți magistrați și comisari, însoțiți de mercenari înarmați. Disperarea se citea pe chipurile palide ale credincioșilor și din toate rândurile se auzeau gemete, întretăiate de strigătul *Șema Israel!*

Rabinul și-a părăsit locul de lângă chivotul sfânt, s-a suit pe *Almemar* și, cu glas puternic, i-a îndemnat pe credincioși la calm și la tăcere. Persoana venerabilă a bătrânului le-a impus tuturor, chiar și creștinilor, și s-a făcut tăcere. Atunci rabinul a spus:

– Nu vă temeți, frații mei, Cel Veșnic este de partea noastră. Dacă cineva crede că are motive să ne acuze, să iasă în față!

După o lungă și înspăimântătoare tăcere, a ieșit din rândurile mulțimii un om cu zâmbet diabolic, a urcat iute treptele care duceau la chivotul sfânt, a apucat cana și pocalul din nișă și le-a pus în mâinile unuia dintre magistrați. Acesta, ridicând cana deasupra pocalului, a vărsat din ea conținutul, așa încât lichidul să poată fi văzut de toată lumea:

– Ce înseamnă asta? a exclamat el uluit. Este vin!

Atunci din toate părțile au răsunat strigăte:

– Oare își bate joc de noi omul acesta?

Calomniatorul, alb la față și mut, privea năucit vinul limpede care curgea din cană în pocal.

– Ticălosule! a exclamat primul comisar. Ce ne ziceai tu de sânge? Vei plăti scump această glumă!

– Vai mie, a îngăimat nelegiuitul, Dumnezeuul lui Israel știe să facă minuni! Și s-a prăbușit fără cunoștință.

Toată lumea era uluită și nimeni nu găsea explicația acestei scene stranii, când primul magistrat, luând cuvântul, a vorbit astfel:

– Pe bună dreptate sunteți uimiți, domnilor. Tocmai am dat pe față uneltirea unui netrebnic fără pereche. Acest nenorocit vă acuzase că ați vărsat sânge de creștin ca să-l folosiți la sărbătoarea din această seară. Îmi dau seama acum că asemenea mașinație s-a mai produs adesea și că de multe ori ați suferit pe nedrept cruzimi groaznice.

A dat poruncă soldaților să-l ia pe netrebnicul acuzator și s-a dus la guvernatorul orașului spre a-i da socoteală de cele întâmplate. Evreii au celebrat în anul acela Pesahul cu o râvnă neobișnuită, având inimile pline de recunoștință pentru minunata ocrotire pe care le-o arătase Domnul.

Un sigur cuvânt către ministru

e vremea împărătesei Maria-Tereza, prințul Kaunitz era omul cel mai puternic din tot imperiul austriac. Niciodată împărăteasa nu întreprindea ceva fără să asculte mai înainte consiliul de miniștri; iar în acest consiliu, cuvântul lui Kaunitz era decisiv. Nici măcar împăratul Franz, soțul ilustrei suverane, care asista regulat la consiliu, n-a reușit niciodată să-și impună propria opinie dacă avea altă părere contele Kaunitz.

Pe vremea aceea, evreii din Viena erau doar tolerați și amenințarea expulzării atârna mereu deasupra capetelor lor. Era suficient un decret imperial, pentru ca evreii să fie obligați să-și vândă casele pe nimic, să-și lichideze afacerile și să plece în căutarea unei noi patrii. Era cât se poate de firesc ca ei să facă imposibilul pentru a scăpa de o soartă atât de crudă. De aceea îi cumpăraseră pe secretarii cancelariilor imperiale, ca să fie înștiințați la vreme de orice primejdie i-ar fi amenințat.

Într-o zi, dușmanii evreilor izbândiseră din nou în

uneltirile lor. Un decret de expulzare era deja pregătit pentru a fi supus consiliului de miniștri și ratificat de împărăteasă, când evreii au aflat de el. Oamenii de vază ai comunității s-au dus în grabă la miniștri și i-au implorat să intervină în favoarea lor. Au reușit să-i câștige pe toți, prin cadouri sau făgăduințe. Unul dintre miniștri s-a arătat deosebit de mișcat de nenorocirea groaznică ce-i amenința pe evrei. Împăratul însuși a simțit și el compătimire pentru acești nefericiți și a promis să intervină în favoarea lor. Numai prințul Kaunitz rămânea inaccesibil și dăduse poruncă strașnică să nu fie lăsat să intre la el niciun evreu. Dar la ce le putea folosi bieților evrei sprijinul tuturor miniștrilor, dacă le rămânea ostil Kaunitz?

Președintele comunității evreiești din Viena, bancherul Oppenheim, pe cât de bogat, pe atât de învâțat și de înțelept, mergea în sus și în jos în fața palatului prințului, cu disperarea în inimă, în ziua în care, în consiliul de miniștri, prezidat de împărăteasă, trebuia să se hotărască soarta evreilor din Viena. Încă nu reușise să se apropie de prințul Kaunitz și o durere profundă se citea pe fața nobilului bătrân.

„În termen de douăzeci și patru de ore, evreii vor trebui să părăsească Viena“, așa porunceea decretul. Oppenheim avea o copie a lui. Imobilele, creanțele lor își pierdeau deci orice valoare. Și unde să găsească o nouă patrie? Însemna, pentru bogați, sărăcia, pentru

săraci, foamea, o moarte sigură pentru bolnavi și pentru cei neputincioși.

Deodată, trece un bărbat. Oppenheim îl recunoaște: este valetul prințului. Evreul îi iese în întâmpinare și

îl salută până la pământ; apoi scoate din buzunar o pungă de mătase și i-o îndeasă cu sila în mână.

– Ce-i asta, ovreiule? întrebă omul cu asprime.

– Cincizeci de ducați, pe care îmi face plăcere să vi-i înmânez.

– Și de ce?

– Fiți atât de amabil să-mi obțineți o scurtă audiență la Alteța Sa. N-am a-i spune decât un cuvânt.

– Luați-vă banii înapoi, nu vă pot primi cererea. Conteale a interzis cu strășnicie să fie lăsat să intre la el vreun evreu.

– Vă implor, obțineți-mi această audiență. Voi mai adăuga cincizeci de ducați la cei pe care vi i-am dat.

– Cu neputință! Risc să-mi pierd slujba.

– O sută de ducați!

– O mie dacă mi-ați da, n-aș putea face ceea ce-mi spuneți. Luați-vă banii înapoi!

– Păstrați banii, domnule, de vreme ce vi i-am oferit.

Valetul a băgat punga în buzunar cu satisfacție, a salutat și a dispărut în palat. Oppenheim, perplex, rămăsese în prima curte.

– Ce se va alege de noi? își spunea el suspinând adânc. Dumnezeuul meu, nu mă părăsi! Dumnezeuule Atotputernic, Ție Ți-e ușor să ne vii în ajutor, chiar și în primejdia de pe urmă!

În acea clipă a intrat în curte un servitor cu niște

încălțări în mână: era lustragiul prințului. Oppenheim și-a scos pălăria și s-a înclinat. Servitorul era pe punctul de a-i răspunde la salut, când și-a dat seama că în fața lui se afla un evreu.

– Ptiu, un ovrei! Eu nu salut un ovrei!

– Și de ce anume? a întrebat Oppenheim.

– Voi, ovreii, l-ați răstignit pe Dumnezeuul nostru.

– Credeți-mă, domnule lustragiu, a răspuns Oppenheim cu un zâmbet îndurerat, că nu am niciun amestec.

– Dacă nu dumneata, atunci strămoșii! Ovreiule, ce vrei?

– Vin să încasez o veche datorie. Bunicul dumneavoastră a contractat față de mine o datorie de șaizeci de ducați; vă rog să binevoiți să-mi rambursați această sumă.

– Ovreiul e nebun! Cum, eu ar trebui să-i plătesc datoria bunicului meu?

– Iar dumneavoastră, a răspuns Oppenheim, vreți să mă faceți răspunzător pentru o datorie pe care strămoșii noștri, după dumneavoastră, ar fi contractat-o acum două mii de ani?

Lustragiul a rămas descumpănit.

– Evreul are dreptate – a murmurat el.

– V-aș putea oare fi de folos cu ceva? a întrebat Oppenheim.

– Desigur, evreule. Am nevoie urgent de două sute

de ducați; n-ați vrea să mi-i faceți cadou? Rozeta, fata portarului, mă iubește mult; și o iubesc și eu. Am vrea să ne căsătorim, dar portarul refuză să-și dea consimțământul, spunându-mi: „Tu n-ai nimic și nici Rozeta n-are; dacă nu ai de la început cel puțin două sute de ducați, căsătoria nu va avea loc“.

– Îți voi face cadou cei două sute de ducați.

– Vreți să faceți aceasta pentru mine, cinstitute evreu?

– Da, însă cu o condiție. Să-mi obțineți o audiență la prinț sau, cel puțin, să aranjați în așa fel încât să mă pot apropia de el și să-i vorbesc.

– Nu pot să fac asta; contele a dat porunci foarte aspre. Dacă le-aș încălca, aș fi biciuit și alungat din slujbă.

– Și dacă vă păstrați slujba, veți fi oare în stare să economisiți în puțină vreme două sute de ducați?

– Bineînțeles că nu! Nici în zece ani. Ei bine, evreule, vreau să încerc. Nu moare nimeni de câteva ciomege. Mergeți să aduceți cei două sute de ducați; între timp voi vorbi cu Alteța Sa și-l voi implora să binevoiască să vă asculte.

Oppenheim a plecat, cu inima plină de speranță.

Între timp, prințul Kaunitz ședea în cabinetul său de lucru, în fața unui teanc de documente diplomatice.

– Câtă oboseală, câtă osteneală plicticoasă să ai de străbătut mulțimea asta de depeșe! spunea

atotputernicul ministru. O, dacă diplomația ar vrea să se străduiască să se exprime într-un mod mai concis! Dar e timpul să mă duc la consiliul de miniștri.

A sunat dintr-un clopoțel de argint și lustragiul a apărut ținând în mână niște pantofi bine lustruiți, împodobiiți cu catarama de aur. Prințul își întinde piciorul; servitorul îi scoate papucul, dar în loc să încalțe pe dată piciorul princiar, se pune în genunchi și își ridică mâinile într-un gest de implorare.

– Ce vrei? a întrebat prințul.

– Alteță, a exclamat servitorul tremurând, aș da orice să mă pot însura cu Rozeta, fata portarului!

– Și ce mă privește?

– Portarul se opune căsătoriei dacă nu am mai întâi două sute de ducați.

Prințul Kaunitz s-a încruntat.

– Ce pretenție! Doar nu speră că o să-ți dau eu cei două sute de ducați!

– Nu, Alteță, dar evreul Oppenheim e gata să mi-i dea dacă Alteța Voastră binevoiește să-i îngăduie să intre și să spună un singur cuvânt Alteței Sale.

– Ce? Numai un cuvânt? Cum va face să-mi prezinte cererea sa într-*un singur cuvânt*? Chiar sunt curios să aud. Spune-i să intre!

Lustragiul se năpustește afară din cameră și îl cheamă pe Oppenheim care pătrunde la rândul său în cabinetul omului celui mai puternic al zilei.

– A, spuse Kaunitz. Dumneavoastră sunteți

bogatul Oppenheim, cel numit Înțeleptul! Pare-se că vreți să-mi prezentați o cerere într-*un singur cuvânt*? Am avut relații cu cei mai mari diplomați ai vremii noastre. I-am frecventat pe ambasadorii francezi, englezi, spanioli, suedezi, olandezi. Am avut negocierile cele mai complicate cu legatul Papei. Dar nimeni n-a fost încă în stare de un asemenea tur de forță. Dacă ați fi în stare, Oppenheim, aș spune că sunteți mai iscusit decât toți diplomații. Da, sunt

curios să aud acest cuvânt – dar numai un cuvânt, nu-i așa? Dacă spuneți fie și *două* cuvinte, vă resping cererea categoric. Știți care este scopul vizitei voastre! Edictul de expulzare a evreilor din Viena va fi supus în această seară Maiestății Sale, preaslăvita noastră împărăteasă. Astăzi are loc consiliul de miniștri. Mai întâi va lua cuvântul ministrul de Finanțe. Va expune prejudiciul pe care expulzarea evreilor îl va aduce finanțelor țării și o va sfătui pe împărăteasă să nu semneze decretul. Apoi va vorbi ministrul Justiției. Va încerca să arate că ar fi nedrept să fie pedepsiți atât de aspru și fără motiv oameni nevinovați. Apoi va fi rândul împăratului. Va descrie în termeni mișcători mizeria și nefericirea care vă așteaptă, va apela la inima bună a împărătesei și va cere clemență pentru voi. Împărăteasa îi va asculta pe toți zâmbind și, în cele din urmă, mi se va adresa mie, spre a-mi cunoaște părerea. Or, eu sunt un adversar hotărât al evreilor, nu din motive religioase, ci din rațiuni politice. Statul austriac este compus dintr-un mare număr de popoare și toate aceste popoare sunt unite printr-o legătură: credința catolică. Numai pe baza acestei credințe pot fi stăpânite și guvernate. Iată de ce nu pot tolera în capitala țării oameni aparținând altor religii. Iar acum, e rândul dumitale să vorbești, Oppenheim, dar un singur cuvânt, nu mai mult. Ce trebuie să spun în problema voastră?

– *Nimic*, răspunse Oppenheim.

– A! exclamă prințul. Sunteți un strașnic diplomat. Întoarceți-vă liniștit acasă, cred că veți putea locui în continuare în Viena.

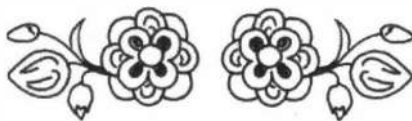
Și toate s-au întâmplat așa cum dăduse de înțeles Kaunitz. După ce toți miniștrii au vorbit în favoarea evreilor, după ce împăratul Franz a apelat la inima bună a împărătesei Maria-Tereza, aceasta s-a adresat prințului:

– Și care este părerea prințului Kaunitz în această problemă?

– Maiestate, a răspuns prințul, după ce am auzit expunerea atâtor motive serioase, cred că ce am de făcut mai bine este să nu spun *nimic*.

Edictul nu a fost semnat, evreii au rămas la Viena, iar lustragiul prințului Kaunitz s-a însurat cu Rozeta lui.

Toți au avut deci parte de fericire în această poveste.

Istoria a doi coți de pânză

nchiul nostru, care locuia în orașul S., ne-a făcut surpriza unei vizite. Acest om de șaptezeci de ani, cu fire veselă și spirit jovial, ne aduce în casă, prin simpla sa prezență, o atmosferă de sărbătoare. Căci el și sora sa, mama noastră, cu cinci ani mai tânără decât el, se bucură atunci să-și depene amintirile comune din copilărie. Evenimente vechi de o jumătate de secol renasc în fața ochilor lor. Persoane moarte de o generație sunt rechemate la viață. Nouă, celor tineri, care îi ascultăm cu atenție, ni se pare atunci că auzim cântece de odinioară; ne credem transpuși în zilele când eram foarte mici, când bunica, așezată lângă sobă, ne povestea istorii care începeau toate cu cuvintele: „A fost odată...”.

După prânz, când se bea o ceașcă de cafea, au reapărut deci, și de data aceasta, toate figurile cunoscute, cu obiceiurile și originalitățile lor: tată și mamă, unchi și mătuși, vecini și cunoștințe. Am ascultat lucruri vesele și lucruri triste. În ziua aceea, mama i-a spus fratelui său:

– Îți mai aduci aminte de femeia care nu putea nici să trăiască, nici să moară?

– O mai văd și azi, așa cum au dus-o din patul ei în camera noastră, a răspuns unchiul.

– Ce este această istorie ciudată? au exclamat toți cei de față. Povestește-ne-o!

Unchiul a început astfel:

– Știți că tatăl meu, bunicul vostru, avea un magazin de pânzeturi. În vremea despre care vă vorbesc nu exista încă nicio cale ferată în tot ținutul Ingenheim, în Palatinat. Această stare de lucruri era, desigur, profitabilă pentru negustorii de la țară, căci sătenii nu se duceau încă la oraș ca să-și facă cele mai mici cumpărături. Țăranii se aprovizionau mai degrabă la târguri, care se țineau cam peste tot, în fiecare an. Și tatăl nostru avea obiceiul să meargă la târguri, ca să-și vândă țesăturile.

A fost un târg la Bergzabern, în Palatinat. Afacerile mergeau cât se poate de bine. Venise din împrejurimi o mulțime uriașă. Recolta de struguri fusese excelentă și punga țăranilor era bine garnisită. Tata își așezase și el prăvălia și nu știa cum să facă față tuturor cererilor. Pe vremea aceea, țărăncile purtau rochii de pânză de culoare albastru deschis. Se cumpărau de obicei doi coți de pânză cu prețul de zece franci. Aaug aici că locuitorii Palatinatului fuseseră cetățeni francezi până în 1815 și aveau obiceiul să socotească în bani francezi. Ce muncă

era pentru tata să taie pentru fiecare cumpărătoare cei doi coți doriți și să încaseze banii pe cumpărături!

Deodată, o țărană i se adresează tatei pe un ton nervos și plin de reproș:

- Dați-mi odată materialul, l-am plătit demult!
- Vă înșelați, doamnă, răspunde tata, n-am primit încă bani de la dumneavoastră.
- Vedeți, le zice ea celor de față, are tupeul să nege că i-am pus o monedă de zece franci în mână.

– Da, am văzut că i-ați dat bani, a intervenit un al treilea.

– Dați-i materialul, că altfel o încurcați!

Un murmur de dezaprobare s-a auzit în mulțime și se vedeau deja pumni întinși și ciomege ridicate, gata să lovească.

În fața acestei atitudini amenințătoare, tata se afla într-o situație neplăcută. Putea să jure că n-a primit nimic de la femeia aceea. Dar la ce-i folosea mărturia propriei conștiințe? Mulțimea care îl înconjura luase hotărât partea țăranicii și îl acuza de înșelăciune pe negustor, așa încât el a socotit mai prudent să suporte nedreptatea. Și, cât se poate de enervat, i-a aruncat femeii doi coți de pânză, exclamând:

– Să nu poți nici să trăiești, nici să mori până ce nu recunoști nedreptatea pe care mi-ai făcut-o și n-o repara!

Incidentul s-a închis. Mulțimea s-a risipit, bodogănind încă ocări la adresa necinstitului negustor evreu. Cât despre tata, și-a strâns cu tristețe marfa, ca să se întoarcă acasă. Ziua care începuse așa de bine se încheiase cu o întâmplare supărătoare, care avea să-l bântuie în amintire încă multă vreme. Iar pe drumul de întoarcere și-a zis:

– Niciodată nu voi mai merge să vând la târgul din Bergzabern.

Ajuns acasă, i-a povestit nevestei ce i se întâmplase și, cu deznădejde, i-a zis:

– Nu numai că am pierdut doi coți de pânză, adică tot câștigul zilei, dar mi s-a pătat și buna reputație. Oamenii din împrejurimi mă iau drept un șmecher și nu vor mai vrea să aibă de-a face cu mine!

Trebuie spus că tata exagera puțin. Întâmplarea fusese repede uitată și nu avea cum să-i dăuneze unui negustor stimat peste tot pentru cinstea lui.

A trecut un an. S-a ținut iarăși târgul din Bergzabern. Tata și-a ținut făgăduința de a nu se mai duce acolo, deși îl dorea inima. Dar, cum n-avea răbdare să stea acasă, s-a îmbrăcat, și-a luat bastonul și iată-l plecând spre Bergzabern. Privea cu melancolie mulțimea din jurul tarabelor vânzătorilor de țesături.

– Aș fi putut face afaceri bune aici astăzi, și-a zis el; și, prost dispus, a intrat pe o străduță de lângă locul pe care era târgul.

Deodată s-a auzit în spatele lui un glas de femeie.

– Nu sunteți dumneavoastră omul care a vândut pânză la târg anul trecut?

– Da, eu sunt, a răspuns tata; și, întorcându-se spre cea care îi vorbise:

– Și dumneavoastră nu sunteți femeia rea care m-a făcut suspect acuzându-mă că am înșelat-o cu zece franci?

– Da, aveți dreptate, spuse femeia, plecându-și ochii; v-am făcut rău. Această poveste mă necăjește

zi și noapte. Iată, până una-alta, cinci franci; nu am mai mult acum, vă voi plăti restul mai târziu.

Dar tata îi răspunse:

– Puțin îmi pasă de banii dumneavoastră. Din vina dumneavoastră nu am azi tarabă aici și am pierdut un câștig bun. Ce e mai rău este că mi-ați făcut un renume prost: asta nu pot să v-o iert.

– Aveți dreptate, spuse femeia scuzându-se, mi-am dat seama repede că am greșit, dar mi-a fost rușine să recunosc îndată, de față cu toată lumea. Vă voi plăti imediat ce voi putea cei cinci franci pe care vi-i mai datorez.

Au trecut zece ani. Tata nu mai auzise nimic despre acea femeie și nu se mai gândea decât foarte rar la incidentul neplăcut de la Bergzabern. Într-o zi a avut treabă la Landau. Pe când se întorcea, seara, întâmplarea a făcut să aibă drept tovarăș de drum un țaran. Acesta i-a povestit că venea de departe, că avea de gând să ajungă în aceeași zi la Ingenheim și, auzind că tata era din satul acela, i-a spus:

– Poate îmi puteți fi de folos. Acum doisprezece ani, la târgul din Bergzabern, mama a avut o discuție cu un negustor evreu cu privire la doi coți de pânză. I-a plătit în anul următor jumătate din datorie, recunoscându-și vina. Dar de atunci e cu totul schimbată. Nu mai are odihnă nici zi, nici noapte. Aude mereu aceste cuvinte ale negustorului: „Să nu poți nici să trăiești, nici să mori până ce nu recunoști

nedreptatea pe care mi-ai făcut-o și n-o repara!“ De un an mama e bolnavă și se simte tot mai rău. Nu vrea să moară înainte de a fi plătit cei cinci franci datorăți creditorului său. Dar, din nefericire, nu știe unde locuiește acela. După multe cercetări, am aflat că este din Ingenheim, dar încă nu-i știu numele. Mi-ați putea spune ceva despre omul acela?

– Omul acela sunt eu, a spus tata. Îmi amintesc totul. Dar mergeți liniștit acasă și spuneți-i mamei dumneavoastră să nu dea prea mare importanță cuvintelor pe care le-am rostit la supărare. Cât despre cei cinci franci pe care mi-i datora, de multă vreme i-am socotit pierduți.

Țăranul s-a dus acasă îndată, ca să-i dea cât de curând mamei sale vestea liniștitoare.

După opt zile s-a oprit în fața casei noastre un vehicul ciudat, tras de două vaci. În el zăcea o femeie învelită în pături. Să fie oare vie sau moartă? Tineri și bătrâni, tot satul s-a adunat în jurul căruței. Țăranul (era tovarășul de drum al tatei) și unii dintre cei de față au ridicat-o pe femeie și au dus-o la noi în odaie. Cu multă greutate, bolnava s-a ridicat în capul oaselor și a îngăimat:

– Eu sunt femeia care v-a năpăstuit la târgul din Bergzabern. Vin să vă plătesc cei cinci franci cu care v-am rămas datoare, împreună cu dobânda, ca să pot muri în pace.

Părinții noștri au încercat atunci s-o liniștească pe

biata femeie:

– Țineți-vă banii, i-a spus tata, și îngrijiți-vă bine, ca să vă însănătoșiți.

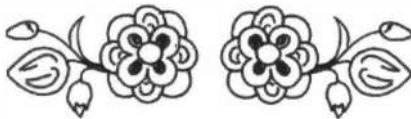
Dar ea n-a vrut să audă.

– Nu, nu, nu se poate! Luați-vă banii, vă implor, ca să-mi liniștesc conștiința.

Abia după ce și-a plătit datoria până la ultimul ban, s-a declarat mulțumită. Apoi a cerut să fie dusă din nou în căruță, fără să primească nici măcar tratația pe care i-o oferea mama.

– Acum să încercăm să ne întoarcem repede acasă, i-a spus ea fiului său.

După trei zile, tata a primit o scrisoare de la fiul țărăncii. Îl anunța că mama sa murise a doua zi după întoarcere și că, până în ceasul din urmă, s-a bucurat că a putut repara răul făcut și că, având conștiința curată, putea aștepta moartea fără teamă.

O eroină evreică

a vremea în care decretele din martie și din aprilie 1793 au instituit tribunalul revoluționar și Comitetul de salvare publică, trăia la Bergheim, pe Rinul Superior, un evreu de treabă și cinstit, pe nume Gherșon Sée¹³, care se ocupa cu agricultura și cu negoțul. Printr-o mare onestitate și o muncă asiduă, ajunsese să-și asigure o bunăstare solidă pentru bătrânețe, după ce își aranjase onorabil cei șapte copii, cinci băieți și două fete¹⁴, dobândiți din căsătoria cu nevasta sa, Miriam, ale cărei virtuți, pietate și dragoste nespusă îl încântau pe soțul ei. Ori de câte ori soțul ei sau una dintre fete ieșeau din casă pentru a merge la treburile lor în comunele vecine, Miriam îi însoțea până la poartă, apoi, urmărindu-i cu privirea, rostea cu mare evlavie formula de binecuvântare. Ea știuse să inspire celor două fiice ale sale principii de

¹³ Veche familie alsaciană, care a dat Franței mulți oameni deosebiți în administrație, în armată, în știință. (n.a.)

¹⁴ Mayer, Samuel, Salomon (*reb Salmé*), Abraham, Reisel sau Roessel (eroina povestirii) și Jeanette. (n.a.)

religie, de morală și de virtute. Ca bună gospodină, le învățase și cele ale bucătăriei și ale cusutului. Ea le repeta adesea:

– Fetelor, atunci când vă veți mărita, să știți că, dacă bărbatul pleacă de acasă spre a câștiga banii necesari întreținerii familiei, femeia poate, prin spiritul ei de economie, să sporească bunăstarea casei și poate să o facă statornică grație pomenilor pe care le dă în taină celor lipsiți și buneii primiri făcute tuturor săracilor care ne cer ajutorul. În toate timpurile anului, casa noastră trebuie să fie un refugiu pentru nefericiți și un adăpost pentru cei aflați în nenorocire.

Mai ales Roessel, fiica cea mare, îi asculta cu sfințenie îndemnul înțelepte, de a se devota cu trup și suflet părinților ei, pentru a împlini, în tot înțelesul ei, marea poruncă a Decalogului: „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta“.

Pe lângă o rară frumusețe, ea avea o blândețe și o bunătate care se manifestau în trăsăturile-i pline de grație și care răspândeau în juru-i o atmosferă de virtute.

Am spus că tatăl drăgălașei Roessel se bucura de o bunăstare deosebită care, în acea cumplită epocă revoluționară, putea fi motiv de proscriere. Căci, pentru vajnicii agenți ai Revoluției, oricine avea ceva bani, sau măcar se zvonea că are, era suspect.

Într-o dimineață, spre mijlocul lunii Brumar din anul

II (1794), Gherșon plecase de acasă ca de obicei, dar se întorsese târziu. Care era motivul acestei întârzieri neobișnuite? În ziua aceea aflate, dar vag, că, fiindu-i suspect cetățeanului Otto, comisar revoluționar numit de Euloge Schneider¹⁵, era pe punctul de a fi arestat. Să se întoarcă în plină zi ar fi fost, poate, imprudent. După ce și-a făcut rugăciunea de seară, i s-a adus cina, dar a pretextat că nu se simte bine și n-a vrut să mănânce. I-au pregătit patul să se culce dar, după două ore de odihnă, a spus că se simte mai bine și că dorește ca toată lumea să se culce liniștită.

Roessel, rămasă singură lângă tatăl său, i-a dat să bea un ceai, rugându-l să-i îngăduie să mai rămână două-trei ceasuri la căpătâiul lui, ceea ce Gherșon i-a îngăduit. A văzut cu durere că, în timp ce restul familiei dormea adânc, tatăl ei iubit își petrecea noaptea într-o insomnie îngrijorătoare, gemând din când în când.

– Culcă-te, fată dragă, i-a spus tatăl. Este ora unu. Nu mai sunt bolnav, mergi la culcare!

– Dragă tată, a răspuns Roessel plângând, te cred că nu mai ești bolnav, dar ți s-a întâmplat o nenorocire astăzi: neliniștea de pe chipul tău mi-a arătat acest lucru de când te-ai întors acasă. Ca să n-o sperii pe mama, am vrut să aștept până ce adoarme.

¹⁵ Euloge Schneider (1756-1794), călugăr răspopit, ajuns acuzator la tribunalul penal de la Strasbourg, în timpul Revoluției franceze. Luxul neobrăzat pe care îl afișa i-a atras și lui condamnarea la moarte. (n. trad.)

Acum, te rog, dragă tată, încredințează-i ficei tale ce te mângâie. Deschide-ți inima, poate că voi afla cum să te alin și să te liniștesc. Te rog, dragă tată, spune-mi înainte să se trezească mama!

– Dragă Roessel, răspunse Gherșon, știi în ce vremuri trăim. Mi s-a spus să fiu cu ochii în patru, pentru că cetățeanul Otto va veni într-una din zilele acestea să mă smulgă din căminul meu și...

Aici glasul tatălui s-a înecat în suspine care au trezit-o pe Miriam. Aceasta a sărit din pat și l-a văzut pe soțul ei.

– Doamne! Ce ai, Gherșon? a strigat ea. Credeam că dormi liniștit. Nu ți-ai revenit?

Dar Roessel, care își îmbrățișa cu foc tatăl, și-a întrerupt mama, povestindu-i motivele pentru care era supărat Gherșon.

– Curaj! a adăugat pioasa fată cu ochii scăldați în lacrimi. Fiți liniștiți, dragii mei părinți. Poate că Cel Veșnic vrea să ne încerce. Să ne supunem voinței lui; cu siguranță nu ne va părăsi.

Aceste cuvinte mângâietoare au avut un efect binefăcător asupra părinților lui Roessel și, din clipa aceea, au simțit că renasc.

Au trecut zece zile, nu fără temeri, căci fiecare zi aducea noi arestări. Otto, urmat de câțiva oameni din grupul său, străbătea comunele, precedat de teroare, și aducea jalea asupra locuitorilor pașnici. A apărut la Bergheim într-o după-amiază, pe când frumoasa

Roessel învățea cu putere manivela putineiului. Mereu cu ochii în patru, ea și-a dat seama îndată de prezența lui.

– Repede, i-a spus tatălui ei, care în ziua aceea nu plecase de acasă. Repede, dragă tată, nu zăbovi, te rog, nicio clipă. Dezbracă-te, pune-te în pat și prefă-te bolnav. Sper că nu va putea să te smulgă de pe patul de suferință.

Puțin după aceea, Otto, însoțit de acoliții săi, a năvălit în casa lui Gherșon Sée. Unul dintre tovarășii lui și-a băgat mâna în putinei, sperând să găsească obiecte de preț. Tatăl, mama și sora lui Roessel stăteau năucii.

– Ești fata lui Gherșon Sée? a întrebat-o comisarul pe Roessel.

– Da, sunt. Și ce vrei, cetățene comisar?

– Trebuie să vină cu noi. Unde e?

– Tata este bolnav, a răspuns fata. Nu poți să-l iei.

– Dar a fost văzut chiar ieri, destul de departe de aici. Se prefăce doar că e bolnav. Hai, să ne apropiem de pat... Scoală-te și vino cu noi imediat!

– Cum așa! a spus Roessel punându-se în fața patului ca pentru a-l apăra pe bătrân cu trupul ei. Vii să-l arestezi pe tata? Nu! Nu, îți spun. Niciodată nu-l vei duce pe tatăl meu bătrân, infirm și bolnav la seminarul¹⁶ de la Strasbourg. De altfel, a continuat

¹⁶ Seminarul din acel oraș fusese transformat în închisoare. (n.a.)

fata, ce crimă a comis?

– Aveți sume mari de bani ascunse în casă, a continuat comisarul Otto. Pe lângă aceasta, tatăl tău a refuzat să primească asigurate¹⁷ ca plată pentru un teren pe care l-a vândut. Este cunoscut ca un dușman al regimului. În primul rând, le-a spus Otto oamenilor săi, să facem o percheziție amănunțită în toate colțurile și cotloanele proprietății.

Au scotocit peste tot, fără niciun rezultat.

– Acum scoală-te! i-a spus Otto lui Gherșon.

– Ți-am spus deja, l-a întrerupt biata fată care vărsa lacrimi din frumoșii ei ochi negri, ți-am spus deja că bătrânul meu tată este bolnav. Cheamă un doctor și-ți va spune și el!

A fost chemat felcerul care, după ce l-a examinat pe pretinsul bolnav, a declarat că are febră.

– Ei bine, a spus comisarul revoluționar, la închisoare există o infirmieră. Să vină cu noi, așadar, de bunăvoie sau cu sila.

– Cetățene comisar, a spus atunci Roessel cu un glas care ar fi înmuiat inima cea mai împietrită, ascultă cu atenție cuvintele unei sărmame fete: ele îți vor destăinui într-o clipă tot adevărul.

– Vorbește, cetățeană, te ascultăm.

– Eu sunt de vină, a continuat ea. Toate încălcările de lege reproșate tatălui meu mă privesc personal, iar el este nevinovat. El, un bătrân inofensiv, bolnav

¹⁷ Asigurate: bancnote emise în timpul Revoluției Franceze. (n. trad.)

de mulți ani, cum ar putea urî instituțiile actuale ale țării? Eu sunt dușmana lor. Eu urăsc Republica. Eu am ascuns bani și nu va putea nimeni să-i găsească. Eu am refuzat să iau asigurate ca plată pentru o bucată de pământ pe care am vândut-o. Așadar, pe mine să mă arestezi în locul tatălui meu nevinovat.

Și, zicând acestea, se bătea în piept cu mâinile ei albe, privindu-l țință pe comisar. Otto, neștiind ce să admire mai mult la acea tânără, frumusețea, curajul ei nobil sau mărturisirile spontane, a rămas fără grai

câteva clipe. Apoi a spus:

– Vii cu noi.

Nu voi încerca să descriu emoția părinților, nici consternarea în care s-a cufundat comuna întreagă la arestarea atât de neașteptată a frumoasei și virtuosei Roessel.

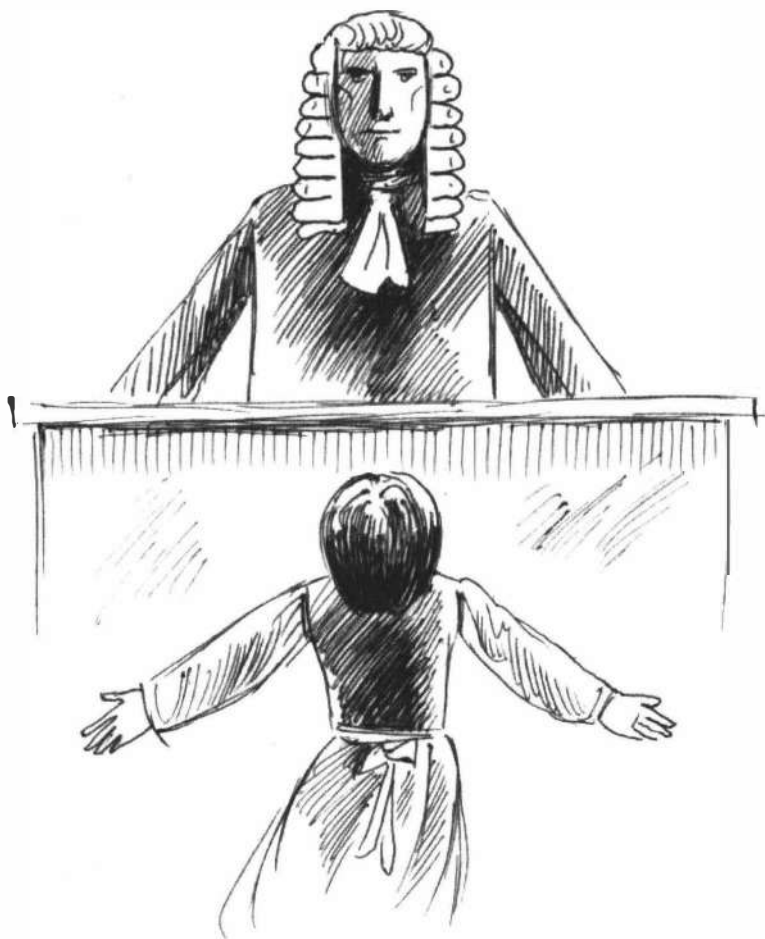
– Nu vă fie teamă, a spus ea la plecare, Dumnezeu este cu mine și adevărul va ieși la lumină. Dar dacă, din nefericire, ar trebui să urc treptele eșafodului, aș îndura mulțumită și fără teamă moartea celor dreți, căci sunt nevinovată.

Ajunsă la seminarul din Strasbourg, curajoasa Roessel a stârnit admirația paznicilor și a celorlalți deținuți, prin frumusețea ei răpitoare, prin afabilitatea și grația purtărilor sale. Hotărârea sa fermă de a muri pe eșod, pentru a-i salva viața tatălui său, și naivitatea cu care povestea motivele arestării sale le impuneau celor care erau cu ea un fel de venerație. Și, pe zi ce trecea, dobândeau, ca și Iosef în Egipt, bunăvoința temnicerului și a angajaților închisorii.

Cum nu știa carte, a fost sfătuită să pună pe cineva să-i scrie o scurtă cerere către tribunalul revoluționar, în care să expună faptul că, fără a putea aduce nici cea mai mică dovadă de vinovăție nici împotriva tatălui ei, nici împotriva ei, comisarul Otto pusese să fie arestată în mod arbitrar și că, chiar dacă va fi rostit câteva cuvinte răuvoitoare împotriva Revoluției, ea nu le cunoștea bine înțelesul, fiind foarte tânără. În

sfârșit, că mărturisirea delictelor de care se acuzase ea însăși în fața lui Otto nu avea alt scop decât să cruțe sănătatea tatălui ei, nevinovat ca și ea.

Petiția a fost trimisă fără întârziere. Roessel stătuse în arest preventiv mai mult de o lună când, la

7 Nivôse, la ora opt dimineața, i s-a anunțat că trebuie să se prezinte în aceeași zi în fața tribunalului.

Deținuții i-au strâns puternic mâna, vărsând multe lacrimi.

– Adio, frumoasă și fermecătoare copilă, spuneau unii cu glas întretăiat de lacrimi.

– Noroc, spuneau alții, nu te descuraja!

Despărțirea a fost sfâșietoare.

Poarta seminarului s-a deschis și tânăra noastră eroină a înaintat cu pași hotărâți, decisă să moară. A fost introdusă în sala de audieri.

– Cetățeană, i-a spus președintele după citirea actului de acuzare, ce ai de răspuns în apărarea ta?

– Cetățene președinte, a spus Roessel cu blândețe, am adresat tribunalului o cerere în care am expus cu sinceritate că sunt nevinovată. Te rog să binevoiești să dispui citirea ei în fața Curții.

I s-a împlinit rugămintea. Apoi i s-a dat cuvântul acuzatorului public. Dar acesta a renunțat la acuzații.

Îndată după achitare, Roessel a plecat. În aceeași seară a ajuns în comuna sa natală. Intrând în casa părintească, s-a aruncat în brațele iubiților săi părinți, fără a putea rosti la început vreun cuvânt. Camera s-a umplut de o mulțime de lume care a copleșit-o cu laude și felicitări pe tânăra neînfricăată.

Decizia tribunalului revoluționar a fost păstrată cu pietate în familia virtuosoasei Roessel și a fost tipărită

după moartea ei, în amintirea devotamentului ei eroic.

Fericiți copiii unei asemenea mame!

Copie după decizia tribunalului revoluționar

„În numele Republicii Franceze,

Tribunalul penal revoluționar al departamentului Rinului Inferior a dat următoarea hotărâre:

După ce a văzut cererea prezentată tribunalului de Roessel Sö¹⁸, fiica lui Gerchel Sö, cetățean din Oberhergheim, departamentul Rinului Superior, având drept scop să-i obțină eliberarea pentru a fi fost în mod arbitrar pusă în stare de arest de cetățeanul Otto, comisar revoluționar numit de Euloge Schneider, devotându-se ea însăși pentru a-și salva tatăl de o arestare arbitrară;

După ce auzit concluziile acuzatorului public substituit,

Tribunalul a declarat arestarea făcută de comisarul Otto nulă, ilegală și arbitrară; drept consecință, a poruncit ca ea să fie pusă în libertate; considerând că este important ca pietatea filială a petiționarei față de tatăl său și devotamentul ei generos pentru a-i păstra libertatea, oferindu-se ea însăși ca prizonieră a acestui comisar, să fie cunoscute de public drept exemplu vrednic de laudă;

Tribunalul ordonă ca prezenta hotărâre să fie

¹⁸ Sö: ortografia veche pentru Sée. (n.a.)

imprimată în cele două limbi și trimisă la toate municipalitățile din departament; ordonă, pe lângă aceasta, că este descărcată de toate cheltuielile pe care le-a avut în timpul deținerii, șederii și întoarcerii; că suma va fi plătită de casierul tribunalului și, ca avans de despăgubire și dobândă la care are dreptul, să-i fie plătită de numitul casier suma de o sută de livre pentru a se putea întoarce acasă, fiindu-i rezervate, pe lângă aceasta, toate drepturile de a acționa împotriva numitului Otto.

Dat la Strasbourg, la 7 Nivôse din anul II al Republicii Franceze, una și indivizibilă.

Au semnat:

Mainoni, președinte; Teterel și Wolff, judecători;
Hodel, comisar-grefier cu colaționarea de paragrafe;
Hodel, comis-grefier.“

Cimitirul de la Versailles

ra în 1788; în ziua aceea, regele Ludovic al XVI-lea era foarte bine dispus, plecând de la Versailles ca să meargă la vânătoare. Trăsura alerga repede către locul de întâlnire când, la cotitura unei alei din pădurea vecină cu Rocquencourt, s-a făcut oarecare învâlmășeală printre gărzile de corp din escortă, iar trăsura regală s-a oprit brusc. Ludovic al XVI-lea a scos capul pe fereastra portierei și a văzut cu mirare patru bătrâni cu figuri de străini, împodobite cu bărbi albe și lungi, în veșminte dintr-o stofă groasă, cenușie și purtând pe umeri o targă pe care zăcea un sicriu de lemn grosolan, abia acoperit de o pânză mortuară, aproape sfâșiată. În urma cortegiului funebru mergeau doi tineri care plângeau cu lacrimi fierbinți și care aveau hainele sfâșiate în semn de doliu. Alaiul era încheiat de vreo zece indivizi cu îmbrăcăminte și înfățișare ciudată, având trăsături orientale. Mergeau cu pas măsurat și grav, psalmodiind într-o limbă străină, pe o melodie necunoscută.

Această apariție neobișnuită l-a tulburat pe rege.

Primul său impuls a fost de a-și descoperi capul în fața aceluia coșciug modest și de a face cu evlavie semnul crucii. Apoi, întorcându-se spre domnul de Besenval, care se afla lângă el în trăsură, l-a întrebat:

– Ce-i asta?

Dar căpitanul gărzilor, care călărea lângă portieră și auzise întrebarea regelui, s-a apropiat cu respect și a zis:

– Iertați, Sire, întârzierea pe care acești neciopliți au pricinuit-o trăsurii maiestății voastre. Tocmai i-am muștrat strașnic pe hăițașii voștri, pentru că n-au trecut peste trupurile acelor evrei.

– Cum? Evrei? a reluat regele mirat.

– Da, Sire, de câțiva ani deja, o colonie a acestor necredincioși, de fel de lângă Metz și din Alsacia, au venit să se stabilească în bunul vostru oraș Versailles. Fac negoț cu obiecte de aur și de argint, cu haine vechi și cu articole de parfumerie.

– Dar ce caută aici, în pădure?

– Tocmai asta i-am întrebat și tot ce am înțeles din jargonul lor nemțesc este că, de vreme ce nu-și îngroapă morții în cimitirul creștinilor și nici nu-și pot permite un cimitir al lor la Versailles, sunt obligați să-și ducă morții la Paris, unde îi îngroapă în cimitirul pe care îl au evreii în parohia Montrouge.

– Bieții oameni! spuse regele gânditor. Să facă așa cinci leghe!...

În acel moment, trăsură a pornit repede către Saint-Germain, unde curtea era la vânătoare în ziua aceea, iar cortegiul funebru a pornit încet spre Paris, mai preocupat de doliul său, decât de întâlnirea cu regele Franței. Către seară, regele se întorcea la Versailles și deja se înălța la orizont castelul lui Ludovic al XIV-lea, cu statuile sale mărețe, cu bazinele mitologice și apoteozele de marmură, când mulțimea care umplea bulevardul, deschizându-se în fața cortegiului regal, a lăsat să se zărească un sicriu bogat împodobit, însoțit de o procesiune numeroasă de preoți.

– Este înmormântarea unui bogat negustor de pânzeturi, din strada Parohiei...

Regele n-a răspuns nimic dar, odată întors la castel, și-a păstrat aerul îngândurat, pe care nu l-au putut alunga cu totul nici cuvintele dulci ale reginei, nici îmbrățișările tânărului delfin.

Toată noaptea, somnul monarhului a fost bântuit de vise funebre și, îndată ce s-a trezit, a pus să fie chemat ministrul său, Malesherbes, căruia i-a povestit gândurile dureroase ce i se treziseră în ajun, când asistase, condus parcă de Providență, la două înmormântări de un contrast atât de izbitor. Apoi a adăugat:

– Oare nu sunt toți francezii copiii mei? Și trebuie neapărat ca religia să-i urmărească mereu pe o parte dintre supuși cu tristețile ei excluseri?

În această conversație s-a pus pentru prima dată problema unei anchete ce ar trebui făcută privitor la mijloacele de a ameliora situația evreilor din Franța, iar regele i-a spus ministrului său aceste frumoase cuvinte, pe care le-a păstrat istoria:

– Domnule de Malesherbes, dumneavoastră v-ați făcut protestant, iar eu vă fac evreu.

Malesherbes, care în toate împrejurările apăruse în consiliile regelui dreptatea și omenia, i-a mulțumit regelui, ca pentru o favoare, că binevoia să-l asocieze marelui act de reparație în favoarea evreilor francezi, la care se gândea. Pe când pleca, Ludovic al XVI-lea

I-a chemat înapoi și i-a spus:

– În legătură cu aceasta, domnule Malesherbes, scrieți-i, vă rog, intendentului provinciei să dea fără întârziere evreilor din bunul nostru oraș Versailles un colț de pământ ca să-și îngroape morții. Dacă orașul nu are teren liber, să ia unul din propriul nostru domeniu și chiar, la nevoie, din parcul nostru regal...

Acest act de mărinimie s-a împlinit; și, când evreii din lumea întreagă vor vizita frumosul castel de la Versailles, vor voi să aducă o amintire pioasă lui Ludovic al XVI-lea și virtuosului său ministru Malesherbes, cei dintâi care au făcut să strălucească, pentru fiii lui Israel, era unei egalități pe care Adunarea Constituantă din 1789, apoi Ludovic-Filip, aveau s-o completeze și s-o definitiveze în Franța, de unde această mare binefacere se răspândește în toate celelalte țări.

Cerf-Berr la Versailles

erf-Berr, din Bischheim, venise la castelul din Versailles pentru a înainta o solicitare regelui Ludovic al XVI-lea în favoarea evreilor din Alsacia. El a găsit anticamera plină de curteni și a trebuit să aștepte mult ceasul în care să poată fi primit la rege. Ziua trecea; Cerf-Berr, văzând că nu-i mai venea rândul, a început să spună rugăciunea *Minha*, pe care evreii o au de spus înainte de lăsarea nopții. Retras într-un colț al salonului, își spunea rugăciunea în reculegere adâncă, întors spre Răsărit, în picioare, când ușierul a venit să-l anunțe că regele este gata să-l primească. Dar, fără să-i pese de mânia ușierului, nici de avertismentele repetate ale șambelanului care alergase să spună că regele așteaptă, Cerf-Berr și-a terminat cu evlavie rugăciunea. Apoi, primit în fața regelui Franței, i-a spus:

– Nu există decât un singur monarh mai mare decât Maiestatea Voastră: Dumnezeu. Iar eu eram reținut la El.

Regele, care cunoștea pietatea lui Cerf-Berr și știa

că, la acesta, ea era unită cu un profund patriotism și cu sentimente alese, i-a primit cu bunăvoință scuza, precum și intervenția în favoarea evreilor din Alsacia.

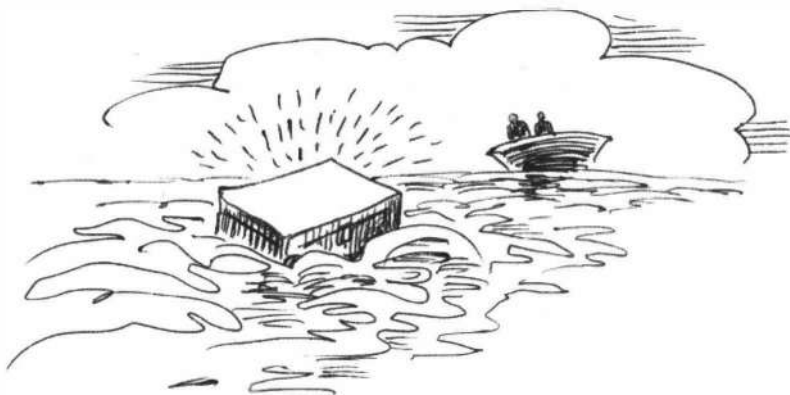
Biblia de la Bône

rașul Bône, din Algeria, numără, printre monumentele consacrate cultelor, două biserici catolice, o moschee principală, construită din materialele unor vechi temple romane, și o sinagogă.

Această sinagogă celebră, care totuși nu se distinge nici prin proporții, nici prin arhitectură, își datorează tot renumele unei Biblîi miraculoase, care e păstrată cu grijă și cu respect datorită proprietăților prodigioase care i se atribuie. Iată ce spune legenda despre originea acestei minunate comori.

Acum mulți ani, un maur din Bône se dusesese, după obiceiul celor de religia lui, să facă pelerinajul la Mecca și Medina, cele două „orașe sfinte“, leagănul și mormântul Profetului. După ce a împlinit acest act, de altfel obligatoriu pentru orice credincios musulman, cel puțin o dată în viață, omul nostru și-a văzut de afacerile sale negustorești. În sfârșit, hotărându-se să plece de acolo, s-a urcat pe o corabie care mergea la Alexandria. Printre călători se afla un evreu originar tot din Bône, care acum se întorcea

de la Ierusalim, purtând o Biblie pe care i-o dăduse marele rabin. Evreul avusese grijă să încuie această comoară într-un sipet de aramă.

Când a început să se zărească portul, a izbucnit o furtună puternică. Corabia s-a scufundat și totul a fost înghițit de ape. Un singur pasager a scăpat din naufragiu și a reușit să ajungă pe coastă: pelerinul maur. După o vreme s-a întors la Bône, unde a povestit nenorocirea, fără a uita de moartea evreului, compatriotul său.

Nu se mai gândea nimeni la această întâmplare când, într-o zi, turcului care păzea portul din Bône, pe când își fuma solemn pipa și privea mișcarea apei, i s-a părut că zărește, plutind în depărtare, o formă neclară. S-a apropiat de plajă și a descoperit un sipet care tăia apa în chip minunat către țărm,

unde părea că se grăbește să ajungă. Caidul (mai-marele locului) a fost imediat înștiințat despre acest fapt, iar el le-a poruncit ceaușilor săi să meargă să culeagă obiectul despre care i se spusese. Dar când s-au apropiat barcagiii, sipetul a cotit și s-a întors în larg. S-au făcut mai multe încercări: de fiecare dată, același rezultat. Degeaba se încăpățâneau turcii, că se încăpățâna și sipetul.

Uimirea era la culme, când cei de față și-au amintit de povestirea pelerinului și s-au gândit la evreu și la Biblia pe care o purta. Au fost chemați câțiva evrei care au primit porunca să pună mâna pe sipetul fugar și rebel. Și atunci, minune! Îndată ce au pus ei piciorul într-o barcă, s-a îndreptat și sipetul spre aceasta fără șovăire și s-a așezat sub mâna unui rabin care l-a deschis cu solemnitate și a scos de acolo sfânta Biblie de la Ierusalim.

Pelerinul maur, cel care făcuse călătoria împreună cu nefericitul deținător al cărții sfinte, a fost atât de impresionat de această minune, încât a pus să se construiască, pe banii săi, o casă specială în care să se păstreze această comoară.

Așa a fost întemeiată sinagoga din Bône și, de la această minune, este ținută în mare cinste, așa încât merg acolo să-și facă rugăciunile și unii musulmani.

Lederherz

e când eram pastor la W., vedeam cum apare un anumit vânzător ambulant, în fiecare săptămână, și petrece cinci zile în sat, fără a se stabili acolo. Locul său de baștină era la opt leghe depărtare. El sosea regulat la noi duminica dimineața. Mergea pentru aceasta toată noaptea, încărcat cu un balot greu. Era un evreu numit Herz. Toată lumea îl cunoștea sub numele de Lederherz. În satul meu, țăranii aveau obiceiul să cumpere bucăți mari de piele groasă, ca să i-o dea cizmarului să le facă din ea pingele, când aveau nevoie. Lederherz furniza aceste piei și le purta însemnul chiar asupra sa, căci coatele de la redingotă îi erau împodobite cu bucăți de piele, tăiate în formă de inimă (Lederherz înseamnă „inimă de piele“).

Mă aflu de un an în sat și Lederherz nu încercase încă să facă vreo afacere cu mine. Dar cumpăra de la nevasta mea pene de la găștele noastre și făcuse și ea, din timp în timp, câte un schimb de obiecte cu el. Cu această ocazie, soția îmi lăuda adesea cinstea și înțelepciunea lui și îmi povestise și istoria vieții

lui Lederherz. Era cel mai mare dintre patru frați și surori și, după cum spunea el, nu apucase să se căsătorească, pentru că trebuise să se gândească la alții pe care îi ajutase cu hărnicia lui să-și întemeieze un cămin. Acum, spunea el, situația lui era mai ușoară, căci nu mai trebuia s-o întrețină decât pe bătrâna lui mamă, care avea aproape optzeci de ani.

Abia în a doua iarnă am făcut și eu cunoștință cu el. Se gândea la nevoile fiecăruia și mi-a adus niște cizme mari, îmblănite, pe care le mai am și acum. Îmi declarase, cu un zâmbet inteligent și afectuos, că aveam absolută nevoie de cizme atunci când, pe vreme rea, trebuia să mă duc la biserica filială sau la ferme îndepărtate, ca să vizitez bolnavii. În ziua aceea, a luat la noi o ceașcă de cafea (nu accepta altă mâncare) și i-am îngăduit cu plăcere să-și pună pe cap, când o bea, kipa de catifea. Apoi i-am plătit prețul cumpărăturilor. Mi-a spus că nu era așa mare grabă; dar o strălucire deosebită i-a luminat ochii mari și negri, în timp ce, pe când îi dădeam banii, i-am citat în limba ebraică versetele 14 și 15 din capitoul 24 al Deuteronomului: „Să nu oprești plata unui lucrător cu ziua, lipsit și sărman, dintre frații tăi sau dintre străinii care sunt în țara ta, la porțile tale; în aceeași zi să-i dai plata și să nu apună soarele peste datorie“.

Lederherz era înalt, bine făcut, dar se vedea că se hrănea prost. Într-adevăr, șase zile din săptămână

trăia aproape numai cu cafea și cartofi; rareori își permitea o mâncare cu ouă sau făină, pe care și-o gătea singur, în vasele sale, la gazda sa, cizmarul Lipp. Se afla cu acesta într-o strânsă prietenie care, totuși, nu se manifesta decât prin tachinări neîncetate și discuții religioase. Cizmarul Lipp era un bun cunoscător al Scripturii și încerca să-l convertească pe prietenul său evreu la credința sa. Dar Lederherz îi rezista vitejește și răspunsul lui obișnuit era:

– Măcar un lucru nu ni-l puteți reproșa: niciodată nu încercăm să facem pe cineva să-și părăsească religia.

Era ultima iarnă din șederea mea la W. Timp de aproape trei luni avusesem parte de un frig aspru neîntrerupt. Lederherz nu mai venise în sat de cincisprezece zile. Lumea îl regreta și se spunea că poate este foarte bolnav sau poate că a murit. Lipp spunea că, dacă nu va veni nici în acea săptămână, se va duce el să-l viziteze.

Dar, în prima duminică după anul nou, Lederherz a sosit și s-a târât cu mare efort, cu balotul său greu, până la casa gazdei sale. A spus, gâfâind:

– Ar fi trebuit să rămân acasă. Dar, Domnul fie lăudat, am ajuns la tine, Lipp.

Lederherz părea și mai abătut ca de obicei și redingota lui era sfâșiată larg, în partea stângă. Lipp știa că acesta este un semn de doliu. Lederherz i-a spus că îi murise mama. Această nenorocire fusese

cauza lungii sale absențe.

– Și acum, a adăugat el, sunt și eu grav bolnav. Este ultima mea călătorie; facă-se voia lui Dumnezeu! Dacă trebuie să mor în altă parte decât la mine acasă, prefer să mor la tine. Mă tem că nu voi mai auzi mâine cum îți cântă cocoșul. Trimite îndată pe cineva în satul meu să le spună să vină fratele meu și toți cei care vor și pot, ca să fie lângă mine când voi muri.

Cizmarul a încercat să-i risipească temerile prin glume. Totuși a făcut de îndată tot ce-i putea fi plăcut prietenului său, ca să se simtă mai bine. Singurul pat care era așezat într-o cameră încălzită, patul cu baldachin, care fusese al bunicii, i-a fost cedat. Curând însă, Lederherz a început să fie scuturat de friguri: avea febră. Din fericire, tocmai atunci a sosit în sat doctorul; l-a văzut pe bolnav și când, la plecare, Lipp l-a întrebat îngrijorat ce are, el a clătinat din cap. Lipp s-a albit la față ca un mort dar, când s-a întors lângă bolnav, s-a prefăcut că este liniștit și a încercat să-l încurajeze.

– Încă nu m-am rugat astăzi, a gemut bolnavul. Tu știi cum îmi pun *tefilinii*; ajută-mă, căci nu mă pot mișca.

Lipp l-a ajutat pe bolnav să-și pună *tefilinii* pe brațul stâng și pe frunte și i-a zis zâmbind:

– S-a făcut, acum poți să mâni mai bine căruța.

Bolnavul a răspuns cu glas slab:

– Nu glumi în clipa asta, nu face așa, îți faci păcat. Dar nu mă supăr pe tine. Dă-mi mâna și te rog să mă ierți și tu pe mine pentru tot răul ce-ți voi fi făcut cu fapta sau cu vorba, iar dacă fratele meu și ceilalți nu mă mai găsesc în viață, să le spui că i-am iertat pe toți... dacă-mi vor fi făcut vreun rău, cu știință sau fără știință... Să mă ierte și ei!

A murmurat niște rugăciuni în șoaptă, apoi, ca rătăcit, l-a strigat pe fratele său și a exclamat:

– Ia cartea de rugăciuni și recită-mi *Șema*! Vreau să aud *Șema*! *Șema*!...

Lipp s-a alarmat și a fost cuprins de teamă, pentru că Lederherz striga tot mai tare:

– De ce nu spui nimic? Spune *Șema*! Nu-i nimeni aici care să-mi facă acest serviciu? Sunteți muți și orbi cu toții?

Lipp, neliniștit, a venit la mine, la casa parohială, și mi-a povestit tot.

– Ce vrea să spună cu *Șema* asta? m-a întrebat el tremurând.

I-am explicat că aceasta înseamnă versetele 4-8 din capitolul 6 al Deuteronomului. Aceste cuvinte cuprind mărturisirea de credință a evreilor și cu aceste cuvinte pe buze își dau, cu evlavie, ultima suflare.

– Ce să facem? a întrebat Lipp.

– Să facem ce putem, am răspuns eu.

Mi-am luat Biblia ebraică, am căutat locul dorit și l-am însoțit pe Lipp la el acasă. Când am intrat, bolnavul a strigat:

– Sosiți odată? Sunt gata!

Atunci am recitat în ebraică:

– Ascultă, Israele: Adonai, Dumnezeuul nostru, Adonai este unul! Să-l iubești pe Adonai, Dumnezeuul tău, din toată inima ta, din tot sufletul tău și din toată puterea ta...

În timp ce citeam cu glas tare acest pasaj în

ebraică, Lederherz mă privea, cu ochii larg deschiși, cu acea privire deosebit de luminoasă, pe care ochiul omului nu o poate avea decât în ceasul morții. Nu știu dacă m-a recunoscut, dar de-abia am rostit primele cuvinte, că le-a și repetat cu un glas emoționant și, când m-am oprit, mi-a făcut semn să continui. Am repetat atunci citirea, fără întrerupere, și la cuvântul *Adonai* și-a dat sufletul... I-am închis ochii. Cred că n-am fost niciodată un slujitor mai credincios al Cuvântului lui Dumnezeu, nici n-am fost mai mult în spiritul iubirii, decât în momentul în care eu, pastorul creștin, l-am ajutat pe un evreu să-și facă rugăciunea în ceasul din urmă al vieții sale.

În noaptea următoare, foarte târziu, au sosit un frate și o soră ai defunctului, însoțiți de alți doi locuitori din satul lui. Lipp le-a povestit cum murise Lederherz și ei au venit la mine să-mi mulțumească, plângând amar. Când au plecat, a doua zi, luând rămășițele pământești ale fratelui lor, l-am însoțit pe cel mort, împreună cu Lipp, până la hotarul comunei noastre. Este una dintre amintirile care îmi mișcă inima cel mai tare.

Rabbi Woelfele din Zborasch

Rabbi Woelfele din Zborasch era un adevărat *ṭaddik* între *ṭaddikimi*. O singură mișcare a sufletului său în timpul rugăciunii era în stare să mute munții din loc. Acest lucru era cunoscut de toată lumea în Polonia; chiar și creștinii o știau. Un singur om nu-l cunoștea pe Woelfele și acesta era Rabbi Woelfele însuși. Nu voia să știe altceva decât studiul sacru și rugăciunea, rugăciunea făcută în general pentru ceilalți, rareori pentru propria persoană. Chiar și în scurtele lui clipe de răgaz, tot spre sfânta învățătură i se îndreptau gândurile. I se întâmpla totuși să se simtă invadat de idei profane, adică devenea atunci obiectul propriilor sale meditații. Nu putea să-și explice minunea că oamenii veneau la el din toate colțurile lumii ca să-l întrebe de sănătate, ca să-i ceară sfatul în tot felul de probleme și ca să obțină de la el ajutorul rugăciunilor. De unde respectul extraordinar care i se arăta? Ajungea să creadă că toate acestea nu puteau fi decât efectul unei erori profunde.

„Toți fiii lui Israel sunt la fel de *kedoșim*, de

sfinți, la fel de iubiți de Dumnezeu. Atunci de ce au pus ochii mai ales pe mine? De unde mi se trage faptul că toată această mulțime se înghesuie aici în zilele de șabat și de sărbătoare? Șabatul are peste tot aceeași sfințenie, și sărbătorile la fel, chiar dacă sunt celebrate într-un grajd. Dar, pentru că oamenii aceștia vin la mine, trebuie să-i primesc cu mari onoruri și să împart cu ei pâinea pe care ne-a dăruit-o Dumnezeu ca să o frângem în pace și bucurie cu aproapele nostru. Orice om care se simte răspunzător de semenii săi este vrednic să trăiască. Orice om are valoare în ochii lui Dumnezeu. Cum ar putea fi altfel, de vreme ce omul este creat după chipul Creatorului său?“

Astfel medita Rabinul din Zborasch.

Când două părți adverse veneau să-i prezinte un litigiu, Rabbi Woelfele le răspundea, în modestia sa:

– Cine sunt eu ca să-mi permit să mă amestec în treburile a doi oameni atât de vrednici ca voi? Voi știți la fel de bine ca și mine că, pentru evrei, pacea este singurul vas potrivit să primească toate binecuvântările.

Într-o zi a auzit-o pe nevasta lui certându-se cu slujnica pentru că aceasta, fără s-o anunțe dinainte, se angajase în altă parte.

– N-ai să pleci! striga furioasă nevasta rabinului.

– Și eu vă spun că nu voi rămâne la dumneavoastră,

răspundea pe un ton încăpățânat slujnica; să mergem în fața judecătorului!

Și, văzând rabinul că nevasta lui își pune hainele de șabat și se pregătește să meargă la tribunal, se grăbește să facă și el la fel, ca s-o însoțească.

– Unde te duci? îl întreabă mirată nevasta.

– La judecător, copilă, răspunde liniștit Rabbi Woelfele.

– Dar treaba asta nu te privește, n-am nevoie de ajutorul tău, mă voi pricepe și fără tine să-mi impun dreptul.

– E adevărat, copilă, te pricepi perfect, dar nu sunt sigur că slujnica se poate apăra la fel de bine ca tine.

– Și ce-ți pasă? Cred că nu te gândești să îi iei partea.

– De ce nu? răspunde Rabbi Woelfele mirat. Oare nu spune în cartea lui Iov (31,13-15): „Oare am disprețuit dreptul servitorului meu sau al slujnicei mele când s-au judecat cu mine? Ce voi face când se va scula Dumnezeu? Când va cerceta, ce voi răspunde? Cel care m-a făcut pe mine în sânul mamei, oare nu i-a făcut și pe ei?”

Iată altă întâmplare cu rabinul din Zborasch.

Era în plină iarnă. Era foarte frig și un vânt înghețat biciuia fețele. Sosește un mesager trimis de un negustor dintr-un sat vecin ca să-l invite pe rabin să vină să vegheze lângă un nou-născut care, a doua

zi, trebuia să fie primit în legământul lui Avraham. Rabbi Woelfele s-a bucurat mult de această veste și, către miezul nopții, s-a suit în trăsură și a plecat prin vijelie ca să meargă să-l salute pe noul vlăstar al sfântului nostru patriarh și să-i facă lângă leagăn garda de onoare la care era invitat. Ajuns la destinație, rabinul i-a găsit pe toți evreii locului deja adunați într-o cameră bine încălzită și bine luminată. Masa

era pusă cu grijă, iar învățătorul venerat era așteptat cu nerăbdare. Dar abia s-a așezat și s-a încălzit puțin Rabbi Woelfele, că s-a sculat și a ieșit. Nimeni nu s-a mirat: desigur, Rabbi avea să se întoarcă în câteva clipe. Dar minutele și sferturile de oră se scurg, e mai mult de o oră de când Rabbi a ieșit și nu se mai întoarce. Lumea începe atunci să se îngrijoreze de-a binelea: la o oră atât de târzie nu trebuie să te temi oare de duhurile rele?... Numai la gândul acesta, toți cei de față sunt cuprinși de spaimă. În grabă, se năpustesc afară și-l caută pe Rabbi, dar nu văd nimic. Vijelia suflă cu furie și frigul îi pătrunde până la oase. Vremea rea nu făcea decât să le sporească neliniștea. Ce s-o fi întâmplat cu scumpul lor rabin, într-o asemenea noapte? Mergeau pe bâjbâite în bezna groasă, invocând Numele sfânt, când, ajunși în spatele șurii, au auzit pași. Se apropie, strigă în întuneric și Rabbi Woelfele le răspunde liniștit. La lumina unui chibrit pe care vântul îl stinge îndată, ei îl zăresc pe Rabbi tremurând de frig și cu barba acoperită de țurțuri.

– Ce s-a întâmplat, Rabbi? întreabă negustorul. N-ai fost bine primit în casa mea?

– Glumiți, răspunde Rabbi Woelfele. Dimpotrivă, primirea dumneavoastră mi-a pătruns inima de o căldură plăcută. Dar mi-am amintit deodată că-l lăsasem pe vizitiul meu în frig și, ca nu cumva, ferească Dumnezeu, să cadă bolnav, am ieșit ca să-l

trimit în bucătărie să se încălzească puțin. Încă nu s-a întors.

Atunci se duc toți în bucătărie, unde îl găsesc pe vizitiu dormind adânc lângă plită. Vor să-l trezească, dar Rabbi Woelfele se împotrivește:

– Cum ne-am putea gândi, spune el, să tulburăm odihna unui om creat după chipul lui Dumnezeu, să-l deranjăm din somnul lui binemeritat după o zi de muncă grea?

În clipa aceea, toți au dobândit convingerea că Rabbi Woelfele este adevăratul *ṭaddik* și că el singur valora mai mult decât lumea întreagă. Bineînțeles, rabinul a fost singurul care nu bănuia gândurile pe care le inspirase.

Avea un asemenea respect pentru originea omului, care nu este alta decât sfințenia, încât era convins că nici măcar păcătoșii din Israel nu fac răul în mod conștient, ci cu nevinovăție, pentru că nu cunosc încă adevărata origine a ființei umane. Când veneau la el oameni cu reputație proastă, rugându-l să-i ajute să intre pe calea pocăinței, el le spunea:

– Care e pocăința la care vă gândiți? Simplul fapt de a vrea să faceți pocăință vă pune pe calea sfințeniei și astfel vă ridicați moral mai presus de toți evreii care nu au nevoie de pocăință.

Într-o zi, unul dintre discipolii săi, mânat de curiozitatea de a vedea un *ṭaddik* cu mare reputație, a pornit spre Lublin, unde locuia acel om al lui

Dumnezeu lângă care își propunea să petreacă șabatul.

Când l-a văzut, *țaddikul* l-a apostrofat cu asprime:

– Pleacă! i-a spus el. Întoarce-te la Zborasch. Cea mai mică din zilele cu greșeli ale maestrului tău, Rabbi Woelfele, este o zi de șabat. Există un singur păcat pe care acest sfânt rabin îl săvârșește în fiecare zi: minte!

– Cum îndrăznești să spui asta? a exclamat uluit discipolul.

– Totuși minte, e sigur, pentru că în rugăciunea sa zilnică el spune: „Iartă-ne, Tatăl nostru, căci am păcătuit“¹⁹. Or, el nu are nimic care să trebuiască să-i fie iertat.

¹⁹ Binecuvântarea a șasea din *Șemone Esre*. (n.a.)

Văduva pioasă

n ținutul meu natal se afla, pe vremuri, un vechi cimitir înconjurat de un zid mare de piatră. Era situat în plin centrul orașului și, ori de câte ori trebuia să trecem prin fața acestui loc de odihnă, eram cuprinși de spaimă.

Despre acel cimitir se istoriseau multe povești lugubre, povești de care râdeam, dându-le totuși oarecare crezare în sinea noastră: acolo erau înmormântate persoane virtuose, despre care nu se spunea că sunt „moarte“, ci că „se întorseseră la Dumnezeu“. Se admitea în general că acești fericiți erau îngerii păzitori ai credincioșilor vii și în fiecare an era obiceiul să se înconjoare de trei ori zidul cimitirului în ziua în care se comemora distrugerea Templului. Mai mergeam acolo și în orice împrejurare grea, pentru a cere sfat celor răposați și a le implora ajutorul.

În orașul nostru trăia odinioară o văduvă foarte pioasă, care nu avea copii. Era atât de săracă încât, într-o zi, a fost lipsită chiar și de cele necesare pentru a pregăti mâncărurile de sabbat. Toate oalele erau

goale și cuptorul nu era încălzit. Pentru a nu-și lăsa sărăcia pradă limbilor ascutite din vecini, ea a început să lovească oalele unele de altele, să trântască ușa cuptorului, să agite apa, să toace și să bată, făcând o asemenea gălăgie, încât trecătorii trebuiau să aibă impresia că văduva pregătește o masă pentru o mulțime de oameni săraci. Căci, cu toată sărăcia ei extremă, avea un renume de milostenie.

După obiceiul oamenilor evlavioși, ea își accepta sărăcia fără cârteală și se pregătise chiar să „primească șabatul“ cu inimă bucuroasă.

La asfințit, chiar în clipa în care rostea binecuvântarea luminilor în cinstea șabatului, cineva a bătut la ușă. Când văduva a deschis ușa, a intrat un om sărac, implorând de la ea o masă și un pahar de vin, ca să facă binecuvântarea de *kidduș*. Văduva avea inimă prea bună ca să-l refuze pe un biet flămând: așadar, cu câteva vorbe bune, l-a poftit să intre.

– Le-am rugat deja pe vecinele tale să-mi ofere o masă, a spus străinul, dar mi-au închis ușa în nas. Ele pretind că tu ai gătit toată ziua, că nu ți s-a răcit cuptorul, că aștepți probabil mulți invitați și că mă vei primi, de bună seamă, și pe mine.

Văduva pioasă, nevoinind să-l dezamăgească pe bietul om, i-a spus:

– Este adevărat. Fă-ți rugăciunea, apoi îți voi servi cele de trebuință pentru a sărbători cum se cuvine șabatul.

Apoi, lăsându-l singur pe bătrân și prefăcându-se că se duce în bucătărie, a mers pe ascuns la cimitir, care era foarte aproape de casa ei. Acolo, la „locul potrivit“, sub arcada de piatră care purta o inscripție sacră, ea a început să implore sfaturile celor răposați, neștiind ce să-i spună bietului străin care venise la ea în speranța de a participa la bucuriile șabatului.

S-a rugat îndelung și, încurajată, plină de încredere, s-a întors acasă.

Oaspetele ei își terminase rugăciunea și se plimba prin cameră, cântând cele două frumoase cuplete tradiționale *Șalom aleihem*.

După ce i-a răspuns la salut, i-a adus un vas cu apă și un șervet ca să se spele pe mâini înainte de binecuvântări.

– Unde este vinul pentru *kidduș* și unde sunt cele două pâini care trebuie să slujească la binecuvântarea *hamoți*? spuse străinul.

Atunci femeia, rușinată, și-a mărturisit încurcătura și greșeala: își indusese în eroare vecinele doar pentru a-și ascunde sărăcia, trântind ușile cuptorului ca să le facă să creadă că se scaldă în belșug. Dar bătrânul s-a prefăcut că nu o crede. A adulmecat cu putere aerul și a spus:

– Dar eu simt miros de carne și de alte mâncăruri! De ce să minți? Și de ce să-mi refuzi masa, după ce m-ai invitat la cină? Vrei să-ți bați joc astfel de un biet om și nu-ți dai seama că te încarci cu un mare păcat?

Atunci văduva s-a apropiat de cuptor ca să-i arate invitatului că oalele erau într-adevăr goale. Nu mică i-a fost mirarea când, ridicând capacele, a găsit feluri care fierbeau, împrăștiind un miros plăcut! A scos din cuptor, pe rând, pâinile de șabat, pești fripți, friptură și încă alte feluri. Buna femeie a fost atât

de tulburată la vederea acestor lucruri miraculoase, încât a leșinat. Când și-a revenit, străinul dispăruse.

Se povesteau mulțime de istorii de acest gen cu privire la vechiul cimitir. Într-o zi s-a născut proiectul de desființare a lui pentru că se spunea că încurcă circulația. Dar cei care se simțeau atașați de morții lor și socoteau un lucru criminal ca aceștia să fie tulburați în odihna lor s-au opus proiectului. Unde să meargă să se roage în ziua de comemorare a distrugerii Templului? Și nu ar fi o profanare să se cedeze traficului zilnic un loc atât de sacru, martor al atâtor miracole? Oamenii care erau interesați în demolare înaintaseră o cerere motivată consiliului municipal, declarând că dreptul celor vii trebuie să prevaleze asupra dreptului morților. Dar, cu toate insistențele lor, morții nu au fost tulburați din odihnă, căci, după legenda populară, multe au fost minunile care au îndepărtat mereu de vechiul cimitir mâinile sacrilege.

Prestidigitatorul

Într-o zi, un prestidigitator a ajuns într-un orașel din Volânia. Deși acest eveniment se petrecea cu puțină vreme înainte de Pesah (perioadă în care oamenii au mai multe griji decât păr pe cap), sosirea lui a făcut senzație. Într-adevăr, ce om ciudat, cu hainele lui zdrențuite și având pe cap un joben desfundat! Avea o fizionomie pronunțată de evreu, dar avea barba rasă. Niciodată nu-l vedeai mâncând, nici feluri permise, nici feluri oprite. Să înțeleagă cine poate!

În curând a fost obiectul tuturor conversațiilor.

- De unde vine?
- De la Paris!
- Unde vrea să meargă?
- La Londra!
- Evident, s-a rătăcit pe aici.

Purtările lui erau ciudate: dacă te apropiai de el, dispărea brusc, ca și cum l-ar fi înghițit pământul, ca să reapară puțin mai departe, de cealaltă parte a pieței.

După câteva zile, a închiriat o sală ca să-și expună

numerele de prestidigitație. A făcut lucruri minunate: în fața tuturor spectatorilor a înghițit cărbuni aprinși de parcă erau simple găluște de făină; a scos din gură panglici de toate culorile, albe, roșii, verzi, de o lungime extraordinară; din cizme și-a scos șaisprezece perechi de curcani, mari cât urșii, care au zburat prin scenă; a găsit în tălpile încălțărilor o oală plină cu ducați de aur; a fluierat și mulțime de pâini de șabat au străbătut sala și au început să danseze sub tavan; al doilea fluierat, și totul dispăruse: panglici, curcani, pâini și ducați; totul se duse.

– Perfect! spuneau cei de față. Se știe că și diavolul are un amestec în aceste treburile; și magicienii din Egipt erau probabil în stare de trucuri chiar mai mari. Dar cum se face că e atât de sărac? El, care scoate ducați din tălpile încălțărilor, nu poate nici să-și plătească chiria locuinței; el, care, dintr-un fluierat, dobândește mai multe pâini de șabat decât scoate din cuptor cel mai mare butur; el, care scoate curcani din cizme, are o figură jigărită, iar ochii îi sticlesc ca unui flămând. Într-adevăr, aceasta este a cincea întrebare de pus în seara Sederului!

Să-l lăsăm acum pe pretidigator și să-i facem o vizită lui Hayim Yoyne și nevestei sale, Riwke Beile. Hayim Yoyne făcea odinioară comerț cu lemn și-și pierduse toată averea. Apoi se făcuse contabil; dar, curând, și-a pierdut și această situație modestă. De mai multe luni trăia în mizerie și sărbătoarea

Pesahului se apropia. Nu mai avea nimic de pus amanet, căci totul, de la primul sfeșnic până la ultima pernă, plecase acolo. Riwke a vrut să ceară ajutorul comunității, dar Hayim Yoyne a refuzat hotărât. Nu voia să-și mărturisească sărăcia, își punea încrederea în Dumnezeu, care avea să-i vină în ajutor negreșit. Riwke Beile, după ce scotocise de mai multe ori prin toate cotloanele, găsisese ca prin minune o veche lingură de argint, uzată, pe care o credea de mult pierdută. Dar Hayim Yoyne, punând mâna pe prețioasa descoperire, a vândut-o și a vărsat prețul vânzării în cutia de ajutoare pentru săraci în timpul sărbătorii Pesahului.

– În primul rând, a spus el, trebuie să ne gândim la săraci.

Și Pesahul se tot apropia: mai erau doar câteva zile. Hayim Yoyne aștepta plin de încredere ajutorul divin, iar Riwke Beile tăcea. Nevasta e datoare să-și asculte bărbatul.

Zilele s-au scurs. Riwke Beile nu mai putea dormi; plângea nopți întregi, dar încetișor, ca să n-o audă bărbatul ei; zilele erau și mai rele. Trebuia să se păzească de vecini, ca aceștia să nu le observe saracia. O, acele priviri de curiozitate și de milă, care înțepau ca acele! Și întrebările:

– Când îți coci *mațot*-urile? Ai pus deja la murat napii roșii?

Și, dacă erau prieteni apropiați:

– Dar ce se petrece la voi, Riwke Beile? Sunteți cumva strâmtorați? Vrem să vă dăm cu împrumut...

Și, roșind până la urechi, Riwke Beile se vedea obligată să respingă aceste propuneri de ajutor, inventând pretextele cele mai neverosimile, căci Hayim Yoyne nu voia cu niciun preț să accepte un dar din mâna oamenilor, iar nevasta nu putea face nimic împotriva voinței lui.

Atunci vecinii s-au adresat rabinului, rugându-l să se implice. Rabinul i-a ascultat, a suspinat, a cugetat și, în sfârșit, le-a răspuns:

– Hayim Yoyne este un om învățat și pios, care știe ce face. Dacă încrederea lui în Dumnezeu este atât de puternică, ei bine, e puternică!

Riwke Beile nu mai avea nici lumânări pentru binecuvântarea de la începutul sărbătorii. Hayim Yoyne s-a întors de la sinagogă. Toate casele străluceau în lumina sărbătorii. Doar a lui era întunecată și sumbră, ca un om trist printre nuntași veseli. Dar nu-și pierdea speranța. „Dumnezeu nu trebuie decât să vrea, gândea el, și îmi voi avea și eu sărbătoarea.“ Și, cu un vesel *Gut Yontev* (Sărbători fericite), a intrat în odaie. Și a mai spus o dată:

– *Gut Yontev*, Riwke Beile!

La care Riwke Beile răspunde dintr-un colț întunecat, cu o voce înecată în lacrimi:

– *Gut Yontev*, Hayim!

Și ochii îi luceau ca doi cărbuni aprinși. El se

apropie de ea și îi spune:

– Riwke Beile, noi sărbătorim astăzi ieșirea din Egipt: nu e îngăduit, înțelegi, să fii tristă în această zi. Și, în fond, nu ai motiv să fii. Dacă nu i-a plăcut bunului Dumnezeu să avem Sederul nostru, trebuie să ne mulțumim cu Sederul altuia. Să mergem deci în altă parte. Ne vor lăsa să intrăm în orice casă; toate porțile sunt deschise. Nu se spune oare în seara aceasta: „*Kol dikhfin yeyte veyekhul*: oricine e flămând, să vină și să mănânce!“? Vino, deci, pune-ți broboada și să intrăm la primul întâlnit.

Și Riwke Beile se conformează, ca întotdeauna, voinței bărbatului său. Face un mare efort ca să nu plângă în hohote și se înfășoară în broboada ei ruptă. Sunt gata să plece, dar poarta se deschide din afară și cineva intră în cameră.

– *Gut Yontev*, spune vizitatorul.

– Sărbători fericite, îi răspund bătrânii fără să-l vadă.

– Mi-ar plăcea să fiu oaspetele vostru la masa de Seder, spuse străinul.

– Nici noi înșine nu avem Seder, răspunde Hayim Yoyne.

– Nu-i nimic, am adus eu unul.

– Să faci Sederul în întuneric! a spus Riwke Beile cu glas înăbușit, fără a-și mai opri plânsul.

– La ce vă gândiți? spuse oaspetele, ne va sosi și lumina.

Face un semn și, iată, în aer, în mijlocul camerei, două sfeșnice de argint cu lumânări aprinse.

Camera se luminează. Atunci Hayim Yoyne și Riwke Beile îl recunosc pe prestidigitator. Nu pot rosti niciun cuvânt, atât sunt de speriați și de uimiți. Se țin de mână și rămân nemișcați, cu gura și cu ochii deschiși. Dar el, adresându-se unei măsuțe dintr-un colț, spune:

– Vino, dragă, așterne-te și apropie-te!

Și îndată o față de masă albă ca zăpada cade din tavan, acoperă masa care, punându-se în mișcare, vine să se așeze chiar în mijlocul camerei, sub sfeșnice. Și acestea, la rândul lor, coboară și se așază pe masă.

– Mai lipsesc sofalele, spune prestidigitatorul. Să vină sofalele!

Și, îndată, trei scaune se apropie și se așază pe trei părți ale mesei.

– Lărgiți-vă! poruncește omul.

Și iată că scaunele se largesc și se transformă în fotolii.

– Fiți mai pline!

Și îndată fotoliile se acoperă cu catifea roșie, în timp ce din tavan cad asupra lor perne albe. Sofalele sunt gata. Un platou de Seder plin cu toate cele necesare se pune atunci pe masă, apoi niște sticle pline cu vin roșu și pocale și, în sfârșit, *mațot*-uri și chiar *Haggadot*-uri, cu coperți aurite. Nimic nu lipsea.

– Aveți și apă ca să ne spălăm pe mâini? a întrebat prestidigitatorul.

Abia atunci cei doi bătrâni au început să-și vină în fire din mirare și Riwke Beile, recăpătându-și glasul, l-a întrebat încet pe bărbatul ei ce gândește despre toate acestea. Dar Hayim Yoyne nu știa ce să răspundă. Atunci ea l-a sfătuit să meargă la Rabbi

ca să-i ceară sfatul în această privință. Dar, cum Hayim Yoyné nu voia să-și lase nevasta singură cu prestidigitatorul, ei s-au pus de acord să meargă împreună la rabin, lăsându-l pe prestidigitator să aștepte singur cu Sederul lui.

– Dacă s-a întâmplat printr-o vrajă necurată, a spus rabinul, nu este ceva real, pentru că orice farmece nu sunt decât iluzie. Așadar, întoarceți-vă și priviți: dacă *mațot*-urile se lasă rupte, dacă vinul se lasă turnat, dacă sofalele pot fi atinse, atunci totul e bine, sunt daruri ale Cerului și vă puteți folosi de toate.

Înarmați cu această hotărâre, cei doi bătrâni s-au întors acasă foarte emoționați. Intrând în odaia lor, au constatat că prestidigitatorul dispăruse. Dar Sederul era tot acolo. Și iată că au putut să atingă sofalele, să toarne vinul și să rupă *mațot*-urile. Și abia atunci au înțeles că acela care venise la ei era profetul Ilie; și au petrecut o seară veselă de sărbătoare.

Adevărata fericire

Profetul Ilie și discipolul său Eliseu²⁰ străbăteau țara lui Israel. Cu cuvintele lor înflăcărate, îi mustrau pe locuitorii căzuți în idolatrie și îndemnau inimile nehotărâte să rămână credincioase adevăratului Dumnezeu.

Într-o zi, pe când se aflau în câmp deschis, cei doi slujitori ai Domnului au zărit un plugar care părea foarte prost dispus. Își împingea boii în fața sa, lovindu-i cu bățul, și nu înceta să bombăne. Pentru că ora mesei era aproape, nevasta îi pregătise mâncarea, iar bătrâna lui mamă, nu mai puțin grijulie, îi adusese o cană cu vin. Plugarul și-a întrerupt lucrul; a mâncat și a băut, dar nici mâncarea apetisantă, nici vinul cel bun, nici cuvintele iubitoare ale nevestei și ale mamei sale n-au reușit să-i descrețească fruntea îngândurată.

Ilie, care îl privea în tăcere, i s-a adresat în cele din urmă:

– Omule, de ce ești atât de prost dispus? Văd că nu te chinuie nici foamea, nici setea. Ai o soață

²⁰ Eliseu, în ebraică, este *Elișa*. (n. trad.)

iubitoare și devotată și te poți bucura că mama ta trăiește încă. Oare nu ai aici cele mai bune motive să fii mulțumit? Atunci de ce ai o înfățișare atât de posomorâtă?

– Cum să nu fiu nemulțumit de soarta mea, a răspuns plugarul, eu, care sunt silit să merg îndărătul boilor de dimineața până seara și să-mi câștig pâinea cu sudoarea frunții? Alții locuiesc în palate mărețe, stau tolăniți toată ziua pe perne moi, trăiesc în mijlocul unor desfătări fără număr. O, blestemată fie ziua în care primii noștri părinți, prin neascultarea lor, mi-au pricinuit nefericirea! Într-adevăr, dacă n-ar fi mâncat din fructul oprit, ne-am afla încă în raiul pământesc. N-am avea nevoie să muncim pentru a trăi. Viața ni s-ar scurge în fericire. Dacă eram în locul lui Adam, putea să mă ispitească Eva cât voia, mă făceam că nu aud, de frică să nu-mi tulbur fericirea.

– Iar eu, spuse femeia aprobându-și bărbatul, nu m-aș fi lăsat ademenită de șarpe. Aș fi știut să mă împotrivesc tuturor ispitelor, fie ele înfățișate cu vorbele cele mai microase. Da, este prea adevărat: Adam și Eva au pricinuit nenorocirea întregii omeniri.

– Vorbiți amândoi ca niște neștiutori, a spus la rândul ei bătrâna mamă. V-ați fi purtat cu siguranță ca și primii noștri părinți. N-ați fi știut să vă împotriviți mai mult ispitei. Să știți că omul e slab, că e atras

de rău, așa încât nu e nimeni pe pământ care să facă întotdeauna ceea ce este bine și să nu păcătuiască niciodată. Nu se cuvine să criticăm faptele rele ale celorlalți, când și noi, dacă eram în locul lor, am fi făcut la fel.

Ilie, care ascultase în tăcere dialogul, i-a spus bătrânei mame:

– Se vede că, în lunga ta viață, ai dobândit o mare experiență a lucrurilor omenești. Într-adevăr, ai dat dovadă de cea mai frumoasă dintre calități, judecând cu indulgență slăbiciunile aproapelui. Cât despre voi, a urmat el adresându-se plugarului și nevastei lui, veți avea curând ocazia să dovediți dacă sunteți cu adevărat în stare să vă împotriviți ispitei.

Așa a spus și s-a îndepărtat repede cu discipolul său.

S-a lăsat o tăcere lungă, după care mama plugarului a vorbit din nou:

– Omul care ne-a vorbit nu era un simplu muritor. Se exprima ca o ființă superioară.

La acestea, plugarul a răspuns pe un ton ironic:

– Pentru căți-a adresat cuvinte de laudă, imaginația ta face din acest străin o ființă extraordinară. Am greșit că nu i-am dat o bătaie bună. Cu ce drept, te întreb, se bagă el să ne judece ca un învățător? N-am nicio nevoie de lecțiile lui!

– Potolește-te, fiule, a spus mama. De bună seamă, străinul nu avea intenții rele față de tine.

Adevăratul prieten este acela care ne atrage atenția asupra greșelilor noastre.

Dar plugarul, bombănind mai departe, și-a reluat lucrul, lovindu-și tot mai tare bieții boi, în timp ce soția și mama lui se pregăteau să se întoarcă acasă.

Abia arase plugul jumătate de brazdă, că s-a oprit, iar plugarul a văzut în bulgărele de pământ ridicat o cutie de fier. Intrigat, s-a aplecat să-și privească descoperirea și a observat o inscripție pe capacul cutiei. A ridicat obiectul și nu mică i-a fost mirarea descoperind o a doua cutie, apoi o a treia! Atunci le-a chemat înapoi pe cele două femei și le-a arătat descoperirea sa. Nu fără greutate, a reușit să descifreze inscripția de pe prima cutie: „Cine mă va deschide va ajunge bogat“.

– Nu ți-am spus eu? a exclamat bătrâna mamă. Acest străin, care tocmai s-a despărțit de noi, era un trimis al lui Dumnezeu. A venit să ne umple de avuții. Deschide cutia, și vei găsi cu siguranță o comoară!

Plugarul n-a stat pe gânduri și a desprins capacul.

– Ai avut dreptate! exclamă el bucuros. Cerul ne trimite o comoară. Priviți ce frumoși arginți lucitori! Iată-ne bogați! Cât despre străinul acela, nu cred cătuși de puțin că el ne-a făcut cadoul, căci nu părea a fi foarte bogat. Nu este decât o întâmplare fericită, nimic altceva. Acum știu ce voi face: îmi voi construi

o căsuță frumoasă, voi cumpăra un sclav care să-mi facă toată treaba și voi duce de acum înainte o viață fără griji.

– Iar eu, spuse femeia, îmi voi cumpăra rochii frumoase și vreau un alt sclav pentru toate treburile casei.

– Să vedem acum ce se află în a doua cutie, a reluat plugarul.

Or, a doua cutie era și mai grea decât prima și purta această inscripție: „Dacă aurul te poate face fericit, deschide-mă!“

– Ce întrebare! exclamă plugarul. Ca și cum ar încăpea vreo îndoială! Cu cât ești mai bogat, cu atât ești mai fericit.

– O, fiule, l-a întrerupt bătrâna mamă, lucrul ăsta nu-i deloc dovedit. Oare sănătatea nu este o comoară mai de preț decât tot aurul din lume? Și la ce bun să avem bogății mai mari, dacă nu avem mulțumirea inimii?

Dar omul n-a răspuns nimic. Nerăbdător, a deschis a doua cutie.

Când a dat capacul la o parte, n-a lipsit mult să-și piardă mințile de bucurie. A început să țopăie în jurul cutiei care era plină de monede de aur ce sclipeau în soare. Văzându-le, și nevasta lui s-a lăsat cuprinsă de veselie. Doar mama, speriată de purtarea nesăbuită a copiilor ei, stătea tăcută deoparte. A încercat să potolească această exaltare fără margini

și nu a reușit decât cu greu.

În sfârșit, plugarul, cu obraji în flăcări, a exclamat:

– Ce spuneam eu acum o clipă? O casă frumoasă? Nu, voi pune să mi se construiască un palat, un palat vrednic de un rege, pardosit cu marmură și cu pereții acoperiți cu lemn de cedru. Nu voi mai ieși decât luxos îmbrăcat, într-o trăsură superbă, precedată de cincizeci de alergători.

– Iar eu, spuse femeia, vreau să fiu îmbrăcată ca o prințesă de la curte. Voi avea în degete inelele cele mai de preț și pe cap o diademă de aur cu diamante superbe.

– Copii, copii! a zis mama. Cel Atotputernic v-a dăruit o comoară imensă, pe care n-ați meritat-o. Iată-vă printre cei mai bogați locuitori ai țării. Dar vă aud vorbind ca și cum ați vrea să profitați singuri de această avere. Nu vă puteți gândi puțin la cei săraci și dezmoșteniți?

Dar plugarul și nevasta lui nu dădeau nicio atenție acestor cuvinte. Nu vedeau decât monedele de aur, pe care le pipăiau cu înfrigurare. În sfârșit, bărbatul a exclamat:

– Acum, la a treia cutie!

A tras îndată de capac, dar acesta a rezistat mai mult.

– Cu siguranță, a spus plugarul, în această cutie nu pot fi decât perle și diamante. Iată-ne mai bogați

decât regele! Și de ce n-aș fi rege eu însumi? O coroană îmi va străluci pe frunte. Popoare își vor pleca genunchiul în fața mea și mulțimi de sclavi îmi vor împlini voile la cel mai mic semn...

– Mă lași să spun și eu un cuvânt? l-a întrerupt femeia. Nu e loc decât pentru tine. Ești un egoist. Oare jumătate din aceste bogății nu sunt ale mele? Și nu sunt eu liberă să le folosesc cum vreau? Din perlele acestea le vreau pe cele mai frumoase, spre a-mi împodobi gâtul și brațele, iar din diamante îl voi lua pe cel mai mare ca să-mi fac o diademă strălucitoare. Voi avea rochii așa cum nici măcar regina n-a purtat vreodată. Le voi eclipsa prin splendoarea toaletelor mele pe toate prințesele pământului.

În timp ce femeia se îmbăta astfel cu cuvinte, plugarul, care căuta zadarnic să deschidă capacul cutiei, a reușit să descifreze inscripția de pe ea:

– Taci, nebuno ce ești! a spus el deodată nevestei sale. Din tot ce-ți închipui acolo nu se va împlini, fără îndoială, nimic. Știi ce citesc pe acest capac? „*Cine mă deschide pierde tot ce are*“. Nu voi fi atât de fără minte ca să risc, din curiozitate, aurul și argintul pe care le avem și cu care ne putem într-adevăr mulțumi. Cred că cel mai înțelept ar fi să îngropăm din nou această cutie și să nu mai pomenim de ea.

– Fără minte? Dar ești deja, a spus femeia, fără să caute să știe ce se afla acolo. Un duh rău, invidios pe fericirea noastră, a vrut pur și simplu să ne lipsească

de imensele comori care se găsesc, de bună seamă, în această cutie. Dacă e goală, ne vom fi străduit în zadar, asta-i tot. Ce spui tu că vom pierde ce avem, împreună cu celelalte două? Nu este nimeni în jur și, dacă cineva ar trece și ar încerca să se atingă de averile noastre, l-aș doborî îndată fără milă cu barda ta.

Dar plugarul încă șovăia. De mai multe ori s-a făcut că vrea să îngroape cutia la loc în pământ, dar nevasta lui a insistat atât de mult, când cu rugăminți, când cu amenințări, încât s-a hotărât să ridice capacul, în ciuda avertismentelor bătrânei mame, care-l implora să se mulțumească cu conținutul celorlalte două cutii. Cei doi soți au trebuit să-și unească eforturile pentru a izbuti. Capacul n-a cedat decât după multe încercări.

A cedat, iar cerul, din albastru și senin cum era, s-a încărcat cu nori. S-a pornit deodată o furtună puternică; pământul s-a cutremurat, iar plugarul și nevasta lui, cuprinși de spaimă, au leșinat.

Când și-au venit în fire, primele două cutii cu toate bogățiile lor dispăruseră, iar din a treia se ridica un fum des în care, sub privirile consternate ale celor doi soți, se conturau uriașe siluete omenești. Erau Adam și Eva, îmbrăcați cu hainele lor de piele; stăteau acolo, în picioare, în fața lor.

– N-ați făcut față încercării, a spus un glas. Feriți-vă de acum să-i judecați pe alții, înainte de a vă fi aflat

și voi în situația lor. Vi s-a întâmplat exact ce li s-a întâmplat primilor voștri părinți în raiul pământesc. Ați căzut în ispită.

Apoi, cele două siluete uriașe au dispărut și totul s-a spulberat odată cu ele. N-a mai rămas, sub privirile plugarului și ale celor două femei îngrozite, decât cutia goală, zăcând pe o grămadă de pământ.

Bătrâna mamă a fost aceea care și-a venit repede în fire. I-a luat de mâini cu drag pe copiii săi și le-a spus:

– Nu vă mai mâhniți cu privire la aceste bogății care v-au sosit atât de neașteptat și care au dispărut la fel. Încetați să credeți că bogăția este singurul izvor de fericire. Doar acela este cu adevărat fericit care știe să se mulțumească cu ce are.

După un an, profetul Ilie și discipolul său, Eliseu, străbăteau același câmp. Și iată priveliștea care s-a înfățișat privirii lor: le-au văzut din nou pe nevasta plugarului și pe bătrâna mamă aducând prânzul. Dar aveau cu ele încă o dulce povară: un copilaș pe care îl priveau cu dragoste. Plugarul a luat copilul în brațe și i-a acoperit fețișoara cu sărutări. Apoi s-a așezat și s-a desfătat cu mâncarea bună ce-i fusese adusă. Sfârșind masa, și-a făcut cu glas tare rugăciunea de mulțumire, arătându-și recunoștința față de Dumnezeu pentru toată fericirea care îi fusese dată.

Atunci Ilie s-a apropiat de el:

– Cum așa? i-a spus profetul, muncești în sudoarea

frunții de dimineața până seara, și totuși îmi pari a fi mulțumit cu soarta ta. Ai, fără îndoială, o avuție cinstită?

– Te recunosc foarte bine, omul lui Dumnezeu, a răspuns plugarul. De ce mă întrebi? Știi că nu avem bogății. Dar, Domnul fie binecuvântat, mi s-au deschis ochii. Știm de acum că adevărata fericire nu stă în posedarea unor mari bogății, ci în mulțumirea launtrică. Da, suntem fericiți. Avem un acoperiș care ne adăpostește și un câmp care ne ajunge din plin ca să ne hrănim. Pe lângă aceasta, Dumnezeu ne-a adus o fericire care le depășește pe toate celelalte: ne-a dat un copilăș care ne este mai de preț decât tot argintul, aurul și perlele fine.

– Da, a adăugat nevasta plugarului, îmbrățișându-și cu duioșie copilul, suntem fericiți.

Iar bătrâna mamă a spus, la rândul ei, cu glas tremurând de emoție:

– Acum pot muri liniștită, fiindcă mi-a fost dat să-i văd pe copiii mei gustând o asemenea fericire.

Mulțumit că a putut readuce pe calea cea bună aceste două fapte ale lui Dumnezeu, Ilie, întinzându-și mâna, i-a binecuvântat, apoi s-a îndepărtat împreună cu discipolul său, Eliseu.

Cuprins

Crearea lui Adam (<i>după Midraș</i>) / 7
Crima lui Cain (<i>după Midraș</i>) / 9
Via lui Noah (<i>după Midraș</i>) / 11
Cetățile vinovate (<i>după Midraș</i>) / 13
Cum l-a recunoscut Avraham pe Dumnezeuul adevărat (<i>după Midraș</i>) / 16
Avraham sfărâamnă idolii tatălui său (<i>după Midraș</i>) / 18
Avraham în fața lui Nimrod (<i>după Midraș</i>) / 20
Osemintele lui Iosef (<i>după Midraș</i>) / 22
Moșe copil (<i>după Midraș</i>) / 24
Toiagul minunat al lui Moșe (<i>după Midraș</i>) / 27
Moșe și oița (<i>după Midraș</i>) / 30
Moartea lui Moșe (<i>după Midraș</i>) / 32
Uriașul Og (<i>după H. Reus</i>) / 34
David în pustiu (<i>după G. Beer Levi</i>) / 38
Căința lui David (<i>după Pauline Bloch</i>) / 40
Solomon și greierele (<i>după H. Reus</i>) / 45
Solomon și Asmodeu (<i>după Midraș</i>) / 49
Răbdarea lui Hillel (<i>după Talmud</i>) / 59

Alexandru cel Mare și Amazoanele (<i>după Talmud</i>) / 63
Cum a devenit Akiba un mare învățat (<i>după Talmud</i>) / 68
Călătoria lui Rabbi Ioșua (<i>după Hibbour Maasiot</i>) / 74
Misiunea lui Naum Gamzu (<i>după Talmud</i>) / 79
Rași și călugărul (<i>după G. Ben Lévi</i>) / 83
Iehiel din Paris (<i>după Carmoly</i>) / 86
Înaltul Rebb Loeb (<i>după Schornstein</i>) / 90
Sederul la Madrid (<i>după H. Lehmann</i>) / 102
O acuzație falsă (<i>după L. Weisel</i>) / 124
Un sigur cuvânt către ministru (<i>după H. Lehmann</i>) / 129
Istoria a doi coți de pânză (<i>după H. Rosenthal</i>) / 139
O eroină evreică (<i>după Raphael Blum</i>) / 147
Cimitirul de la Versailles (<i>după G. Ben Lévi</i>) / 159
Cerf-Berr la Versailles (<i>după G. Ben Lévi</i>) / 164
Biblia de la Bône (<i>după E. Chabe</i>) / 166
Lederherz (<i>după Berthold Auerbach</i>) / 169
Rabbi Woelfele din Zborasch (<i>după J.-L. Peretz</i>) / 176
Văduva pioasă (<i>după Poritzky</i>) / 183
Prestidigitatorul (<i>după J.-L. Peretz</i>) / 188
Adevărata fericire (<i>după J. Fried</i>) / 196

Tel./Fax: 021-242.03.03; 021-242.03.13

e-mail: rcrprint@adsexpress.ro

rcrprint@yahoo.com

Izvorâte din adâncul sufletului evreu, aceste câteva povești dovedesc puritatea intențiilor și frumusețea moralei israelite, de-a lungul tuturor timpurilor. Autorul a păstrat savoarea acestor istorisiri provenite, unele, din cărțile sfinte și străvechi, altele, din relatări ale tradiției, în familii, trecute din gură în gură și fixate definitiv de vreun scriitor. Ele arată, în varietatea ei, viața pe care au dus-o evreii, prea adesea amenințați în bunurile lor materiale și în situația lor intelectuală și morală.

Poveștile îl plimbă pe cititor în țări din Asia și din Europa, precum și în alte locuri unde a fost împrăștiat poporul lui Israel în migrațiile lui seculare, și ilustrează unitatea vieții lui sociale și religioase, în ciuda tuturor dramelor care l-au însoțit în miile de ani de existență.

ISBN 978-973-630-270-1

5 948474 001916